

Лезги Газет

Жуван Ватан,
ватанэгълияр хуъх!

Гъалибилин юг
мубаракфай,
иғрами
ветерана!

70

1920-йисалай акъатзава

N 19 (10664) хемис 7-май, 2015-йис WWW.LEZGIGAZET.RU

И.В. Сталин Ватандин Чехи дяведин гъалибилин ярж тир

Суварин тебрик

Гъурметтул дагъустанивияр!

За квезд Ватандин Чехи дяведа Гъалибилин 70-йис тамам жезвай сувар -чун вири чи Ватандал, чи халкъдал, йаар са аскердал ва далу патан зегъметчидал риклини сидкьидай дамахунин сад тир гысс рикле хуналди агуудавай сувар мубаракзана. Чи халкъди тупламиш хуналди, фашизмдихъ галаз кынле феи инсафсуз ягъунра дурум гана ва улькве, хараплайрикай худна, квачел ахкъалдарна. Им зурба халкъдин, зурба улькведен зурба игитвал я.

Гитлеран фашиздин винет тариҳдин метлеб авай Гъалибвал чи гзаф миллтрин векилрикай ибарат улькведен вири халкъарин чалишмишвилерин ва игитвилини нетижада къазанишиз хъайиди я. Ватан хүн патал къарағай стхя халкъарин сад тир жергеда дагъустанивиярни ақвазна. Дяве башламиш хъайи сифтегъян ийкъарилай агъзурралди дагъустанивирни чеб хиянаткар душмандихъ галаз женг чүгүзгөз тирди гүргүйллудаказ къалурна. Дагъустандин 180 агъзур касдилай виниз рухвайрини рушари Ватандин Чехи дяведин фронтра, партизанрин отрядра дирибашвилелди женг чүгүзгөз.

Виклергъивилин ва игитвилини чешнеяр къалурна, абурукай гъар са къвед лагъай касди чи улькведен аслу туширвал патал чинин чанар къурбанд авуна. Тешпигъи авачир хътин къегъялвилерий 59 кас дагъустанивирни Советтин Союздин ва Россияядин Игитвилини виниз тир тіварар гана. Чи ватандашар тир 7 кас Баркалладин вири пуд дережадинни ордендин сагъибар хъана, цүд агъзурралди дагъустанивирни женгинин орденарни медалар гана. Виш агъзурралди дагъустанивирни заводорни фабрикайра, чуылларни фермайра гъакысагъивилелди зегъмет чүгүзгөз, фронт яракъдалди, женгинин такъатралди ва недай сүрсөтталди таъминарна. Далу патан 120 агъзур касдилай виниз зегъметчизириз государствовин виниз тир наградарай гана.

Ватандин Чехи дяведи чи Ватандин халкъарин вини дережадин ватанпересвал, тупламишвал ва садвал фашистрин Германиядиз акси женгина аскеррин ва далу патан зегъметчизириз ахлакъдин ерияр ян тагудайбур хуунин чешмедиз элкъвейди къалурна. Идан нетижада чи улькведенлай, лап агъур имтигъанлиз дурум гана, гъалибвал къазанишиз хъайиди риклел хүн къе важиблу я.

Неинки Россия, гъакыл вири дүньядин сообществони патал асант тушир вахтунда чи пак тир буржы тариҳдиз киплиг хъувуниз рехъ тағуникай, урус халкъдин ва амай вири халкъарин - Советтин халкъдин рузындин зурбовал хууникай ибарат я. Советтин халкъди лагъайтла, неинки Ватандин азадвал ва аслу туширвал хуена, ам абад ва къудратлу хуун таъминарна, ада гъакыни инсаният "шүттүрү төгъүндинкай" хуена.

Къастунин ян тагур клемвиллини, виклергъивилини ва дирибашвиллини чешне къалурай чи бубайрин ва чехи бубайрин къегъялвилер чна, дериндай гъурмет авуналди, риклел хузвы. Ватандин Чехи дяведин тарсар вахт алатуниди къуваттай аватдайди туш.

Чехи Гъалибвал зебди яз риклера амукъда ва адан руль несирилай несирилал агақъарда.

Чун Чехи Гъалибилин ирссагъибар я. Заз йаар са дагъустанивидеихъ, йаар са россиявидиҳъ мяъкем сагъламвал, ислягъвал ва хушбахтвал хъана къланзана.

**Дагъустан Республикадин
Къил Р.АБДУЛАТИПОВ**

Чи генералар

Къулиев
Якуб Къулиевич

Шайдайев
Мегъамедганифа
Гъажибалаевич

Абилов
Магомед Абдулзяевич

ЧЕХИ ГЪАЛИБИЛИН 70 ЙИС

"Гъалибилин Юг тариҳдин виридалайни лишанлу сувар я. И юкъуз чна, са күнини киплиг тавуна, дяведенин женгера иштиракай ветеранар тебрикзана, чи арада амачирбүрүн экү къаматар риклел хизва..."

▶ 15

СПОРТ

Чирагметтул къегъал хъикай тымил раҳун, адад умумурдунни женгинин баркаллу рехъ лазим тирвал ашкара тавун, Игитдин тіваруннан къени Махачкъалада, Дербентда са күче таҳун чи гъалати ва зайифвал я.

▶ 22

Лишанлу мярекат

Къагъиман ИБРАГИМОВ

5-майдиз Дербент райондин Белиж поселокда Чехи Гъалибилин 70 йисас талукъарнавай мярекатар къиле фена.

Пакаман сятдин цудаз поселокда Ватан фашизмдин чапхунчийрикай къутармишун патал чанар гайи Малум тушир аскериз хажнавай памятникултадал къвати хънвай Белиж поселокдин къил Рамиз Гъабибулаева, поселокдин администрациядин къил Несредин Ахундова ва маса юлдашри къиле Дербент райондин къилин везифаир тамамарзай Мегъамед ЖЕЛИЛОВ авай са десте къаршиламишна. Инал вахтада акъвазнавай аялриз Гъалибилин сувар тебрикна ва памятникултадал цуьвер эцигайдалай гъуѓуьноз вири поселокдин сад лагъай нумрадин школадихъ рекье гътнава.

Школадин гъятада дамахдив алуќинавай аялар, муаллимар, Ватандин Чехи дядедин, зегъметдин ветеранаар, диде-бубаяр, райондин школайрин директораар алауз Ватандин Чехи дядедин иштиракчириз памятникултадал хънвии Аллея ачухуниз талукъарнавай мярекат шад гълалаара къиле фена.

Анал рахай М.Желилова Чехи Гъалибвал пакдиз рикел хъзвай ва чин бубайрини Чехи бубайрин къегъалвилерад дамахзай школадин колективидиз Гъалибилин 70 йисан юбилей тубрикна ва акъалтзавай несил Гъалибвал патал чин чанарни гъайф татай ксариз дериндай гъуѓомет авунин руѓудаллаз тербияламишун чи пак буржи тирди къейдна.

Ачухай памятникултадал М.Жалилова, Рамиз Гъабибулаева, райондин образованидин управленидин начальник Муѓуудин Къагъиманова, Дербент, Дагъустандин Огни шеѓъерини Дербент райондин военный комиссариатдин отделдин начальник Адил Къулиева ва масабуру цуьверин тажар ва къунчар эцигна.

Ахла мярекатдал школада къелзай аялри шиирап къелна, дядедин йисарин манияр лагъана, къульпер авуна.

Нумрайрин арайа анал рахай Дербент райондин администрациядин къилин сад лагъай заместитель Али Хасбулатова, Р.Гъабибулаева, М.Къагъиманова, А.Къулиева ва масабуру мярекатда иштиракзай Ватандин Чехи дядедин ветеранаар тир Гъамзат Къатмазоваз, Мешеди Алигъасановаз ва къвати хънвай виридац сувар тебрикна.

Мярекатдин эхирдай А.Къулиева школадин директор Имара Заловадив акъалтзавай несилдиз ватанпересвилин тербия гүнин рекье военный комиссариатдин къумек гүнай Дагъустан Республикадин военный комиссариатдин рикел аламукъдай медаль вахкана.

Атанвай мугъманрин дестеди поселокдин Абас Исрафилован твэрарнхъ галай гимназияда къиле фейи Чехи Гъалибилин 70 йисас талукъарнавай шад линейкада иштиракна.

Линейка гимназиядин директор Нариман Шихмегъамедова ачухана.

Мугъманри къвати хънвайбурсуз Гъалибилин сувар мубаракна. Ватандин Чехи дядеда телефон хъайбурсун руѓуѓериз гъуѓомет яз, за декъикъада кисна ачува. Гимназиядин гъятада авай А.Исрафилован гумбетдал цуьверин тажар эцигна.

Анал гимназиядин муаллимрни аялри гъазурнавай маналу программа къалпурна. Жегъиль спортсменри пайдахарни газа велопробегда иштиракна.

Махунай атай хътин кас

Мердали ЖАЛИЛОВ

Чехи Гъалибвал къазанмишунин карда жергедин аскеррихъ, офицеррихъ, къилин командиррихъ галаз санал медицинадин къуллугчийрини къетен роль къульгайди тариҳда гътнава.

Гъкъван санитаррни дуихтурри, хирер-къацтар хънвайбур жергедиз ххиз, женгерин майданра, лап къулайсуз шартара халисан игитвилер къалпурна! Ахътинбурукой сад чи ватанэгъли, вичин вахтунда Дағъустандин хиругиядик къетен пай кутур дуихтур СУЛТАНОВ Абдулагъад Асланович я. Чехи Гъалибилин 70 йисан юбилей къейдздавай йикъара адан 110 йис тамам жезва. Адакай чна 20 йис идалай виликни къхьейдя.

Гилани чаз ахътин касдикай съубъет авун, ам рикел хун кутнавас аквазва.

Къутармиш хъувур

176 умъур

За адакай сифте яз 1944-йисан 11-январдиз акъатнавай "Дағъустандин правда" газетдай къелна. Дядедин йисарин ни галамай, ранг чуру хънвай газетда "Лайиху тубрик" рубрикадик кваз "Къутармиш хъувур 176 умъур" къил гана, гвардиядин капитан А.Шаповалован макъала чапнава. Ана къиенва: "Ам галатун тийжир зегъметкеш я. Пакамлай йифен геждади ам хирер хънвайбурун арада аквада. Шумуд виш кас хирер хъайи аскерар ада ажаддин къармахай ахкъудна!"

Зи виликай дядедин йисарин мусибатар карагзава. Хирер хънвай аскерар авай эшелонри Дағъустандихъ гъерекатзава. Ингье Хасавюртдин станциядални нубатдин аскерар, лап залан хирер хънвайбур къабулна. Санитарный машинри госпиталдихъ гъерекатзава. Ана са-са аскердиз къакъан пел, ацай чин, дикъетлу вилер, гужлу гъилер авай кас килигзава. Адак гътта пел алай гъекъ михъдай вахтни жезвач...

Ихътин вядеда са касдин умъур хънни къегъалвал я, фикрзава за. Вишералди аскеррин умъур хъун! Им игитвал тушни бес!

Ингье за мад газет къелзава:

"Госпиталдиз Коваленко твэр алай аскер хана. Адан къуынун къарба кукивэр хънвай. Дуихтурар, саки вирибур, са фикирдал ала: гъиль атлан къалда. Хирург Султанова маса къарап къабулна. Ада аскердин къисмет вичин хивез къачуна, ам яргъалди фейи лап четин операциядив эгечна. Нетижика - аскердиз хирургди гъилни хвена, Ватандиз-сагъалм, кар алакъдай хвани!"

Им А.Султанова ажалдал къазанмишай шумуд лагъай гъалибвал тиртла низ чида...

За мад къелзава: "Осколкайри аскер Сохнован къилин къабухдай пад акъуднавай. Госпиталдив ага-къайла ам къутармишуник гъич умудни кумачир. Амма хирург Султанова декъикъани арадай ракурнач, ам кардив эгечна. Къилин къабухдай осколка ххуд хъувур жегъилди са шумуд йикъалай вилер ахъйна. Ахла ам къачелни ахъалтна..."

Къейидал чан хана гъикъ лугуѓад! Махарик жедай хътин агъвалат тушни им!

Чакдин миллетрикай сад лагъайди

Ихътин гъунарлу крат алакъай инсан гъинай я? Адан къадар-къисмет гъикъ хъана?

"Дагъустандин хиругиядик та-рихдай очеркар" (Махачкала, Дағгиз, 1960-йис) ктабда профессор Р.П.Аскерханова къиенва: "Агъадуллаев Асланович Султанов (дустари адаа Агъедни лугуѓадай, халисан твэр Абдулагъад я) 1905-йисуз Къасумхуърел дидедиз хъана. Ина школа акъалтарна. 1923-24-йисара округдин исполнкомдин секретарвиле къалахна. 1924-йисуз медрафаидз гъхъна. 1933-йисуз Москвадин 1-медицинский институт акъалтарна... А.А.Султанов Дағъустандин чадин миллетрикай сад лагъай хирург я..."

И сад лагъай хирург гъи тухумдай я? Адахъ акъван савадлувал гъинай хъана? И суалри зун адан архиврин геле къекъурна. Малум хъайивал, Абдулагъад Асланович арифдар алим ва шаир Гъасан эфенди Алкъадаридин руш, савадлубурукай сад яз хъайи Афисатан хва я. Республикадин медицинадин вилик адан лайихлувилер гзаф я. 1933-1937-йисара жегъиль хирург Ахъзегъ, Рутул, Докъузпара районрин медицинадин къуллугчидин къиле акъвазна. А вахтара чи районра медицинадин гъал гъихътнди тиртла са сеферда заз, зун вичихъ галаз таниш хъайила, профессор Къ.Адигъузелова - Палчадевади съубъетна. Ада лагъайвал, къилин махсус пешекарвал авай дуихтурар а ваихтара са шумуд районда гъалтзавайди сад-къве кас тир. Абдулагъадни гъахътнбурукой сад я. Абдулагъада галаз санал къалахдай мумкинвал адаа хъана. Ам иниз Ватандин Чехи дядедин йисара хтана. Гъеле гъа чавузни я Ахъзегъ, я къунши маса районрани къилин пешекарвал къачунтай дуихтурар авай. Амма Абдулагъада Ахъзегъ къилин дуихтур ва хирург яз тур адетар адапай гъуѓомет къилахай гъасан векилри давамар хъувуна. Абурун жергеда Адигъузелова Къемер вични, РСФСР-дин лайихлую дуихтур-хирург Вагъид Вагъабовни ава.

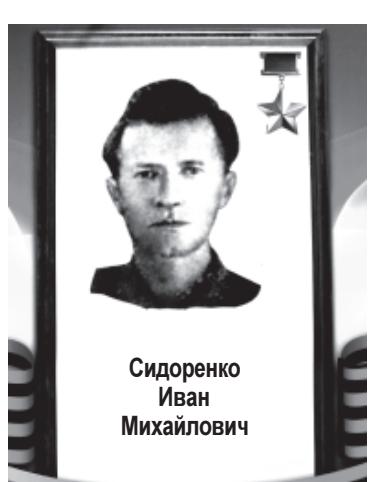
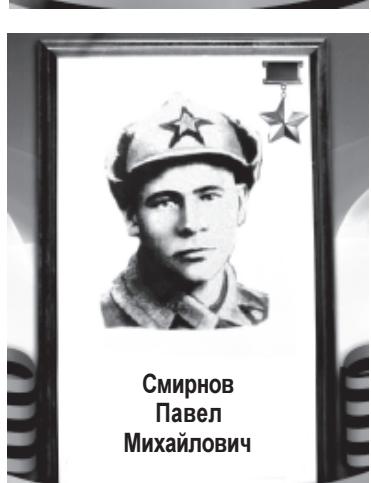
Ахъзегъ къалахдайла, Абдулагъадал дагъдин цуьк хъти гъузел рушни гъалтна. Ада Ахъзегърин 1-нумрадин школада тарсар гузвой. ДАССР-дин школайрин лайихлую муаллим Султанова Гъульшана къилен хидай:

- Къадар-къисмет акъ жеда лагъана, за гъич фикирни авунвачир. Дуихтур Агъад гъа чи куҷеда яшамыш жезвай. Чун чак саки гъар юкъуз акъвазвай. Ахла чун чахъ галаз аскер хирер алайбур ажалдин къармахай акъуднавай. Адаз гъа чавуз "Махунай атай хътин кас" - гъуѓометдалди лугуѓадай. Адаз ДАССР-дин лайихлую дуихтурдин твэр ва "За боевые заслуги" медаль ганай.

Бубадихъ наградая мад ава: "Кавказ орборона авунай", "Германиядин винел гъалибвал къачунай", "1941-1945-йисарин Ватандин Чехи дядедин девирда гъакъиса-гъилди зегъмет чуугунай" медалар, "Здравоохраненидин отличник" знак - ибур къале багъа ядигаар яз хъузма...

Советрин Союздин Игитар

Селивантев
Федор
ГригорьевичСенченко
Владимир
ПетровичСидоренко
Иван
МихайловичСитковский
Александр
НиколаевичСмирнов
Павел
Михайлович

Нариман ИБРАГЬИМОВ

1944-йисан ноябрь. ГъАФИЗОВ Даниял къуллугъазавай стрелковый 161-дивизияндин 575-полкунин моторазведротади Краков шегъердин къваларив гвай тата сенгерар къунтай. Гъава лап ламуди тир. Цав булути къевнавай. Чилин къазмада дяведин гъерекатар гъзлемешавай Гъафизоваз ротадин командирдин патав атунин буйругъ гана. Фейила, азас генералдин чинер алай офицер акуна. Къакъан буйдин, пагъливандиз ушшар авай дагъвидиз тамашиз, генерал ракхана:

- Юлдаш разведчик, пара жавабдар тапшургъ ава, чи фронтдин къушунар гъужумдиз гъазур жезва. Виллик квай душмандин сенгерар чирун патав чан алай фриц герек къвезва. Чна гъазурнавай дестедихъ галаз вунни душмандин далупатаз ракъурзава. Ваз и кар гъылк аквазва?

- Зун гъазур я, юлдаш генерал-майор, - лагъана Гъафизоваз.

Идалай виликини Даниял са шумуд сеферда чан алай немс гъиз душмандин сенгеррал фенай ва гъар сеферда ада тапшургъ лайихлудаказ къилизни акъуднай.

И сеферда генералдин тапшургъ тама мари 15 кас рекье гъятна. Ийф мичиди ва ламуди тир. Старшина Гъафизован ръгъбервилк кваз виликиди физвай разведчикри вансес акъудзавачир. Душмандин сенгеррив агакъайла, абуру мадни дикъетлувал хвена. Блиндаждин къаншарда акъвазна, абуру фашистар гъзлемешавай. Чидач, гъикъван вахт алатнатла, ингэе автоматчик акъатна. Патав агатнамазди Данияла адал хкадарна, сив кашапчадал къевна, гъилер къулухъди чулуна ва къуватдалди блиндаждай акъудна. Кар ана авай хъи, душманди чинин виллик квай чилик миняра кутунтай. Мульку юлдашрикани къведа са немс къунтай. Чи саперри разведчикрик хведай са зул рехъ минайрикай михъи авунвайтлани, аскеррин къилел душушу атана. Разведчикрикай хабар хъайи фашистри чибур галай патахъ пулеметрай цай къурна. И арада юлдашри къунтай немс гъилияк акъатна, катна. Амма ам мина хъиткынна, телефон хъана. Данияла гъаз хъзвезвай, галчурзавай фашистдин къвачни минадихъ галукъна. Хъиткынай ван акъатна. Даниял вич-вичелай

Даниял, Таврат, Катиб, Дащемир

дени фронтдин дала пата вичелай алакъдайлал зегъмет чулуна.

Даниялакай рахайтла, ам 1940-йисуз Яру Армиян жергейриз къуллугъиз фенай. Ада Украинандин Шепетовка шегъерда стрелковый 141-дивизияндин 687-полкуна къуллугъазавай. 1941-йисан 22-июндиз ада маса аскеррихъ галаз санал Львов шегъердин патав хъайи сифтечъян женгера иштиракна. Абуру яргъалди феначтлани, Советрин аскерар рагъекъчидай патахъ къулухъ чулуни мажбур хъана. А вахтунда чи къушунрихъ Германияндин, Италиядин, Румынияндин ва Гитлерга мутгъльгъарнавай маса ульквейрин къушунрихъ галаз барабардаказ дяве ийдай къуватар авачир.

1941-йисан 6-августдиз Кривой Рог шегъердин патав 6-армияндин къулухъди чулуни вай частар немсери элкъурна къуна. Женгера къезил хер хъанвай Даниял Гъафизов ва гъылк хейлин чи аскерар фашистрин есирида гъятна. Лезги аскерди фашистрин "Умандин фур" тъвар алай лагерда тежедай зулумар эхна. Абурукай рикъел хкайдайла, къурушвили суъгъетна: "Санай-саниз экъечдайла, немсери чун са кулыу-шулуу патални, десте са къве камунин гүгъуна амулъайлани, са камунин патахъ экъечлайтлани, яракъдай ядай. Чи арайра са кълс фу патав ульмурдихъ галаз чара хъайибүр тымил ту-

Партизанрин дестеда Даниял Гъафизова женгинин баркалла къазанмишай гзаф къалахар авуна. Партизанрин къадар гзаф хъурдавай абуру душмандин дала пата чулузвай женгери къати хъана. 1943-йисуз Гъафизова са шумуд аскердихъ галаз душмандин танкар физвай мульхъ хыткыннарна. Гъа ийисуз Гъафизова отделенидиз команда гузай. Ада вичин отделенидиз партизанарни галаз Каменовка хурувай 7 километрдин къибледихъ галай немсерин комендатура тергна, комендантдин сейфдай документар ва печать, къалахун патал Германиядиз ракъурзавайбурун сиягъар вахчуна.

Тарихдин алым Алимегъамед Бабаева къызызывал, "1943-йисан июлдиз Д. Гъафизова Украинандин партизанрин гъерекатдин штабдин буйргъалдали ракъун рекъел, Проскурсов ва Троповск шегъеррин арада Гитлерен чапхунчийриз Германиядиз ракъуриз къланзай есириар ва чадин агъалияр авай чадаиз хана.

Августдин юкъвариз Винницкий областын Меджибовский райондин Ивановка хуруну патав партизанрин отряд немсери элкъурна къуна. Анжак 7 югъ алатаилья, партизанар, чинин женгинин хейлин дустарни галамачиз, са гужунанди гъалъядай экъечна ва Каменец-Подольск шегъер галай патахъ фена. Абурун арада къурушвини авай.

1944-йисан мартдин юкъвара 4 касдикай ибартир дестедай, аник Даниял Гъафизовни квай, военный частунин командирдив пакет агакъарун ва партизанрин 6-отряд Карпатирхъ рекье гъатзавайдакай хабар гун тапшурмушна. Абуру и кар вахтунда къилиз акъудна ва душмандал ийизвай гъужум гъалиб жедайвал къутягъна..."

Фронтдин рекъера, женгера, командирин тапшургъяр тамамардайла къалурай къегъальвилерай Даниял Гъафизоваз Женгинин Яру Пайдахдин, Ватандин дяведин I держадин орденар ва медалар гана.

Ватандин дяведин I держадин орденни ветерандив вахтунда агакънчир къван. Орден гуниз къалурайдалай гъугъуниз старшина, разведчик госпиталра хъана. Гъавиляй адав наградани агакънчир. Анжак дяве къутягъ хъана 22 йис алатаилья, къурушвидив орден вахканай.

Са итижлу вакъяна ветерандин ульмурда мад хъана. Белиждин станциядал хкай чавуз ам сифте яз хурунни шайр Шагъ-Эмир Мурадоваз акунай. Ада ам хурузни хканай. Klekleцral алай хва, стха акур багърийриз залан хъанатлани, Даниял сагъдиз хтанвай. Абуру, хурунбур къватлана, межлисни къурмишнай. Са агакънчир вахканай, Данияла Таврат лугъудай рушахъ галаз хизан кутуна ва ада викъель партизандиз, разведчикидиз пуд хвани пуд руш багъишина. Къе абуру вири обществодиз хийир гузай, намуслувиленди зегъмет чулузвай инсанар я.

Испляг зегъметдив эгечи хъувур ветеранди хейлин йисара Цийли Къурушин хурун совхозда зегъмет чулуна.

Эхиримжи тапшургъ

Нариман ИБРАГЬИМОВ

1944-йисан ноябрь. ГъАФИЗОВ Даниял къуллугъазавай стрелковый 161-дивизияндин 575-полкунин моторазведротади Краков шегъердин къваларив гвай тата сенгерар къунтай. Гъава лап ламуди тир. Цав булути къевнавай. Чилин къазмада дяведин гъерекатар гъзлемешавай Гъафизоваз ротадин командирдин патав атунин буйругъ гана. Фейила, азас генералдин чинер алай офицер акуна. Къакъан буйдин, пагъливандиз ушшар авай дагъвидиз тамашиз, генерал ракхана:

- Юлдаш разведчик, пара жавабдар тапшургъ ава, чи фронтдин къушунар гъужумдиз гъазур жезва. Виллик квай душмандин сенгерар чирун патав чан алай фриц герек къвезва. Чна гъазурнавай дестедихъ галаз вунни душмандин далупатаз ракъурзава. Ваз и кар гъылк аквазва?

- Зун гъазур я, юлдаш генерал-майор, - лагъана Гъафизоваз.

Идалай виликини Даниял са шумуд сеферда чан алай немс гъиз душмандин сенгеррал фенай ва гъар сеферда ада тапшургъ лайихлудаказ къилизни акъуднай.

И сеферда генералдин тапшургъ тама мари 15 кас рекье гъятна. Ийф мичиди ва ламуди тир. Старшина Гъафизован ръгъбервилк кваз виликиди физвай разведчикри вансес акъудзавачир. Душмандин сенгеррив агакъайла, абуру мадни дикъетлувал хвена. Блиндаждин къаншарда акъвазна, абуру фашистар гъзлемешавай. Чидач, гъикъван вахт алатнатла, ингэе автоматчик акъатна. Патав агатнамазди Данияла адал хкадарна, сив кашапчадал къевна, гъилер къулухъди чулуна ва къуватдалди блиндаждай акъудна. Кар ана авай хъи, душманди чинин виллик квай чилик миняра кутунтай. Мульку юлдашрикани къведа са немс къунтай. Чи саперри разведчикрик хведай са зул рехъ минайрикай михъи авунвайтлани, аскеррин къилел душушу атана. Разведчикрикай хабар хъайи фашистри чибур галай патахъ пулеметрай цай къурна. И арада юлдашри къунтай немс гъилияк акъатна, катна. Амма ам мина хъиткынна, телефон хъана. Данияла гъаз хъзвезвай, галчурзавай фашистдин къвачни минадихъ галукъна. Хъиткынай ван акъатна. Даниял вич-вичелай

шири. Чун рекье аваз шумуд югъ хъанатла, зи рикъел аламач, амма чна гъар са ийф авур чкадал гишилани, хирерикиди, эхи тежер зулумар авуники гъар дестедай 50-60 кас рекъизвай. Карьерда яшамиш жедайла ва къаладайла, чи гъал мадни пис хъана. Вучиз лагъайтла чун ачух цавун кланни кумукъизвай. Икъяча 250-300 грамм фу ва 450-500 грамм гранвай гергерар гузай..."

Даниял Гъафизов есиридай катун патал са шумуд сеферда чалишиш хъанатай. Анжак 1942-йисан августдиз адалай и кар алакъна. Лагердай катай десте 10 километрдин яргъа авай са хурун къерехдиз акъатна. Гъа ина абуруз Ксения Чернявщук лугъудай дишегълиди къумекнай. Адан къумекдади аскерар подпольщикрикъ галаз гурушиши хъанатай. Гъугъунылай абуру Винница шегъердин къваларип гвай тамара авай партизанрин дестейрик экчина. Идан гъакъиндайни Даниял Гъафизова рикъел хканай: "Партизан хъайи югъ зи ульмурда виридалайни экуйди тир. Гила зарай немсерин чапхунчийрихъ галаз дяве ийиз, абурулай къисас вахчуз жезвай..."

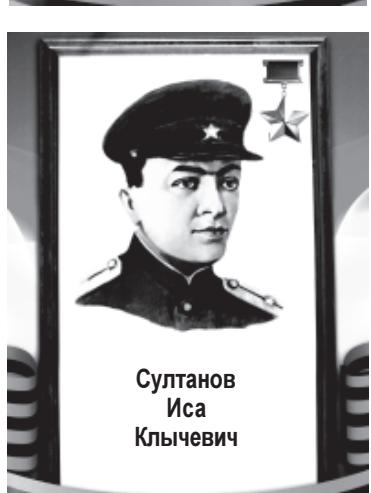
Советрин Союздин Игитар

Сулейманов
Ризван
Баширович

Сулейманов
Якуб (Яков)
Мегъамедалиевич

Султанов
Иса
Клычевич

Сумин
Андрей
Васильевич

Сурмаш
Михаил
Михайлович

Къадир Къадиров

Фашистрин Германиядал Гъалибвал къазанмишуник Советрин Союздин вири халкъарин, гъа гъисабдай яз лезгийрин пайни ква. Докъузпара райондин Къаракуредин къегъалприн пайни. Сифте нубатда Советрин Союздин Игит Мирза ВЕЛИЕВАН.

Игитвилин тъвар гудалди Мирзадин хурудал Баркаллувилин III дережадин орден, "Журъэтпувият" ва маса медалар алай. Артиллерист Велиева чи ватан азад авурдалай къулухъ Румыния, Югославия, Болгария, Венгрия азадун патал женгер чуугуна. Эхиримжи женг 1944-йисан 6-ноябрдиз Будапешт шеънер патал къиле фена. Мирзадин расчет галай патахъ 9 танк пайда хъана. Сад лагъай танк Велиева 250 метрдай яна, акъвазарна. Немсериз абурун расчет алай чка акуна ва гульле гуз башламишна. Ятланчи аскерри мад къве танк ва немсерин солдатар авай са машин кукъварна. Велиеван расчетдих галай вири аскерар телефон хъана. И арада азад акуна хъи, чинин батальон галай патахъ са машин ацай немсер физва. Мирзади вичин вири къуватар къватна, къарагъна, туп ацурна ва немсер авай машин яна, кукъварна. Вичини гъанал чан гана. Ада тухвай женгиниз командный пунктчай килигзай. 1945-гъай 24-мартдиз старший сержант Велиев Мирза Девлетхановичаз Советрин Союздин Игитвилин тъвар гана.

Хийирбег ЗАМАНОВ 1929-

йисуз гъульгъулдураказ Яру Армиядин жергейриз гъахъна. И чавалай адан аскервиллини четин, къайгъуйрив ацланвай умъур башламиш хъана. 1934-йисуз

ада Орджоникидзедин пияда къушунрин училище къутягъна. Чи игит ватанэгъли взводин командирдилай дивизиядин командирдин дережадив агакъна. Ам дяведин девирда Дагъустандай акътат сад лагъай комдив тир. Х.Заманован тъвар чехи генералрихъ галаз санал къазвай, адан дивизияди 34 шеънер душмандикай азадна. Адал, контузия хъун квачиз, ругуд сеферда хирер хъана.

Батандин дяведин Заманован игитвилер гъукуматдин чехи наградайралди къейдна. Полкownikin женинин тънуараар Ленинан, Яру Пайдахдин (къуд), Суворован ва Кутузован, Александар Невскийдин, Ватандин дяведин сад лагъай дережадин, Яру Гъетрен орденриз ва газаф къадар медалриз лайихъ хъана. Лагъ кван, азиз ватанэгълияр, ихтиин хъел гъык! дамахода!

Абдурашид НАВРУЗОВАН

пуд тирла, адан диде рагьметдиз фена. Бубади пуд аял чехи авуна. Абдурашида, Дербентдин педучилище къутягъна, хайи хуре къалахазавай. Комсомолдин эвер гуниз килигна, ам Урюпинскдин военный училищдиз гъахъна. Дяведин сад лагъай югъ ада Лъвовда 15 стрелковый дивизиядин 321-полкунин ротадин камандир яз къаршиламишна. Дяведин сифте йикъара къуватар сад тушир. Чибуру Днепропетровскдиз къван къулухъ чуугуна. Разведка галачиз дяве авун четин я. Командирдин ташшургъадалди 10 кас разведкализ рекье тана, есир газ хтун патал. Гъикъван регъят туширтани, разведчикар къве кас телефон хъанатлани, есир газ хтана. А вахтунда Наврузоваз "Женера лайихълувилер" медаль гана. Адалай къулухъ мад женгер, хирер хъун, контузия. Госпиталда къаткана, хирер сагъ хъхъайла, мад фронтдиз хъфинар....

Чи ватанэгълидин игитвилер Яру Гъетрен, Баркалладин II дережадин орденралди ва маса медалралди къейдна. Дяведин эхиримжи йисара Абдурашид генералар хаталувилай къудай ротадин камандирвиле тайнарна. Ахътин къуллугъ нел хъйтани ихтибарзавайди туш. Ада генералар И.Петров, А.Еременко, Л.Мехлис, Л.Брежнев ва масабур хъник вичин пай кутуна. Дяве къутяя хъайила, ада ирид йисуз Германияда военный командантдин заместителвиле къалахазавай. Дагъустандиз хтала,

Хив ва Агъул районра военкомвиле къалахазавай.

Дяве башламиш хъайила,
Сейфедин АБДУЛКЕРИМОВА

Огидин шушеяр акъуддай заводда къалахазавай. Ада гъа сифте йикъалай вич фронтдиз рекье тун патал арза ганвай. Амма заводди фронт патал заказар тамамарзавай ва гъавиляй устларар чкадал герек тир, адал бронь авай. Ятлан 1941-йисан декабрдиз мукъва-къилийри, дустари, къуни-къуншири Сейфедин дяведиз рекье тана. Разведшкола акъалтларай дагъвиди вич са къуси кичевал авачир аскертирди къалпурна. Гъар разведкализ фейила, ам герек делилар ва немсерикай са есир гвачиз хкведачир. Адал къве сеферда залан хирер хъана, ам хайи хуръуз II-группадин инвалид яз хтана. Женгера къалурай къегъалвилерай адал Баркалладин III ва II дережадин орденар гана.

Къаракуредин накъварал хайи дагъви руш **Ханбике НАВРУЗОВАДИ** гъам акъулдин, гъам

вийждандин рекъяй вини дережада аваз вичин умъур тухвана. Дяве башламишайла, ада Дербентдин педучилища къелзай. Адани, стих Сейфедин хъиз, вич дяведиз ракъурун патал арза ганвай. 1942-йисуз ватан лап четин гъалда авайла, фронтда санитарар, связистар, ашпазар герек къевзай. Ханбике вичин мураддив агакъна, маса рушарихъ галаз амни акъатна дяведин цаяриз. Военный партал алукъадалди вилик абур дерлекханадиз тухвана. Ина акурди мусибат я: рушарин яргъи кифер атъзува. Аватна лезги рушан дидеди храй яру лент галай киферни. Ада улькве гъикъван бедбахт ята къатлана.

- 1942-йисан зулухъ немсери Сталинграддал гъужумзавай,

чунни гъаниз рекье тана. Ана авайди мусибат тир. Немсерин самолетри акъваз тавуна бомба яр вегъезвай. Шегъер цун къене авай, - рикъел хканай Наврузова Ханбикеди. - Зун связистка тир, камандиррин арада алакъа хъун патал связистрал гъикъван чентинвилер гъалтзавайтла лугъун чентин я.

Инал заз 1959-йисан 8-майдиз "Комсомолец Дагестана" газетдай Иван Шкоднядин макъладай са шумуд цар гъиз кланзава: "Зун украинви я, захъ галаз санал са шумуд миллетдин векилри къуллугъазавай чи подразделенида сержант Ханбике Наврузова авай. Гъихътин женгер физ хъайитлани, ада вичин аскервилер буржигъилиз акъуддай. Сагърай Дагъустандин халкъ ихтиин викълер аскер рушар тербиламишнавай".

1943-йисан 14-январдиз алақа дузъар хъийиз фейи пуд свялист элкъвена хтаначир, я абурун къисметни чизвачир. Старшина Ханбике ва адан дуст руш Маша кабель жаъуриз фена. Са шумуд сядилай алакъа түхкъурна хкведайла, немсери бомбаяяр вегъез башламишна. Чил зурзазвай. Ханбике накъварик акатна, ада эрчи гъил тъар хъайндин гъиссна. Са тимил адавай яргъа авай Машади "мама, мама-а!" лугъуз гъарайзлавай.

Ханбикедиз, къарагъна, адал къумек гуз клан хъана, амма ам вич-вичелай фена, вич-вичел хтайлар, ам са къазмада хирер хъанвайбурун арада авай, санитаркади гъил кутлунзавай. Маша телефон хънай. Анай Ханбике госпиталдиз рекье тана. Идалай къулухъ Наврузова Волхов, Корели, Ленинград ва маса шеъзериз акъатна. Дяве къалурай викъегъвилерай адал Яру Гъед орден ва маса медалар гана.

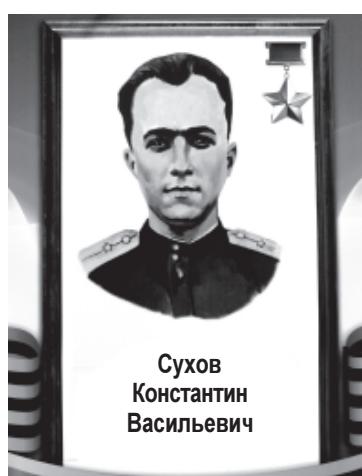
Гъакъни чна дяведа иштиракай, хирер алац, набудар яз хтай Ибрагимов Къурбеб, душманди бомбаяяр вегъела контузия хъана, накъвадик акатна, са шумуд йикъалай гъят хъувур Шагъвеледов Эмирбек, Къурбанов Мурад Римиханов Жамалдин, Муталиев Мутали, Адилов Шагъабудин, Гъажибеков Саваш, Агъасиев Эскендер рикъелай алудна кландач. Чи бубайрин къегъалвилериди къе чи къил вине я! Баркалла чпиз вирида!

Ханбикедин умъурдин юлдаш **Эмирсултан АМИРАГЬМЕДОВНИ** (шикилда) дяведен иштиракчи, наградайрин иеси тир.

**Советрин
Союздин Игитар**

Суров
Александр
КузьмичСухов
Константин
ВасильевичТахтаров
Илья
ФедоровичУмурдинов
МүгъүйдинХоменков
Николай
Никифорович

Къил вине къуна, узягъдаказ...

Даир БЕЙБАЛАЕВ

Чехи Гъаливилин 70 йисан юбилейдин мянрактирик, къил вине къуна, узягъдаказ физва чун. Гъикл хъи, багъри Ватан пехъи душмандикай дирашибшиледи хвей къегъалрин невеяр я чун.

Дяведин къизгъин женгера зи хайди тир Къепирин хъурун 516 касди иширикна, абурукай чипин къуларив хтун къисмет хъайди анжак 72 кас я.

Фронтда еке гъунарап къалурай Мемей Эфендиев, Абдуллагъ Абдуллаев, Тамиуллагъ Агъарзаев, Абдулмажид Алиев, Гъамид Атлуханов, Бала Балаев, Идрис Ильясов, Шафи Мирзеханов, Муталиб Муслимов, Абдулвагъаб Насруллаев, Аслан Салигъов, Жафер Ханбаев, Ягъия Ягъияев, амай баркаллу ватандашарни хурурън жемяди рикелай ракъурзава.

ЗИ КЪЕНИН съзъбет Идрис Эмирбекович ИЛЬЯСОВАКИЯ я. Ам 1917-йисан 7-ноябрдиз Бакудин фяледин хизандан эку дунындал атана. 1932-йисуз Къасумхуурел колхозчи жегъилрин школа ақъаптарайдалай гъурунчиз ада хайи хууре са къве ѹисуз къван муаллимвал авуна. Ахпа Махачъаладин балугърикай консервиярдай промышленность патал пешекарар гъазурдай техникумда чирвилер къачуна. Ана келзаяв макъамда жестьил дагъви аэроклубдизни физ хъана.

Пешедай зур ѹисузни къвалахиз агакъ та-винмаз, 1938-йисан октябрдиз И.Ильясоваз аскервилин жергейриз эвер гана. Ам Чулав гъульун флотдиз акъатна. Къве ѹис арадай фейила, Идрис Эмирбекович Харьковдин военный авиацыйдин алакъадин училищдиз гъахъна. Ана къятъяй (куруръ авунвай программадай) 1941-йисан октябрдилай женгинин гъерекатрик экечъина. Сифтедай ада Къиблединни Рагъэкъечдай патан фронтдин гъавадин къушунрин жергейра аваз радиовоздушдин, 1942-йисан августдилай Сталинграддин фронтдин гъавадин армияда алакъадин ротадин командирдин везифаляр тамамарна.

Волгадал алай шеъзердин къадар-къисмет гъялзаяв вахтарикай Идрис Эмирбековича вичи вуч къъеннаты килигиг: "Сталинград патал къати ягунар къиле физвай арада чи дивизия гъавадин 84-армиядик кутуна. Душман, вичиз гъикъван пучвилер жезвайтъни, вилиди еримишиз алахънавай. Чун лагъитъла, жуван бомбардировщикар фашистрин истребителрикай къутармишун патал суткада 4-5 сеферда цавуз хаж жезвай, немсерин "мессершмитрихъ" галаз женгерик экечъизавай. Чи дивизиядин са полк бомбардировщикар ибарат тир. Ийфиз чипин буржи тамамарна хтана, абур юкъуз, душмандин вил хълан тийдайвал, са саламат чкада къеви жезвай.

Ийкъарикай са юкъуз душмандин истребителдиз чи бомбардировщикар алай чка акуна. Серфе гъиле гъатай ам, советрин 8 самолет тергна, элъкъвена хъфена. Чун хъсандиз гъурун авур а душмандин гъурунчина гъатна. Амма, гъавада сад-садал расалмиш жезвайтъни, ада женинкай къил баштанзайвай. Эхирни садра къакъандай лув гузвойла, чаз чи самолетар ацукинавай чкадив агатиз къланзайвай.

Идрис Ильясов

Мария Ильясова

немсерин истребитель акуна. Къилихъди веъгъена, Җай гайи чна ам чилел ацукунлиз мажбурна. Гъа икъ вич-вичихъ агуунвай а фашист чна есирада къуна..."

Сталинград патал къиле фейи женгера къалурай къегъалвилерай утквем дағъвидиз Женгинин Яру Пайдахдин, Яру Гъетрен орденар, "Дирашибшилай" медаль гана.

Са тимил вахтарилай Идрис Ильясовал хер хъана. Саратовда сагъар хъувурдалай къулухъ ам 1-Украинский фронтдиз акъатна. Алакъадин къилдин ротадин командир язи ада гъавадин стрелокар - радиистар гъазурун патал зегъметар чуугуна; стрелок-радист, къвед лагъай pilot яз, вични ИЛ-2 штурмовикра аваз 248 сеферда гъавадин женгерик экечъина. Германиядин Потсадам шеъзердин патарив, душмандин гууллеяр галукуна, чилел аватзаяв самолетдай хкадардайла, адал мад залан хер хъана...

Идрис Эмирбекович Ильясов женгинин 4 ордендизни 6 медалдиз, гъакини юбилейрин 8 медалдиз лайхху хъана.

Дяведилай гъурунчиз И.Ильясова Гъавадин Дяведин къушунрин Киевда авай 5-къилдин полкуна, Чуугевдин, Сталинграддин летчикар гъазурдай авиаучилиштейра ротадин, батальондин командирдин жавабдар везифаляр тамамарна. 1950-йисалай Новосибирск шеъзердиз рекъе тур тежкирбалу пешекарди МИГ маркадин реактивный самолетра аваз лув гуз чирна, ахпа Барнаул, Славгород, Красноярск шеъзерра авай авиачастара къулгугъна. Реактивный авиацыйдин самолетра аваз ада, санлай къачурла, 2500 сядилай гзаф вахтунда лув гана.

1959-йисуз подполковникдин чинда аваз армиядин жергейрай ахъай хъувур И.Ильясова Махачъаладин приборар ақъуддай заводда инженервиле, гъурунчиз мажбурна майишатдин министерства къвалахза.

ВИРИ ТАБ Я, къисмет - гъахъ, лугъуда чи халкъди. Им, гъакъикъатдани, бине авай ихтиялат тирдахъ чун Идрис Эмирбековичан узумурдин рекъи инанмишарзава.

1941-йисан 1-май. Харьков шеъзердин Дзержинскийдин тъварунихъ галай майдандал къушунрин парад къиле физва, ана иширикзаяв, дигай тандихъ галаз парса сересдиз къазвай партал алай курсант Идрисанни чина узумурдал къарувилин нур къекъзвязвай са рушан вилер вилера гъатна. Жегъилар таниш хъана. Са тимил вахтни арадай тефенмаз, гъа ѹисан 7-июндиз, Идрис Эмирбековичи **Мария Викторовна** чин къисметар сад авуна. Амма баҳтавар узумурдиз ийизвай сиягъат залум дяведи къатна. Гъелде 1940-йисуз Умандин фармацевтидин техникум къутягънавай Марияни 1941-йисан июлдиз гъурунчиз фронтдиз фена. Ада Къиблединни Рагъэкъечдай патан фронтдин 336-нумрадин госпиталдин аптекадин начальникилини везифаляр тамамарна.

1944-йисан ноябрдиз госпиталдин патарив немсери гъавадай гадарай десант терг авунин къвалах тешкилунай ада兹 Яру Гъетрен орден гана. Гъа чавуз хъайи залан хер сагъар хъувурдалай гъурунчиз ам 2-Белорусский фронтдин 50-армиядин аптекадин начальниковле тайинарна. Гъалибвал ада медицинадин къулгугъдин капитан яз Кенигсберг шеъзерда къаршиламишна. Дяведин девирда эвакогоспиталдин начальниковле дережадиз къван хаж хъайи ада兹 "Дирашибшилай", "Женгера лайихлувилерай", "Москва оборона авунай", "Кенигсберг къачунай", "Варшава азад авунай" медаларни гана.

Идрис Эмирбековичи **Мария Викторовна** тукъивей хизанни кутуна. Абурун веледар чин диде-бубадин ад хкаждавай дузыгъун пешекарар, халисан ватанпересар хъана. Чехи хва Евгениини руш Людмила хирургар я. Сада Калужский областда, мукъудани Санкт-Петербургда къвалахзава. Идрис Идрисович Махачъалада авай "Азимут" заводдин инженер я.

* * *

Бубайрин гъунаррал дамах ийиз, веледари цийи дережайрихъ еримишрай, несилин алакъя мягъкем хъурай!

Сертификат вахкана

Вадим АГЪАМУРАДОВ

Ватандин Чехи дяведин ветеранар яшайишин къвалералди таъминарнин патахъ Россиянин Президентди ақъуднавай Указдал амал авун, яз и мукъвара Докъузпара райондин УСЗН-дин начальник **Эсед АРАБОВ** ва районадминистрациян къилдин заместитель **Сурея ВЕРДИХАНОВА** Миграгъ-Къазмайрин хуруръ дяведа телефон хъайи аскердин узумурдин юлдаш тир **М.МУЗАФЕРОВАДИН** къвализ мугъман хъана. Абуру Марият Гульалиевнадив РД-дин зегъметдин ва яшайишин жигъетдай вилек финин министр **Малик БАГЛИЕВАН** къул алай къвалерин сертификат вахкана.

М.Музаферовадин чеб хътина яшлу ксариз фикир гунай атанвай мугъманриз, райондин, республикадин ва узлкведин руководителр из сагърай лагъана.

Ярагъидин невеяр - женгерин рекъера

Алаудин ГЬАМИДОВ,
РФ-дин ватандашлук работник

Гич са касни, гыч са затини рикелай алуднавач. Ватандин Чехи дяведа гъалибвал къзаншишайдалай инихъ 70 йис тамам жезвай юбилейдин вилик квай ийкъара радиодихъ яб акалайла, телевизордиз ташмайла, Махачкъала шегъердин къучейра, паркара къекъедайла, и кар мадни субут жезва. Виринра Советтин Союздин Игитар, женгера чанар гайibur, дяведин ветеранар рикел хизва.

Ингъе зун шегъердай Редукторный поселок гайтал I Петрдин проспектдай квачикъачи хизва. Гъульпун шагъвардал яру пайдахри лепе гузва. Проспектдин къве патани Советтин Союздин Игитрин ва Игит шегъердин шикилар (банерар) ава. Абуру гъар садан фикир чипел желбазава. Гъар санал Игит шегъерра къиле фейи женгерикай къурелди рикел хизва. Жуван фикирдик Дондал алай Ростовдин патарив къиле фейи женгерин иштиракчийракай - тъвар-ван авай кас, тарикъатдин машгъур алым Ярагъ Мегъамедан невеярикай газетдиз материал гъазурун квайвият, зун и шегъердиз талукъ шикиларин (банеррин) вилик акъваз хъана.

...Ярагъидин невеярин сихилдай тир Аминоврин хизан Къасумхурун райондин Вини Ярагърин (гульгъунлай Мегъамедамхурун райондиз къуч хъана) хуре къалин ва савадлубурукай сад тир. Селми дидеди сад-садан гъльгуналлаз картар хътин ругуд хвани (Гъажибуба, Мегъамедэмин, Шагъабудин, Бадрудин, Абдусалам, Нурдин) къве руш (Сунаханумни Зубейда) хана, хвена, умурдин шегъредал акъудна.

Дагъустандин мединститутди (гилан медакадемия) ракларар ачухай сифте йисуз аниз гъхъай Гъажибадини Махачкъаладин медучилище акъалтарай Шагъабудина инсанрин сагъламвилан къаравулда акъвазун къетнай. Мегъамедэминани Бадрудина, Абдусаламани Нурдина (сада Бакуда, сада хуре) гъакъисагъвилелди къалахзаяв.

...Цавал чулав булутар акълтай 1941-йис. Ватандал душманди гъужумна. Виринра хъиз, Дагъустандани къегъал рухвайриз повесткайр къvez башламишна. Ингъе Селми дидедин рухвайри сад-садан гъльгуналлаз фронтдиз рекъе гъатзаяв. Гъа икъ, жаван яз амай Нурдин квачиз - вад хвани!

1937-йисуз сифтебурукай яз Дагъустандин мединститут акъалтарай Гъажибуба Гулибин санаторийдин къилин дуихтурвиле рекъе тунай. 1940-йисуз ам военный дуихтурар гъазурзаяв курсариз гъахъна. Ватандин Чехи дяве башламишай сифте йикъара же гъиль пешекардиз РККА-дин жергейриз эвер гана ва ана агадакай пуд лагъай рангдин военный дуихтур хъана.

...1937-йисуз медучилище акъалтарай къвед лагъай хва Шагъабудин Къасумхурурел райздравдин къиле акъвазнавай. 1941-йисан гатун феспи вахтунда адаизни РККА-дин жергейриз эвер гана. Белижда шофервиле къалахзаяв Мегъамедэминани гад акъатдалди повестка къачуна. А вахтунда Бакудин нафтадин мяденра гъакъисагъвилелди къалахзаяв Бадрудинан, хуре тракторист тир Абдусаламан риклериз, стхаяр фронтдиз фена лагъай ван галукъайла, къарай амуънчир. Абури гъульлувиленди фронтдиз рекъе гъатнай.

Иифен ахвар, ийкъан къарай амачиз, ийир-тийир хъай Селми дидедин вилерилай накъвар кими жевчацир. "Яраб балайрин гъал гъикъ ямла, абур вилериз ахквадай югъ алуъдамла..?" лугъуз, багъри велед

рихъ ялварзаяв диде какур хъанвай. Гъа икъ, вилер рекъел алаз, агъузардик хъайи йисар къвез алатавай. Гъайиф хъи, риклиз сабур гудай, гульгуль шадардай са хабарни агаъззаячи.

Эхирин инсафсуз дяве акъалтна. Чехи Гъалибилин югъ алуъкна - хуруъз-къвализ гъилер галамачирбур, къвачер кумачирбур... хизев башламишна. Амма са хизандай фейи вад касдикай садни ахъзатзаячи. Язух дидедин рикъ! Вун гъикъван чехиди я?! Вуна гъикъван эхзаяв?

...Бирдан телер-чулав телер. "Дагъустан, Вини Ярагъар, Аминова Селмииз 1)" Ватандиз ва къинез вафалувал, къегъалвад къалурай ви хва Гъажибуба 1941-йисан 24-ноябрдиз душмандихъ галаз къиле фейи женгина телеф хъана. Ам Ростовский областдин Зерноград поселокда кучунава". 2) "Шагъабудин гел галаачиз къахъна", 3) "...Вичи гъалзаяв военный автомашин, минадал ацалтна, хъиткъинайла, красноармеец Мегъамедэмин телеф хъана".

Мусибат! Дидедин рикъ пад жезва, Аллагъид шукур, мутьку къве хва - Бадрудинни Абдусалам хтаны, вилериз ахкурди! Ватандин Чехи дяведин сифте йикъарилай женгера (Австрияда, Румынияда, Венгрияда ва икъмад) къегъалвиледи иштиракна хтый абур хайи хуре гъакъисаъ зеъметдал машгъул хъана, гульгъунлай рагъметдиз фена.

Агъур йисара гужар эхиз тахъай Селми дидедини 1953-йисуз гъамишалугъ яш вилер акъална. Амма умъмур давам жезвай. Багърийрин вилер фронтдай тахтайбурул, гел галаачиз къахъайбурул аламай. Гъа икъ, къегъал хва Шагъабудинакай къени, залум дяве күттая хъана 70 йис алатаилани, вил атланвач. Багърийри, чам тахъана, гел галаачиз къахъай къегъал хчин язух чуғвазма.

...Дяведилай гульгъунин йисара гъарда фронтдай хтун тавур багърийрин гел жагъурзаяв, телефон хъайибуру кучунавай чкайр вилерлди акун патал чалишишвалзаяв. И къалахъ къени давам жезва.

...Будадин рехъ давамарун яз дуихтурвиле пеше хъгъай Ш. Аминовазни (гъайиф хъи, адаиз Чехи Гъалибилин юбилей къаршиламшдай югъ акунч, ам алатай йисуз рагъметдиз фена) дах кучунавай багъя чил-багъя накъвар акуна къланзаяв. Ада, гъеле дяведин къизгъин йисара хтый чулав телеграммадин геле гъатналди, дах кучунда лугъузай Ростовский областдин Зерноград шегъердин военкоматдиз чар къизва, гъакъикъатдикай хабар гун талабзаяв. Анайни "Аминов Гъажибуба телеф хъайибурун си-ягъда ава" лагъана тестикъарзана.

Будадин сур алай чкадиз килигиз Ростовский областдин фин патал гъазурвилер акъвай хизев чар хквэза. Ингъе ана вуч къевнайта: "Гъурмәтлу Шекспир, ваз чар къизеайди 353-стрелковый дивизиядн 424-къилдин медико-санитарный батальонда ви будадихъ галаз санал къуллугъ авур ва ам гъамиша рикъ хузызай Дергачев Николай Яковлевич я. Заз адан инсан пересвал, ватанпересвал, хирургвилин устадвал ва дагъвидин хуш къилихар жуван вилерлди акуна. Гъайиф хъи, ам лап фад телер хъана. Къуру тарифун туш, ам гзаф услагы кас тир. Көвөй адап гъахълудаказ дамах ийиз жеда... Заз ви ери-бине чакъ галаз фронтда санал хъайи ва ви буба эхиратдиз рекъе твадайла, пашман межлисда иштиракай къу ватанэгъли, лайхлу дуихтур, ахъзгъви Абдулвагъид Вагъабова гана. Буюр, алакъа хуъх, илифа ва жуван будадиз вафалу хъхъ...

Волгоград шегъеръ.

Са къве югъни арадай фенач, Шекспирин къилив (рагъметлуда вичел чан аламаз сүзьбет авурвал) Махачкъаладиз гъа винидихъ кагъазда тъвар къунвай Вагъид дуихтур атана акъатна. Абури къедни дондал алай Ростов галай патахъ рекъе гъатзаяв. Поезддин купеда ацукинавай абурун арада сүзьбетар къиле физва. Фронтовики (гъайиф хъи, и рагъметлуда Чехи Гъалибилин юбилей къаршиламшдай мумкинвал хъанч), дериндай ухът аладариз, Гъажибубадихъ галаз Дағъустандин мединститутда санал келай йисар, фронтда санал ахвар тавур йифер, ажалдин къармахрай акъудай ва чин вилик телефон хъайи аскерар рикел хизва...

- Гзаф шад ва викъегъ кас тир ви буба, чан хва, - лугъузва Шекспирлаз Вагъид дуихтурди. - Кемен ягъунални адан рикъ алай. Ам юлдашрин арада авайла, далдам алачир меҳъер хъиз тир. Фронтда адан алакъунар мадни дузыдал акъатна. Ина сифте яз Ростов шегъердин Ольгинский станица хузызай аскерар (залан хирер хъайи) къабулнай. Палаткадик залан хер алай аскердиз операция авур 1941-йисан 20-ноябрдиз ада вич симинал алай пагъливанди хъиз гъисснай. "За аскердин рикъин патавай гульле худна, саъз хъхъуник умуд кумачир кас жергедиз хъана", - лагъанай Гъажибубади. Гъа и арада яръай Ольгинский станицадал цай къурзаяв душмандин тупарин снаряд чун акъвазнавай госпиталдин гъаятдиз аватна. Адан хъипреплар къу даҳдихъни галукъна. Гъа икъ, зи дуст телефон хъанай..."

Рекъин юлдшар сүзьбетрик кумаз, поезд Ростовдиз агъкъана. Хчини фронтдин юлдашди багъри бубадин ва дустунин сурал цуъкъе эзигънай.

"Эхъ, чан хва Шекспир, - давамарнай Вагъид дуихтурди вичин сүзьбет элкъвена хквэдай рекъени, - ви буба викъегъ кас, вафалу дуст, тежрибул дуихтур тир. Са хизандай вад кас фронтдиз фин - имни игитвал тушни бес! Гъайиф хъи, чайрал ақалтзаяв несириз чешне яз къалуриз жедай ихътин хизанар ва къилдин каср бязи вахтара рикелай алудзаяв".

Чехи Гъалибилин баркаллу юбилей мукъва жердавай дяведин хирерни цийи хъжезва, дидейрини сусари, стхайрини вахари ва гъалибийрин невеяри фронтдай хтун тавур багърийрихъ шеларзаяв. Чан аламайбуру алакъаяр мадни мяъкемарзаяв: сад-садаз мугъман жезва, чи-чилиз тебрикдин, рикел хунар авай чарап къизва...

Гъалибвал къазанмишуник пай кутур вири къегъал приз баркалла! Абури чи риклерэ эбеди яз амуъкъда.

Ачух тарс

Сайд-Агъмед
АБДУРАШИДОВ

И йикъара Рутул райондин Хъульдурин хуърун юкъван шкода ачух тарс къиле фена. Мектебдин келунринни тербиядин рекъяй директордин заместитель ГъАФИЗОВ Абдуллағъан ръбервилек квас къиле фейи и мярекатда Чехи классирин аялри, муаллимри иштиракна. Ам Чехи Гъалибилин 70 йисан юбилейдиз талукъарнавайти тир.

И тарсuna аялриз дяведин вакъиайрикай гзаф суалар гана. Чив вугай вири суалприз дузыгъун жавабар ахъгъварай МИКАИЛОВ Ибрагимз, СЕЙИДХАНОВА Жасминадиз, АБДУЛАЕВА Жамилядиз, ГъАФИЗОВА Азизадиз, РАЖАБОВА Бикедиз жоридин членри савкъят яз "Фулфандин авазар" тъвар алай ктабар багъишина.

Аялриз чир хъун патал дяведин фейи хъульдурвийрикай са къадар делилар гъана. Фронтдин ватан душмандикай хун патал 199 хъульдурвийрикай са къадар делилар гъана. Фронтдин ватан душмандикай хун патал 199 хъульдурвийрикай са къадар делилар гъана. 50 кас дяведин тир. 149 аскер дяведай набутар яз, бедендал хирер, хурудал орденар, медалар алаз хтаны. Гила чи хуре амайди дяведин тек са ветеран, мектебдин виликан муаллим АКИМОВ Салигъ я.

» Фронтдин ватан душмандикай хун патал 199 хъульдурвийрикай са къадар делилар гъана. 149 аскер дяведай пуч хъана ва гел галачиз кважъна. 50 кас дяведин тир. 149 аскер дяведай набутар яз, бедендал хирер, хурудал орденар, медалар алаз хтаны. Гила чи хуре амайди дяведин тек са ветеран, мектебдин виликан муаллим АКИМОВ Салигъ я.

Хуре дяведин фейи аскерин арада мульжуд офицер авай. Абурикай РАЖАБОВ Якуб полковник тир. Дяведилай гульгъунлай ада Тажикистанда МВД-дин министрдин заместителвилин, гульгъунлай Махачкъалада Чехи къуллугъар тамамарна. 1990-йисуз рагъметдиз фена.

ГъУСЕЙНОВ Гъасана хульгъуз хтайдалай гульгъунлай райондин къвед лагъай секретарвиле 12 йисуз къвалахна. Ахпа адаай хайи хуре мектебдин директор хъана. 1990-йисуз рагъметдиз фена.

АБАСОВ Мирзабег старший лейтенант тир. Ада сифте районда, ахпа хуре колхоздин парторгвиле, председатель къвалахна. Вад офицер дяведин тир. БАХТИЯРОВ Мегъамед, МУРАДАЛИЕВ Рамазан, МЕГЪАМЕДОВ Рамазан, НАВРУЗОВ Шихай, ШАХБУКАЕВ Малик. Аялриз лап чехи бубайрикай, чехи халуйрикай ва чин несириз чирвилер хъана. И тарсунин мана-метлеб гзаф девлетлуди хъана. Мярекатдин эхирдай и Царапин авторди аялриз вичин "9-майдиз" шиир къелна.

Рикелей алудна виже къведач

Ханум ШАЙДАБЕГОВА

Чехи Гъалибвал къзанмишуник Дагъустандин дишеғлийри кутур пай къейд авунихъ алай вахтунда къетлен важилувал ава.

Дядевдин сифте къилера советрин къушунрикай жезвай газе телефонлерин нетижада 1942-йисуз СССР-да массовий къайдада армиядин жергейриз ва далу патан къалахрал дишеғлийриз звер гуз башламишна. Асул гъисабдай абур алакъадин, BBC-дин ва ПВО-дин къушунриз рекье твазвай. Икл, дядевдин йисара армияда 2000-дав агақына дагъустанди - дишеғлийри къуллугъяна. Абуру инсаф-суз душмандиз акси яз фронтрани, партизанрин отрядрани жъуретлувиленди женгер тухвана.

Ихтигин игит дишеғлийрикай сад чи ватанэгли Суна Гъаниевна МУРСАЛОВА я. (Ам 2009-йисан 5-мартдиз чи арадай акъатна. Рагымет хъйт вичиз).

Хейлин яшар хъайлани, рикл, руьгъ, къатунар хци, акунарни хуш, мезни ширин кастир ам.

Газетдиз къхьиз къланзана лагъайла (2005-йисуз), ада вичин умъурдин рекъикай икл сүгъбетнай:

- Ватандин дяве башламишайла, зи анжах 15 йистир. Бакудин буругъирин инженервиле къалахай зи буба рагметдиз фена, чун Ахъцегъиз куҷа хъхъана. Чехи стха Мавлуд армияда авай.

Хурие авай жегъилар жерг-жерге дядевдиз рекье твазвай. Чи яшарин хейлин рушари хуриерай пулар ва маса шайэр къватлизи фронтдиз ракъуриз къумекар гузвай. Чна гъамиши радиодий дядевдикай гузвай хабаррихъ яб акалдай. Са сеферда Левитана Танядикай (ам Зоя Космодемьянская тир къван) гузвай радиоочеркдихъ яб акална.

Асмишиз тухузвай и жегъиль рушан "Зи далудихъ 250 миллион советрин халъкъ гала..." гафари зи руьгъдиз акл таъсирна хъи, за дядевдиз фин къетлна.

Жегъиль руш военкоматдиз физва ва военный комиссардивай вич фронтдиз ракъурин тлабазава.

- Вун гъеле гъвеччи я, Соня, ви анжах 17 йис я. Идалайни гъеъри, чна исятда армиядиз рушар рекье твазвач эхир. Ахлад къвализ, дидедиз къумекар це, къела. Лазимвал хъйтлла, чна ваз звер гуда.

И жавадбал рази тахъай Суна Гъаниевна мад ва мад военкоматдиз физва. Стха телефон хъянвайдакай дидедиз хабар гарнай чар комиссардив вугана, руша вич фронтдиз рекье тун тлабанба ва душмандилай къисас вахчуз къланзавайди лагъана. И сеферда военкомди рушас "ваз" лагъанач.

Диде къалахдилай хъведалди, галай яръи къве кифни атлана, дидедивай багъишламишун тлабазавай чарни къхъена, викъель руш хуриерай физвайбурухъ галаз рекье гъатна.

Фронтдин рекъер. Са курурь вахтунда алакъадин къалахдин (связист) пеше чирай чи руш 1943-йисан майдиз женгер къиле физвай чирадиз рекье туна. И чавуз Украиналин чилел душманди вичин пехъивал къалурзай. Суна Мурсалова гъукуматдин алакъадин 453-соединенидин штабдини Москвадин арада телефондин алакъа хъзвай къилдин батальондиз акъатна. Адал телефонрин централный станциядин (ЦТФ) къалахар тапшурмишна. Умудлу алакъа гъамиша, дядевдин вахтунда иллаки герек я. Адан къалахдилай газа крат аслу я эхир. Связистрин къалах, мекъивлиз, зегъемвилз, түрфандиз, гъатта душманди къурзайвай гульлейрин харцизни килиг тавуна, къайдадик кваз хвена къланзай. Са декъикадани акъвазарна виже къвезвачир. Фронтдин рекъера гъикъван четинвилер, азабар гъалтзаявайтлани, Сунади кагъулувал авунач.

Мяъкем руьгъ, къанажагъ авай дагъви рушал командирди 155-ротадин 4-частунин

алакъадин начальниквилн везифаир тапшурмишна. Ина мад 4 руш авай: Сакинат Азизова (ашпаз лезги руш), Шура Богданова, Лидия Самозванцева, Фросья Семиженова.

Къиникъикай киче туширни суалдиз Суна халади икл жаваб ганай: - Киче тушир лагъайлла, таб жезва, амма душманди чи халкъдиз, Ватандиз ийизвай къастар рикл гъйвалди, киче гъасытда къахъдай. Гълбетда, галай юлдашкрай хкатунарни жезвай. Чур хъянвай чка жағуриз, тамун патавай фидайла, мина хъитъинна. Чун гъарнихъ гадар хъана. Секин хъайила, за жувалай гъил аладарна-сагъэмай. Кабель галай чархни вахчуна, къвачел къарағайла, старшинадал хер хъянвайди акуна. Ада заз вичин ваз, алакъадин къайгъудик экечунин буригъ гана. Вичичелай физвай старшинади плузаррикай жегъиль яшда аваз къиникъин ваз, Ватан патал газа крат ийиз алакъа тавунин гъайиф чугвазвайдакай лагъай гафар зи риклел алатзавач, - лагъанай ветеранди.

453-батальондад командованиди гъамиша виридалайни жавабдар чайра къалахар тапшурмишдай. Икл, 1945-йисан январдиз частуниз тадидаказ Ялтадиз финин буригъ ганай. Абуру пуд пачагълугъдин къилери Крымда тухудай конференциядин къалахдин алакъа таъминарун лазим тир. Чи иgit лезги рушал виридалайни четин Ялта-Партизаны участокда алакъа таъминарун тапшурмишна.

- Им лап жавабдар тапшуругъ тир, - риклел хканай ветеранди. - Са декъикъадани алакъа атлана виже къвезвачир. Лап четин шартлара чи батальонди 1945-йисан 20-февралдади Ялтадинни Москвадин арада, са декъикъадани акъвазар тавуна, алакъа хвена. Ина къалурай игтишлир Суна Мурсаловадиз "За отвагу" медаль ганай.

Идалай гульгуни Украиналин, Молдавиядин, Румыниядин, Болгариядин, Польшадин рекъер атлана. Чи баркалту руша къуллугъай ротадиз чехе пачагълугъирин векилрин Берлиндин конференциядин вахтунда Берлиндинни Москвадин арада алакъа тавминаруни къисмет хъанай.

Дядевдин четин рекъер атлана, Берлиндиниз акъатай ада Рейхстагдин цпал вичин тівар къхъена. Дядева къалурай къегъалвилерай Суна Мурсалова Ватандин дядевдин II дөрежадин ордендиз, 16 медалдиз лайихлу хъана. Ам гвардейский значокдин сагъиб ва СССР-дин НКВД-дин (гила ФСБ-дин) къушунрин алакъадин ветеран тир. Ислягъ дөвирда авур къалахрал азад РД-дин культурдадин лайихлу работниковин тівар ганай.

Къуй Суна Мурсаловадин ва Гъалибвал къзанмишунин кардик пай кутур гъар садан тіварци эбеди яз экв гурай!

Эрзиман мурадар амаз...

Надият ВЕЛИЕВА

Ингъе чна Ватандин Чехи дяве күтъягъ хъайдадай инихъ 70 йис тамам хъунин чехи сувариз гъазурвилер аквазва. А йисара пехъи душмандин хура гъатай, плузаррал гъелье некледин гел аламай, къвалик-къакай, дұнъядикай пай тахъай, немсери, къарасар хъиз, крематорийра кана, гел галализ къахъай жегъиль-жаванар ва гъакъни Ватан патал чипин чанар къурбанд авур гъар са кас иллаки Гъалибилин 70 йисан юбилейдиз риклел хкун чи буржи я.

1939-йисан ноябрдин варз. Къурагъ райондин Къепирин хурий жегъилприз армиядин жергейриз эвернай. Абурун арада ОМАРОВ Ибрағым Садулаевични авай. Чехибурувай ван хъайивал, а вахтара армиядиз физвай жегъил при хурие дем кутадай. Жегъилвилн руьгъ квай абуру чипин цайлекидалди къульдердай. Пакад юкъуз багъирри, вилерал накъвар азад, абуру чипин сефердиз рекье твадай. Заз дидедивай ван хъайивал, Ибрағым гъурчег акунар, буйбухах авай викъель гада тир.

Цийиз школа күтъягънавай гададин риклел гележегдин еке умудар авай. Амма сифтени-сифте Ватандин вилик хиве авай буржи тамамарна къланзай.

Армиядиз тухвай сифте йикъарилай Ибрағым Украинандиз акъатна. Ина са вице вердишивилер къачурдалай гульгуни изам Яру Армиядин тіваруний галай Стalingradдин военном-политический училищидиз ракъурна. Ина ада 1940-йисан январдилай 1941-йисан майданды къелна. Училище күтъягъдайлай гульгуни изам Чернигов шеъзердиз 232-стрелковый дивизиядин 793-нумрадин полкунин ротадин командирдин заместителвили рекье тұна. Училище лап хъсан къиметар аваз акъалттарнавай жегъиль гада еке ашкъидиди вичин къуллугъидив этчеңнай. Ам хъсан вердишивилер къачунчай, чирвилер, алакъунар авай уткемен хва тир. Ина адахъ галаз санал къелнавай къве урус гада Юра ва Валера галай. Абурун арада еке дуствилин алакъяр авай. Стхадин сусаз гадаир хъайила, Ибрағымда абуру вичин дустарин тіварар эцигун тлабанай. Дугъриданни, а тіварар эцигун авнай.

Чернигов шеъзерда къуллугъай ийиз са акъван вахт аллатч. Ватандин Чехи дяве башламиш хъана. Стхайри Ибрағымаз, фронтдиз фин хъайитла, асландилайни викъель хъуль, душмандиз инсаф ийимир лугъуз къхъизвай. Адаз дядевдин сифте йикъарилай фронтдиз фин къисмет хъанай. Аниз рекье гъатдалди вилик ада вичин парталар авай чомодан, винел чарни эцигна. Къепирдада диде-бубадин тіварцел рахкурнай. А чарче ихтиин гафар къхъенай: "Играми диде, зун фронтдиз цүн оюкъаз физва. Элкъевна хтун къисмет жедани, жедачни чидач. И чомодан агакъайла, Ибрағыман мөхъер я лагъана, къве гъил хажжана, са къуль ая". И гафар къелайла, Ашурда дидедин риклел атланаи ва гъа йикъалай башламишна, вичин эхир нефес жедалди адан вилин накъвар къураначир. Вацра садра-къведера ада чомодандай парталар акъудна, вилик вегъена, шелархвалар авуна, абуру къват хъийдай.

Сталинградда военный училища къелдайла, Ибрағым Лина лугъудай са касиахъатнай. Гъа икл, зи ими гел галализ къахъана... Советтин Армиядин къилин политический управленидай хабар гайивал, Омаров И.С. 1941-йисуз гел галализ къахъайбуруз гъилелди адрес къхъена ичли конверт къванни рахкура лугъуз, адаз телеграммай язаяв.

Амма а патай са жавабни авачир. Гульгунилай чир хъайивал, 1941-йисуз дивизия Гомель шеъзердин сергъятра душмандин гъалкъада гътна ва анын чан аламас са касиахъатнай. Идай Алтайский крайдин Бийск шеъзерда авай 232-стрелковый дивизиядин медицинский батальонда къуллугъазавай медсестра Шульгина Клавдия Мироновна къхъенай.

Дяве башламиш хъайи сифте къилера пехъи душмандин акъиня танкар, я тупар авачиз акъвазай чи армиядиз еке телефонвилер хъанай. Гила гзафбур гел галализ къахъайбуруз гъильдай.

Дядевдилай гульгуни изам Садулаевича вичин стхайри Ибрағыман къисметдикай чирун патал гафар чайриз къхъенай. Амма ада санайни са якъин жаваб жағъаначир. Гъа икл, зи ими гел галализ къахъана...

Советтин Армиядин къилин политический управленидай хабар гайивал, Омаров И.С. 1941-йисуз гел галализ къахъайбуруз жергедик ақатнавай.

Душмандин хура уткемвилелди акъвазна, чи Гъалибвал патал жегъиль чанарилайни гъиль къачур къегъалар къе чна, юкъ алғұрна, икрам авуналди риклел хъизва. Йисар физ алатзава, амма "гел галализ къахъана" лугъудай гафар бейниди сакъани къабулзава.

Линади Ибрағыман стхайриз адай вичиз фадлай чар-цар, я са хабар авач лугъуз къалабулух кваз къхъизвай. Чарарай Стalingradда авай четин гъаларикай, кашакай чизвай абуру рушаз Дагъустандиз, Къепирдада атун теклифнай. И теклиф шадвилелди къабулай Линади вич къвезва лагъана телеграмма яна. Стхайар ам гузлемишиз Белиждин станциядап фена, амма поезд ажънатнай.

Станциядип чехидаивай хабар къурла, поезд къедай рекье немсерин бомбайрин цук акатайдакай ва инсанарни вири телефон хъайдакай лагъана. Гъа икл, риклел ашкъидив ацанвай Лина я умъурдикай, я кълни гададикай тахъана телефон хъана.

Ибрағымда лагъайлла, Татарстан АССР-да тешкилнавай 232-стрелковый дивизиядик кваз душмандылар галаз женг чугвазвай. Эхиримжи вахтара дядай чарарни хъвемзачир. Риклек къалабулух ақатай диде-бубади ва стхайри адавай чарар къхъидай мүмкинвал авацтла, вичин гъилелди адрес къхъена ичли конверт къванни рахкура лугъуз, адаз телеграммай язаяв.

Амма а патай са жавабни авачир. Гульгунилай чир хъайивал, 1941-йисуз дивизия Гомель шеъзердин сергъятра душмандин гъалкъада гътна ва анын чан аламас са касиахъатнай. Идай Алтайский крайдин Бийск шеъзерда авай 232-стрелковый дивизиядин медицинский батальонда къуллугъазавай медсестра Шульгина Клавдия Мироновна къхъенай.

Дяве башламиш хъайи сифте къилера пехъи душмандин акъиня танкар, я тупар авачиз акъвазай чи армиядиз еке телефонвилер хъанай. Гила гзафбур гел галализ къахъайбуруз гъильдай.

Дядевдилай гульгуни изам Садулаевича вичин стхайри Ибрағыман къисметдикай чирун патал гафар чайриз къхъенай. Амма ада санайни са якъин жаваб жағъаначир. Гъа икл, зи ими гел галализ къахъана...

Советтин Армиядин къилин политический управленидай хабар гайивал, Омаров И.С. 1941-йисуз гел галализ къахъайбуруз жергедик ақатнавай.

Душмандин хура уткемвилелди акъвазна, чи Гъалибвал патал жегъиль

Профессор Х.Х. Рамазанов 90 йис АЛИМ, МУАЛЛИМ ВА ВАТАНПЕРЕС

А.Р. ШИХСАИДОВ, РАН-дин ДНЦ-дин ИАЭ-дин илимдин кылин къуллугъчи, РФ-дин ва РД-дин илимрин лайихуу даятель
М.Р. ГЫСАНОВ, Даггоспединерситетдин тарихдин кафедрадин заведуючий, кылин школадин Международный академиядин академик

АЛАЙ йисуз тарихдин илимрин доктор, Россиядин Федерациядин ва Дагъустан Республикадин илимрин лайихуу даятель, Ватандин Чехи даяведен ишириакчи, машгүр кавказовед **Хидир Хидирович РАМАЗАНОВ** 90 йисан юбилей къейдзана. Ам тарихдин илимдик еке пай кутур ва тарихдин муаллимар гъазуруннин карда гзаф йисарин тежриба авай алимрикай сад я.

Хидир Хидирович Рамазанов 1925-йисуз Кыргыз райондин Усарин хүре дидедиз хъана. 1941-йисуз, 16 йисан яшда аваз, хушуналди фронтдин фена. Ада СССР-дин гъульерин даяведен флотда къуллугъна. Ирид йисуз гъульерап къуллугъ авур ада Германиядихъни Япониядихъ галаз хъайи дявеира ишириакна. 1948-йисуз ам хайи ватандиз - Дагъустандын хтана ва Дагъустандин педагогилин институтдин (тилан Дагъустандин госуниверситет) тарихдин факультетдик экечина. Келзаяв вири йисара ада Сталинан тъварунихъ галай стипендия къачувай. Ам студентрин общественный умъурдин активный ишириакчи тир, комсомол организациядин секретарвал авуна, институтдин партбюородин членвиле хъана. 1951-йисуз лап хъсандиз келунай ва общественный умъурда активвиле ишириакунай, ВЛКСМдин Дагъустандин обкомдин Гъурметдин грамотадиз лайихуу хъана.

Хъсан къиметар аваз институтакъантларай 1952-йисуз еке конкурсдай акъатуниди ам СССР-дин АН-дин Дагъустандин филиалдин аспирантурадик экечина. Агалкүннен алдында сифте кандидатвиле, гъүгъүнлай докторвиле диссертацияр хвена.

Хидир Хидировича 50 йисалай артух Дагъустандин госуниверситетда гъакысасыгъ зегьмет чыгуна. Са шумуд йисуз тарихдин филологиядин ва тарихдин факультеттин декан хъана. Ада деканвал ийизвай вири йисара факультет келунин жигъетдайни, илимдин ва общественный къалахунрин рекъяни университетда вилик жергейра авайбурукай сад тир.

Адахъ галаз санал къалахазавай юлдаши вичин вири умъур, чирвилер хажкуниси ва тарихдин илимдин рекъиз бахшнавай Хидир Хидировичакай анжак хъсан, хуш келимаяр лугъуналди рикъел хизика. Ам муаллимвиле еке бажарагъ авай устад, камалэгъли, студентрихъ гъар садаҳз галаз раҳадай чал чидай, марифатлу, эдеблу кас яз къенин юкъузни вирибурун мецел

ала. Адан лекторвиле бажарагъ - им кылди тариф авуниз лайихуу, вичихъ къетен жуъредин тафаватлувилер авай хилеркай сад я. Адан лекцийри студентрин къана-жагъдив фагъумиз, къалахиз тазвай. Гыса вахтунда жегъилар тарихдин илимдихъни ялзай. Ада вичин лекций-ралди неинки тарихдихъ авай итихъик жаңа зөрдүү, гъакынни студентар тарихдин чинар илимдин рекъера ахтармишнал желзбазай.

Са шакни алачиз, Х.Х. Рамазанова зегьмет чыгувазвай вири йисара чи улкведен гзаф къадар вузрин тарихдин факультетрихъ галаз алакъаяр куттунна. И карда ам сифте рекъера куттурбуракай сад я лагъайтлани жеда. Хидир Хидировичан тарихдин госуниверситетдин тарихдин факультетда деканвал ийизвай йисара чи улкведен къилин вузрай машгүр тарихчи муаллимиз, профессориз, академикрэз лекцияр келун патал эвер гузтай. Зурба пешекарри Даггоспединерситетдин тарихдин факультетдин студентриз спецкурсар тухузвай. Иккى, Хидир Хидировичан теклифдалди жуъреба-жуъре йисара Москвадин госуниверситетдин академик Ю.С. Кукушкина, РГУ-дин членкорреспондент Ю.А. Жданова, ЛГУ-дин профессор Н.М. Мавродина, ЧГУ-дин профессор В.П. Крикунова ва гаф масабуру Дагъустандин госуниверситетдин тарихдин факультетдин студентриз лекцияр келна, спецкурсар тухузвай.

Ам гзаф йисара РСФСР-дин образованынин министерстводин тарихдин илимдик Советдин член тир. Ада Дагъустандин ва Кеферпатаан Кавказдин зурба ва девлетту тарих ахтармишуниз гзаф къуватар гана. Ихтиин къалахдин нетижек жаңа тарихдин факультеттеги гзаф миллитеттин, халкъарин тарих ахтармишавай илимдин макандиз элкъевна.

Профессор Х.Х. Рамазанова кавказинин тарихтин кефтерпатаан Кавказдин умумиламиш завай илимдин гзаф къадар монографийрик вичин пай кутуна ва итерефда адан алакъунар артух ва чехи я. Абуруп “Дагъустандин тарихдин очеркар” (1957-йис), “Дагъустандин тарих” (1968-йис), “Кеферпатаан Кавказдин халкъарин тарих” (1988-йис), “Дондинин Кеферпатаан Кавказдин лежбэрар” (1990-йис) акатзана.

И мукъвара Москвада “Дагъустандин тарих” тъвар алай академический издание акъатнава. Х.Х. Рамазанов и ктабдин неинки редколлегиядин член, гъакынни адан са шумуд пай къиенвай автор я.

Х.Х. Рамазанова Дагъустандин илимдин тарих баркалдурака гзаф къадар форум-рал, илимдин практикадин конференциярал раижна. И жигъетдай ам фейи бязи шеңгъерин тъварар къаз жеда: Москва, Баку, Тифлис, Ереван, Дондагалай Ростов, Грозный, Нальчик, Новороссийск, Санкт-Петербургва иккى мад. Мугъман хъайи вири чакира адахъ алимрин арада дустар артух жезвай.

Профессор Х.Х. Рамазанова кавказоведение вилик түхнүүнин зегьметдин чехи пай кутуна. Адан къелемди-

кай саки 250-далай артух илимдин къалахар хкатна, са къадар монографияр акъудна. Абурун жергедай яз: “Кыблепатан Дагъустандин тарихдин очеркар”, “Мегъамед Ярагъви-рульгъинрельбер”, “Шамилтан дэвир” ва иккى мад тъварар къаз жеда. Адан тарихдин ахтармишуниз хци месэлэяр къарагъарун ва абур дөриндай аннамишун хас я.

Профессордин илимдин къалахра кылин чка Дагъустан Урусатдик акатайдалай куулухъ абурун арада авай алакъайри къунва. И гзаф муракаб месэлэяр алимдин вири патарихъай ахтармишнава. И жигъетдай Дагъустандин тарих ахтармишунин карда Х.Х. Рамазанован “Урусатдивай Дагъустандын къачур хъсан тежриба” монографиядикай къедалди тарихчир и менфят къацузва, гъиккى хъи, гзаф къиметлу материалар къватлунин нетижада алимдин Урусатди Дагъустандин экономикадинни яшайишдин вири хилериз хъсан таъсир авурди къалурзана.

Лагъун лазим я, гы патархъай и месэлэяр ахтармиш хъайлар, алимдин тарихдиз, гъакыкъатдин делилрал биленламиш хъана, вил вельенвна. Пачагъдин колонизаторвиле политика себе яз, дагъвияр адас акси экъеччунин тарихдиз дүз вилерай килиг тавуналди, и месэладай тарихдин чинар чуриз алакъайбурун вилек пад къун патал, 1989-йисуз Хидир Хидировичан тарабуналди ва алахъунралди Вирисоздин илимдин конференция тухванай ва анал тарихдин чинар чурукъла къалурзайбуруз ва тапан делилар гъиз гъавалат хъсанайбуруз гзаф къадар алимри, сад хъана, тумбумбыгъ авуна.

Профессор Х.Х. Рамазанова Дагъустандин Кеферпатаан Кавказдин умумиламиш завай илимдин гзаф къадар монографийрик вичин пай кутуна ва итерефда адан алакъунар артух ва чехи я. Абуруп “Дагъустандин тарихдин очеркар” (1957-йис), “Дагъустандин тарих” (1968-йис), “Кеферпатаан Кавказдин халкъарин тарих” (1988-йис), “Дондинин Кеферпатаан Кавказдин лежбэрар” (1990-йис) акатзана.

И мукъвара Москвада “Дагъустандин тарих” тъвар алай академический издание акъатнава. Х.Х. Рамазанов и ктабдин неинки редколлегиядин член, гъакынни адан са шумуд пай къиенвай автор я.

Х.Х. Рамазанова Дагъустандин илимдин тарих баркалдурака гзаф къадар форум-рал, илимдин практикадин конференциярал раижна. И жигъетдай ам фейи бязи шеңгъерин тъварар къаз жеда: Москва, Баку, Тифлис, Ереван, Дондагалай Ростов, Грозный, Нальчик, Новороссийск, Санкт-Петербургва иккى мад. Мугъман хъайи вири чакира адахъ алимрин арада дустар артух жезвай.

Профессор Х.Х. Рамазанова кавказоведение вилик түхнүүнин зегьметдин чехи пай кутуна. Адан къелемди-

Лагъун лазим я, Хидир Хидировича жегъиль алимдин кадрияр гъазурунин карда гзаф зегьмет чыгуна. Адахъ чирвилер, бажарагъ авай жегъилар руьгъламишдай ва абуруп лувар кутадай ажайб бажарагъ ава. Идалай гъейри, гзаф йисарин тежрибади аз гъидакай хъсан алим жедатла, гъасытда къатудай хци зигъин ганва. Алимди жегъиль алимдин кадрияр гъазурунин карда гзаф зегьмет чыгуна. Иккى Х.Х. Рамазанован реъбервилек кваз къенин къиузы чеб машгүр тарихчир, алимар, профессорар тир Махачкъаладай М.Р. Гысансанова, М.К. Умаханова, Э.М. Далгата, бубани хва Шигъабудинови, А.И. Омарова, М.Ш. Гыльсейнова, М.Б. Мегъамедова, Э.Г. Зульгукъаровади, Владикавказ-дай Б.П. Берозова, Краснодардай В.Ратушняка, Нальчикдай А.Х. Бижева, Грозныйдай Хасбулатова, Новосибирскдай И.Т. Бочанова, Москвадай Тартаковскийдай, Тифлисдай С.Г. Чантуришилиди диссертацияр хвена.

1963-йисуз Дагъустанда ва Кавказда илимдин виниз тир дережадин кадрияр гъазурунин ниятдалди Махачкъалада, а чыгуз Кеферпатаан Кавказда сад лагъайди тир 20 пешдай кандидатвилек диссертацияр хъдай Алимдин совет тешкилна. Профессор Х.Х. Рамазанова са шумуд йисан къиене и советдиз реъбервал гана. Алай вахтундани ам тарихдин археологиядин ва этнографиядин Институтдин ва гъакынни ДГУ-дин тарихдин факультетдин кандидатвилек докторвилек диссертацияр хъдай къве советдин председатель я.

Гъелбетда, адан зегьметдиз гъукуматди лайихуу къиметни тагана тунач. Х.Х. Рамазанован даяведен вири зегьметдин баркаллу крарай адас Ватандин даяведен, Зегьметдин Яру Пайдахадин орденар, къадав агақына жуъреба-жуъре медалар ва вишдалай артух гъуреметдин грамотаяр ганва. Абуруп арада РСФСР-дин къилин ва юкъян образованынин Министерстводин, СССР-дин АН-дин, РСФСР-дин просвещенидин къилин шокайрип вири зегьметдин идариерин профсоюзин грамотаяр ганва.

2002-йисуз Хидир Хидировичан тарихтин тарих баркалдурака гзаф къадар форум-рал, илимдин практикадин конференциярал раижна. И жигъетдай ам фейи бязи шеңгъерин тъварар къаз жеда: Москва, Баку, Тифлис, Ереван, Дондагалай Ростов, Грозный, Нальчик, Новороссийск, Санкт-Петербургва иккى мад. Мугъман хъайи вири чакира адахъ алимрин арада дустар артух жезвай.

2013-йисуз Х.Х. Рамазанован “Усугъви Рамазанан умъур ва къисмет” тъвар алай ктаб чапдай акъудна, ана алимдин вишин хизандикай ва умъурдикай рикъел хунар хъяна. 2014-йисуз Хидир Хидирович Дагъустандин госуниверситетдин алимдин Советди и вуздин гъуреметлу професорвилек хъяна.

Тамада авачир межлис

Гъусейн РАМАЗАН

1945-йисан гатфар адетдиндалай фад атана. Мал-къара хъультый хъсандиз акъатнавайтлани, колхозчийрин чинра төбиятдин хъиз нур авачир: виридан вил дәве күтъяр хънал алай. Майдин суварар алатна са гъафте хъанвай.

Цавал са булатни алач. Ихтиин югъ халкъди кекрен виллиг гекъигида. Акурда мад дүньяда цифер амач лугъуда. Кефи-куйк, дама-чагъ төбиятда авай къван чан алай ва алачирди-вир къе тахъай хъиз гъевеслу яз аквазва.

Зун лагъайтла, и баркаван йикъакай хабар авачиз, ширин ахварик кумай. Садра зун дидеди, кал нехирдиз тухудайла, ахварай авудна. Мад ахварал хъфена. Бирдан экүнин сятдин б-даз багърагъына акъатай төнгөндин ванци зун уяхарна. За хиялна: яраб вуч хъанвайтла?

Зи вилик ихтиин вакъия арадиз атана. Гъеле күнчайрик, кимерик инсанар квачир. Хурубы Советдин идара галай патахъай вичи лугъуз, вич хъульрез, вичи сиый мақым ягыз, вичи къуль ийиз, фарфалаг хъиз элкъвэз-элкъвэз, сад къевзева. Чи къалерин къаншардиз агақайла, гъалтай къве итимдихъ галас рахана, са вуч ятлан лагъана. Абур пуд-пуд күчедиз гъафта. Сад лагъайда ийизвай мақамар мулькубуруни ийизва. Амма сад лагъайдав гвай гъайбат, ашкъилувал акурла, за къанзтакланз адап гүгъүнлиз чукурна. Гүгъүнлай чир хъайвал, ам къепшірви, чи школадин директор Ағга муаллим тир...

Ам физва, сифте ийизвай шадвилер давамарзава, яргъак кваз зунни физва. И төгъерда заз текдиз күчеда хъвер, къуль ийидайди акурдай тушир. И легъзеда зи рикъел чи хуруз къунши хъярый атай дили руш хтана. Адана ихтиин уюнар ийидай. Киче хъайи за кам яшашарна. Ам яргъаз акъатайла, тикилдивай Патимат къарида кыл хажжана: идан мақамар дилиданбүр я. Гъарай, хъсан итимтир. Вуч хъанвайтла?

И келимайрин ван галукъай зун кин кваз къулухъ элкъвэдайла, хурубы Советдин председатель Баяндар халуди идарадин къавал яру пайдах хажжана.

- Яй, - лагъана за, - суварар и мукъвара алатайди я, цийибүр жедай вахт хъанвач. Им вуч хабар ятла?..
Вад декъикъани алатнаж, хъур, шагъвар галукъай къацу векъер хъиз, юзана.
Баяндар халуди яргъамаз саки гъарайна:
- Муштулух! Исятда телефондай хабар гана!
Дяве күтъяр хъанвай! Чи къушунри Берлин къачунча!

- Вай, ви сиве вирт хъуй! Хвешивална даклардай килигизвай чи къунши Сувар бадеди...

Инсанрик юзун акатна. Сада-садан гъилер къазва, муштулухар гуз гарданра гъатзава. Вилерал шадвилек накъвар ақалтзава. Мақым галачиз, къульлерал звал къевзева. Ахътиин межлис хъана хъи, сада-садав нубат гузвач, я ағыл авач, я жегъиль, я сагъди авач, я начағыдь. Межлис шокадиз күч хъана. Гила ина чагъан далдамни ава. Вирида шадвалзаза. Гъатта пуд хва фронтда кечимиш хъайи Сувар бадеди ина ава. И юкъуз зи хуре, ульквэда, дүньянда сад хъиз шадвал пайна.

Ихтиин зурба межлисар заз мад садрани ахкуна. Вич-вичелай, тешкилатчи авачиз, төбии ашкъилувилелди...

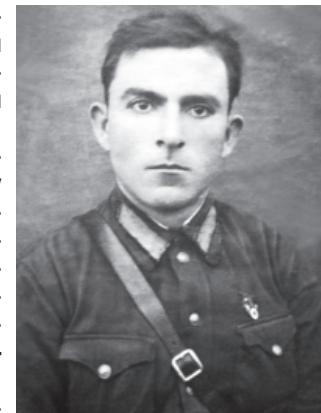

Асландин рик авай дагъви

Хазран КЬАСУМОВ

Ватандин Чехи дяведин ийсара Къасумхуруун райондай фронтдиз 3930 кас фенай. Абурукай 1832 кас телер хъана ва я гел галачиз квахьна.

Дяведа къегъалвилер къалуринхъ галаз сад хъиз, гзафбуру гүгъульнай жуъреба-жувре хилера гъакъиса гъвилелди къвалахна, общество, хуър-къвал патал баркаллу крат авуна, несилрин риклера чипкай хъсан фикирар туда. Абурукай сад ВЕЛИ-ЕВ Мирзера гым Омарович тир. За ветерандин хва, яргъал ийсара райондада жавабдар къуллугъурал къвалах авур Савин Мирзера гым Велиевахъ галаз субъектетна.

- И награда заи да хаддинни иран буба Абдулсамед Гъбибулаеванбуря, - лагъана С. Велиева. - Ватандин Чехи дяведин активный иштиракчи, Сталинградин женгерани хъайи, фронтдай къуд орден, 11 медаль алаз къвализ хтай капитан Абдулсамед Гъбибулаева яргъал ийсара райондин "Коммунизмдин гаттар" газетдин редакцияда къвалахна, ам 1986-йисуз разгъметдиз фена. Зи разгъметлу дахдикай рапахайтла, ада залум дяведин ийсар риклел хизи къандачир. Ибур дахдин документар, чарап ва награда яр я. Ма, квэз герек делилар къачу.

Вахтуни хъиги авунвай, са бязи чарапал авунвай къхинарни бегъем къелиз тежезмай гъа девирдин документарий, женгинин наградайрай чаз халис дагъвидин умъурдин рехъ, кълих аквазва. Лугъуз жеда: баркаллуди хъана ам.

Мирзера гым Велиев 1912-йисан 5-майдиз Шихидхуре дидедиз хъана. Хууре 7-клас в 1929-йисуз Къасумхуурел 9-класс акъалтларай савадлу жегъилди районда комсомолдин органра къвалахна. Са тимил вахтундилай М. Велиев НКВД-дин организ къвалахал къабул.

1932-йисуз М. Велиеваз РККА-дин жергейриз эвер гана. Ада Буйнакск шегъерда 83-стрелковый полкуна отделенидин командир яз къуллугъуна. 1934-йисуз армиядин жергейрай ахъай хъувур Мирзера гым НКВД-дин органра вичин къвалах давамар хъувуна.

Ватандин Чехи дяве башламиш хъайила, М. Велиева вич фронтдиз ракъурун патал военкоматдиз арза хъвена. 1942-йисан сифте къилера ам фронтдиз ракъурна. М. Велиевакай СССР-дин НКВД-дин 102-дивизиядин стрелок хъана. Руѓьдиз къудратлу, беден мягъкем дагъвиди душманриз къяти ягъунар къуна, жуъртлувилелди вичинхъ галаз женгерай авай юлдашиз чешне къалурна.

Гүгъульнай Мирзера гым Велиева 1-Белорусский фронтдин 167-къилдин стрелковый батальондин, Центральный фронтдин 30-Хасанский полкун кваз женгерай иштиракна. Ада Дмитров-Орловск шегъер немсерикай азад хъувун патал къиле фейи женгерай къалурал къегъалвилерай 1943-йисуз фронтдин газет "Асландин рикл авай дагъви" тъвар алаз макъала акъатнай.

Лезги къагъиман хъикай Россиядин Федерациядин оборонадин министерстводин "Подвиг народа" сайтдани са шумуд материал ава. Къилди къаучуртла, сайтда хъвене: "1943-йисан 29-октябрьдиз Гомель шегъердин патав гвай Абрамовка хурурьз сифтебурукай яз М. Велиеван отделение гъахьна, хуур азад хъувун патал аскерар чепелай 3-4 сеферда артух авай душманрихъ галаз женгерик экечи, хуур душманрикай азад хъувуна. И женгина младший сержант М. Велиева 7 аскерни офицер тергна. Викъегъиля яргъал ада "За отвагу" медаль гана".

Сайтда М. Велиева Гомельско-Речитский (Белоруссия) терефда Жлобин шегъер, Бабови чу азад хъувун патал тухай женгерай къалурай жуъртлувилекини материалар ава.

Документарий аквазвайвал, М. Велиева чи улькведин, гъакъни Польшадин, Чехословакиядин, Германиядин шегъерар азад авуннин женгерай иштиракна.

1945-йисан январдин ваца М. Велиева къвализ рапхурнавай кагъазда хъвенай: "...Мукъвара чна Берлиндал гъужумда, жаллатлар чипн магъара да кукъвара".

Мирзера гым Берлин къачун патал къиле фейи къяти женгерай иштиракун къисмет хъана. 1945-йисан 1-майдиз и шегъерда М. Велиевал хер хъана. Хер хъянвай, иви физвай квач вичичиз са бубат кутунна, викъегъ лезги женг давамарна. Амма са арадилай вич-вичелай фейи Мирзера гым юлдашири женгинин майдандилай ахлуднай. Мирзера гым Велиев 1946-йисуз хурудал Ватандин дяведин 2-дережадин, Яру гъед орденар, "Германиядин винел гъалиб хънай", "Дирибашвилля", "Женгерай лайихлувилерай", "Берлин къачунай" ва маса медалар алаз ватандиз хтана.

Ада яргъал ийсара райондин прокурордин къумекчиле, къушчиллистанциядин директорвиле, Къасумхуруун консервиядай заводда кадрийрин отделедин начальниквиле намуслудаказ зегъмет чулуна.

Рикл михъи, къетлен викъегъвал квай кас тир Мирзера гым Омарович Велиев 1997-йисуз разгъметдиз фена.

Дербентвийри адал дамахзава

Нариман КЪАРИБОВ

ВАТАНДИН ЧЕХИ дяведа фашистрал гъаливал къа- занмишуник дербентвийрини чипн лайихлу пай кутуна. Санлай къа- чурла, дяведин женгера 14 агъзур- далайни гзаф дербентвийри иш- тиракна. Абурукай 1600 кас Вата- тандин орденизни медаллиз лай- ихлу хъана. Дербентвияр тир 8 ви- къегъ хин **Ш.АЛИЕВАН, Ш.АБ- РАМОВАН, В.ГРОМАКОВСКИЙ- ДИН, Н.КАЛУЦКИЙДИН, А.РЫБ- НИКОВАН, В.СЕНЧЕНКОДИН** ва **М.УМУРДИНОВАН** къегъалвилер Ватанди Советрин Союздин Игит лагъай тъвар гуналди лишанла- миша.

Фашистриз барбат ийдай ягъу- нар къунади дяведин цаярай ульт- квемвилелди экъечтай ва Баркал- ладин пуд дережадин ордениз лайихлу хъайи Яков Ингатьевич Хоролецан тъварцелни дербент- вийри гъахълудаказ дамахзава ва адан экъу къамат гъамишалугъ яз чипн риклера хъзвана.

Яков Хоролецан гъвечи ватан Донецкий областдин Новая Пол- тава хуър я. 7-клас къягъяна, ам гъа областдин Славянск шегъер- дин атана, завода литейщиквиле къвалахна. 1943-йисуз фронтдиз

фейи ада вичин женгинин рехъ 57- гвардейский стрелковый дивизия- дин 170-полкуна башламиша.

Днепропетровск шегъердин мукъварив къиле фейи женгера та- фатлу хънай Яков Хоролецаз сад лагъай награда - "Дирибашвилля" медаль гана. Чи Ватандин шегъе- рар ва хърер алчах душмандикай азад ийз-ийз, гвардейский полку- нин аскерихъ галаз санал Яков Ин- гатьевич Висла вацун къерхрив къван агакъна. Къати женгералди анай экъечдайла, ада текдиз 20- дав агакъна немсерин жаллатлар тергна. И къегъалвиял ам Баркал- ладин III-дережадин ордениз лайихлу хъана.

1945-февраль. Польшадин са

хуърун патарив къиле физвай женгерикай сана гвардиядин млад- ший сержант Я.Хоролецаз взвод- дин хер хъянвай командир эвзена, вич къенкъве аваз аскерар гъужум- дин тухвана, мягъемарнавай сен- герарни блиндажар къачуна. Ви- къегъ командир къиле авай взвод- дии фашистрин са шумуд гъужум- дин вилик пад къуна ва чи къушун- рин къумек агакъдалди къачунвай сенгерар хвена. И женгинай Я.Хо- ролецаз Баркалладин II-дережадин орден гана. 1945-йисан март- дин эхирра Одердин плацдарм ге- гъеншарун патал къиле фейи жен-

гера Яков Хоролецаз са къегъ- алвал къалурна - душмандин цудалайни гзаф аскерарва офи- церар тергна. СССР-дин Верхов- ний Советдин Президиумдин Указ- далди Я. Хоролецаз Баркалладин I-дережадин орден гана.

Дяведилай гъгульни ада Сла- вянск шегъердин заводда къвалах давамар хъувуна. 1953-йисуз Яков Хоролецаз Дербентдин къиль хъана, къадим шегъерда вичиз къвал-югъ кутуна. Дяведин ветеранди хейлин ийсара Дербентдин горпромкомби- натда слесарь-сварщикиле къва- лахна, дурумлу зегъметдади кол- лективдин, вири дербентвийрин па- тай лайихлу гъурмет къазанмиша- на. Адан женгерин наградайрал "Знак Почета" орденни алова хъхвана.

Тебии кар я: тъкъван яргъал- ди яшамиш хъайитлани, инсандин умъурдихни, эвел хъиз, эхирни ава. Гъайиф, Ватан хвейибуун жергейрни ийсалай-суз къери же- зва. Донбассдин хъиз, Дагъустан- динни баркаллу хва Яков Хоролец- ни чи арада амач. Игитар рекидай- ди туш, абурун крат ва тъваргъа- мишалугъ яз чи риклера амукъда. Дербентдин аскерин сурара адан сурун къилихъ гъумбет эцигнава, яшамиш хъайи къвалин цпл мемо- риалдин къул алкурнава.

Ватандин Чехи дяведин лишанлу вакъиаяр

Гъазурайди - Т. ИМАМОВ

1941-йисан 22-июнь - Фашистрин Германияди СССР-дал вегъена.

1941-йисан 30-июнь - Государстводин обронадин Комитет арадал гъана.

1941-йисан 8-август - Советрин Союздин авиация- ди сифте яз Берлиндал гъужумна.

1941-йисан 5-август-16-октябрь - Одесса душман- дикай хвена.

1941-йисан 30-сентябрь-5-декабрь - Москвадин пат- душмандихъ галаз къизгъин женгер къиле фена.

1941-йисан 30-октябрь-1942-йисан 3-июль - Сева- стополь душмандикай хвена.

1941-йисан 16-ноябрь - Дондагалай Ростов шегъ- ердин патарив немсерин къушунар кукъварна.

1941-йисан 6-декабрь - Калининский, Рагъакидай патан, Кыблединни Рагъакидай патан фронтрин къу- шунри Москва, Калинин, Елец шегъеррин кланик душ- мандин аксина гъужум хъувуна.

1941-йисан 6-декабрь - 1942-йисан январь - Моск- вадин кланик немсерин къушунар кукъварна.

1942-йисан 13-сентябрь - Сталинград душман- дикай хувъз эгечи.

1942-йисан 19-ноябрь - Сталинградин кланик со- ветрин къушунри душмандин аксина гъужум хъувуна.

1943-йисан 18-январь - Ленинград душмандин пъл- къядай акъудна.

1943-йисан 2-февраль - Сталинградин мулкарал тъвалъкъада тунвай немсерин къушунрин десте тергна.

1943-йисан 12-июль - чи къушунри Орел шегъер- дин кеферпата ва рагъэкъечдай патара душмандин аксина гъужум хъувуна.

1943-йисан 5-август - Орел ва Белгород шегъерар душмандикай азадна.

1943-йисан 6-ноябрь - Киев душмандикай азадна.

1944-йисан 27-январь - Ленинград немсерин гъалъ- къядай тамамдиз акъудна.

1944-йисан 17-февраль - Украинадин 1 ва 2 лагъай фронтрин къушунри Корсунь-Шевченковский шегъердин мулкарал тъвалъкъада гъятнавай немсерин десте тергна.

1944-йисан 10-апрель - Одесса азадна.

1944-йисан 9-май - Севастополь азадна.

1944-йисан 10-20-июнь - Ленинградин фронтдин къушунри душмандин оброна къатна ва Выборг ше- гъер азадна.

1944-йисан июнь-июль - Витебск, Бобруйск, Моги- лев шегъеррин кланик советрин къушунри душмандиз ягъунар къуна.

1944-йисан 3-июль - Минск азадна.

1944-йисан 13-июль - Вильнюс шегъер азадна.

1944-йисан август - Яру Армиядин Ясско-Кишинев- ский операция къиле фена.

1944-йисан 31-август - советрин къушунар Румы- ниядин меркез Бухарестдиз гъахъна.

1944-йисан 16-сентябрь - советрин къушунар Бол- гариядин меркез Софиядиз гъахъна.

1944-йисан сентябрь-октябрь - Прибалтика душ- мандин къушунриз ягъунар къуна.

1944-йисан 22-сентябрь - Таллин азадна.

1944-йисан 13-октябрь - Рига азадна.

1944-йисан 26-декабрь - Будапештдин мулкарал душмандин къушунрин са десте гъалъкъада туда.

1945-йисан 17-январь - Варшава азадна.

1945-йисан 25-апрель - Берлин тамамдиз гъалъкъа- да туда.

1945-йисан 2-май - Берлин къачуна.

1945-йисан 8-май - Герм

ТЕЛЕнеделя

ПОНЕДЕЛЬНИК, 11 МАЯ		ДОМАШНИЙ		КУЛЬТУРА	
ТВ ДАГЕСТАН	ПЕРВЫЙ	14.00 "Вести". (12+).	10.00 Д/ф "Жанна Прохоренко. Баллада о любви". (12+).	7.55 М/с "Турбо-Агент Додли" (12+).	
РОССИЯ		14.30 "Местное время. Вести - Москва". (12+).	0.25 Х/ф "В начале славных дел". (12+).	8.25 М/с "Кунг-Фу панда: Удивительные легенды" (12+).	
10:20 Местное время. Вести Дагестан. События недели. Информационно-аналитическая программа		6.10 Х/ф "Любимые женщины Казановы". (12+).	3.10 Х/ф "Зимнее утро".	9.00 Т/с "Деффчонки" (16+).	
14:30 Местное время. Вести Дагестан		20.00 Х/ф "Бариста". (12+).	4.55 Д/ф "Тува. Вековое братство". (12+).	9.30 Т/с "Деффчонки". "Либидо Игоря" (16+).	
РГВК		6.40 Х/ф "Укрощение строптивой".	11.30 "События".	10.00 "Дом 2. Lite". (16+).	
07.00 Время новостей Дагестана. Итоги		20.35 Т/с "Цветок папоротника". (12+).	11.45 Х/ф "Приезжая".	11.00-16.30 Т/с "Саша Тания" (16+).	
07.30 Передача на чеченском языке «Вайнах»		22.25 Х/ф "Муж на час". (12+).	13.20 "Один + один". Концерт. (12+).	17.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Элина и Саша".	
08.10 Мультифильмы		9.00 "Умницы и умники". (12+).	14.30 "События".	18.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Либерг и Женя".	
08.40 Х/ф «Отец солдата»		9.45 "Слово пастыря".	21.10 "История не для всех". (16+).	19.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Остров".	
10.30 «Здоровье нации»		10.00 Новости.	22.55 Рублево-Бирюлево. (16+).	19.30 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Егор Холявин".	
10.50 Х/ф «Зверобой»		10.15 "Смак". (12+).	23.30 "Легенды Петро FM". (16+).	21.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Никита Кузнецов".	
13.30 «Слуха Родине»		10.55 "Жанна Прохоренко. Оставляю вам свою любовь..." (12+).	23.55 Одна за всех. (16+).	22.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Саша, Алиана и Ольга Васильевна".	
14.00 Х/ф «Фатима»		12.10 Новости.	0.30 Х/ф "Два капитана". (16+).	23.00 "Дом 2. Город любви. Спец. выпуск". "Хортица".	
16.00 Гала-концерт фестиваля «С песней к Победе» 2015		13.00 "Теория заговора". (16+).	1.10 Мелодрама "Знакомство". (16+).	0.00 "Дом 2. После заката". (16+).	
18.45 Передача на табасаранском языке «Мил»		13.55 Т/с "Личные обстоятельства". (16+).	1.10-16.55 Т/с "Сын отца народов" (16+).	1.00 Боевик "Безумный Макс 2: Всё в дороги". (Австралия). (18+).	
Открытие спортивного комплекса в с. Бухнаг Табасаранского района		17.45 Вечерние новости.	12.10 Т/с "Смерть шпионам. Крым" (Россия - Украина). (16+).	2.55 Комедия "История одного портвояжа". (16+).	
19.30 Время новостей Дагестана		18.00 "Точь в точь". (16+).	13.00 Новости дня.	3.00 М/с "Пингвины из Мадагаскара". "Лучшие пизанги. Курс руководителей" (12+).	
19.50 «Кунацкая»		21.00 "Время".	13.15 Т/с "Смерть шпионам. Крым" (Россия - Украина). (16+).	4.00 Т/с "Хор". "Новая Рэйчен" (16+).	
20.40 Гала-концерт X Городского открытого конкурса «Юные звезды Махачкалы»		22.30 Д/ф "Донбасс в огне".	18.00 Новости дня.	5.30 Т/с "Женская лига. Банановый рай" (16+).	
22.30 Время новостей Дагестана		23.30 Х/ф "Люди Икс: Первый класс". (16+).	18.20 Х/ф "Экипаж машины боевой". (6+).		
22.50 Гала-концерт X Городского открытого конкурса «Юные звезды Махачкалы»		1.55 Комедия "Мальчишки из календаря". (16+).	19.40 Х/ф "Сердца четырех".		
23.40 Спорт на канале		3.35 "Модный приговор".	21.30 Х/ф "Юность Петра". (12+).		
00.30 Время новостей Дагестана		5.40 Х/ф "Заблудший". (12+).	23.00 Новости дня.		
00.50 Х/ф «Пушки Навароне»		7.20 "Вся Россия". (12+).	23.15 Х/ф "Православная энциклопедия". (6+).		
03.30 Гала-концерт фестиваля «С песней к Победе» 2015		7.35 "Сам себе режиссер". (12+).	8.55 "Утренняя почта". (12+).		
05.30 Х/ф «Тахир и Зухра»		8.25 "Смехопанорама". (12+).	9.35 "Сто к одному". (12+).		
		10.20 "Местное время. Вести - Москва". Неделя в городе. (12+).	10.20 "Вести". (12+).		
		11.00 "Вести". (12+).	11.30 Х/ф "Любимые женщины Казановы". (12+).		
		11.30 Х/ф "Любимые женщины Казановы". (12+).	12.20 Х/ф "Пираты XX века". (12+).		

ВТОРНИК, 12 МАЯ**ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ**

8.05-8.08 Местное время **Вести Дагестан**
8.36-8.41 Местное время **Вести Дагестан**
09:00 Канал национального вещания «Ладсан» (на русско-татском языке)
11:35 Местное время **Вести Дагестан**
14:30 Местное время **Вести Дагестан**
17:10 Местное время **Вести Дагестан**
18:15 Реклама
18.20 Дорожный патруль
18.35 «Акценты». Аналитическая программа Ильмана Алиупулата
19.05 К 70 летию Победы. «Летели журавли в небе»
19.30 Реклама
19:35 Местное время **Вести Дагестан**

РГВК

07.00 Передача на табасаранском языке «Мил»
 Открытие спортивкомплекса в с. Бухнаг Табасаранского района
07.40 Мультифильм
08.20 Гала-концерт Х Городского открытого конкурса «Очные звезды Махачкалы»
10.40 X/ф «Босс»
12.30 Время новостей Дагестана
12.55 «Вдохновение»
13.30 «Есть работа»
13.50 «Кунацкая»
14.30 Время новостей Дагестана
14.50 X/ф «Скора в Лукавошах»
16.00 Мультифильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 «Наследие ислама»

17.10 «Ступень к Парнасу»
18.45 Передача на лакском языке «Аэрши ва агълу»
 Парад Победы в Лакском районе

3.00 Новости.
3.05 «Время покажет». (16+).
3.15 «Модный приговор».
4.15 «Контрольная закупка».

РОССИЯ 1

5.00 «Утро России». (12+).
9.00 «Вести». (12+).
9.15 «Утро России». (12+).
9.55 «О самом главном».
11.00 «Вести». (12+).
11.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
11.55 T/c «Тайны следствия». (12+).
21.00 B/f «Разгром Надир-Шаха»
22.00 «Правовое поле»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 Время новостей Махачкалы
23.20 «Оксюморон»
23.50 B/f «Антология антитеррора»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 X/f «Риф Ларго»
02.50 D/f «Лимба»
03.35 Фестиваль «Горцы»: «Дербент - перекресток цивилизаций»
04.35 B/f «Разгром Надир-Шаха»
05.20 X/f «Скора в Лукавошах»
06.40 «Наследие ислама»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся».
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 T/c «Молодая гвардия». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Ночные новости.
0.25 «Структура момента».
1.25 «Наедине со всеми».
2.20 «Время покажет». (16+).

НТВ

6.00 «Кофе с молоком». (12+).
9.00 «Солнечно. Без осадков». (12+).
10.00 «Сегодня».
10.20 T/c «Возвращение Мухтара. Новые серии». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 X/f «Улицы полна неожиданностей».
9.35 X/f «Снег и пепел» (12+).
11.30 «События».
11.50 X/f «Снег и пепел» (12+).
13.40 «Модный герой». (12+).
14.30 «События».
15.00 T/c «Цветок папоротника». (12+).
22.50 «В мае 45-го. Освобождение Праги».
23.50 «Дежурный по стране». М. Жванецкий.
0.50 T/c «Я ему верю». (12+).
1.50 T/c «Закон и порядок 20». (16+).
2.50 «Гений из "шарашки". Авиаконструктор Бартини». (12+).
3.45 «Комната смеха». (12+).
4.45 «Вести. Дежурная часть». (12+).
5.10 T/c «Модный герой». (12+).
5.20 X/f «Скора в Лукавошах»
6.00 «Наследие ислама»

ЗВЕЗДА

6.00 X/f «Дубравка».
7.35 X/f «Берег спасения».

РЕН ТВ

5.00 «Легенды Петро FM». (16+).
11.30 «События».
11.50 X/f «Снег и пепел» (12+).
13.40 «Модный герой». (12+).
14.30 «События».
15.10 D/f «Братя Нетто: история одной разлуки». (12+).
16.00 T/c «Инспектор Льюис». (Великобритания).
17.30 «События».
17.50 T/c «Инспектор Льюис». (Великобритания).
18.20 «Право голоса». (16+).
19.30 «Город новостей».
19.50 T/c «Беспокойный участник». (12+).
21.45 «Петровка, 38». (16+).
22.00 «События».
22.30 «Осторожно, мошенники!» (16+).
23.05 «Без обмана». «Вот такие пироги». (16+).
0.00 «События. 25-час». (16+).
0.30 D/f «Трудно быть Джуной». (12+).
1.35 X/f «Красавчик». (16+).
5.05 «Модный герой». (12+).
5.20 X/f «Скора в Лукавошах»
6.00 X/f «Дубравка».
7.35 X/f «Берег спасения».

ТВЦ

6.00 «Настроение».
8.10 X/f «Командир корабля».
10.05 D/f «Василий Меркуьев. Пока бьется сердце». (12+).
16.00 T/c «Уголовное дело». (12+).
17.00 «Вести». (12+).
17.30 «Сегодня».
18.15 «Прямой эфир». (12+).
19.35 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
20.00 «Вести». (12+).
20.50 «Спокойной ночи, малыши!»
21.00 T/c «Цветок папоротника». (12+).
21.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
22.30 «Аутодафе»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 X/f «Однажды на Диком Западе»
03.35 «Как размышляют»
04.00 X/f «Ровно в полдень»
05.25 X/f «Новый дом»
06.40 «О благонравии...»

ПЕРВЫЙ

5.00 «Доброе утро».
9.00 Новости.
9.15 «Контрольная закупка».
9.45 «Жить здорово!» (12+).
10.55 «Модный приговор».
12.00 Новости.
12.20 «Сегодня вечером».
14.25 «Время покажет».
15.00 Новости.
15.15 «Время покажет».
16.00 «Мужское/Женское».
17.00 «Наедине со всеми».
18.00 Вечерние новости.
18.45 «Давай поженимся».
19.50 «Пусть говорят». (16+).
21.00 «Время».
21.35 T/c «Молодая гвардия». (16+).
23.35 «Вечерний Ургант».
0.10 Ночные новости.
0.25 «Структура момента».
1.25 «Наедине со всеми».
2.20 «Время покажет». (16+).
3.00 Новости.
3.05 «Время покажет». (16+).
3.15 «Модный приговор».
4.15 «Контрольная закупка».

НТВ

6.00 «Кофе с молоком». (12+).
9.00 «Солнечно. Без осадков». (12+).
10.00 «Сегодня».
10.20 T/c «Возвращение Мухтара. Новые серии». (16+).
12.00 «Суд присяжных».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Суд присяжных».

ЗВЕЗДА

16.00 «Сегодня».
16.20 T/c «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 T/c «Лесник». (16+).
21.30 Футбол. Лига чемпионов УЕФА. «Реал Мадрид» (Испания) - «Ювентус» (Италия). Прямая трансляция.

РЕН ТВ

5.00 «Сегодня».
16.20 T/c «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Говорим и показываем». (16+).
19.00 «Сегодня».
19.40 T/c «Лесник». (16+).
21.30 Футбол. Лига чемпионов УЕФА (обзор).
23.40 Лига чемпионов УЕФА (обзор).
1.10 T/c «Лесник». (16+).
2.10 «Квартирный вопрос».
3.15 «Дикий мир».
4.00 T/c «Катя. Продолжение». (16+).
5.00 T/c «Москва. Три вокзала». (16+).
6.00 X/f «Дубравка».
7.35 X/f «Берег спасения».

ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ

6.00 D/c «Оружие XX века». (12+).
11.30 X/f «Снег и пепел» (12+).
12.20 T/c «Банды» (16+).
13.00 Новости дня.
13.15 T/c «Банды» (16+).
17.10 D/c «Тайны войны. Неизвестные разведчики». «Особое поручение». (12+).
18.00 Новости дня.
18.30 D/c «Битва за Севастополь». «Севастополь против третьего Рейха». (12+).
19.15 X/f «Два капитана».
21.10 X/f «Маленький одолжение». (12+).
23.00 Новости дня.
23.20 D/c «Легенда советского сыска». (16+).
0.55 «Военная приемка».
3.35 X/f «Зимородок». (6+).
5.10 D/f «Эльбрус. Тайна нацистского аэродрома». (12+).
6.00 «Сейчас».
19.40 T/c «Детективы. Подкинь для шефа». (16+).
20.20 T/c «След. Только своим». (16+).
21.15 T/c «След. Трудно быть другом». (16+).
22.00 «Сейчас».
22.25 T/c «След. Ближе к телу». (16+).
23.10 T/c «След. Задушная». (16+).
24.00 «Право на защиту. Шкурный интерес».

ИНДИЯ

6.10 «Сейчас».
6.10 Утра на «5». (6+).
9.30 «Место происшествия».
10.00 «Сейчас».
10.30-14.45 T/c «Сын отца народов» (16+).
12.00 «Сейчас».
15.30 «Биография кумиров» «Айшвария Рой». (12+).
9.00 «Биография кумиров» «Зайд Хан». (12+).
9.30 «Путешествие по Индии» «Агара». (12+).
10.00 Драма «Танка». (16+).
12.10 Боевик «Клятва женщины». (16+).
15.10 Мелодрама «Во имя любви». (16+).
18.10 Драма «Княжеский страх». (16+).
21.00 Мелодрама «Шаг за шагом». (16+).
23.30 «Индийское счастье».
0.10 Мелодрама «Банны». (16+).
3.10 X/f «Храбрость». (16+).
4.40 «Право на защиту. Шкурный интерес».

ДОМАШНИЙ

6.30 Джейми: обед за 30 минут. (16+).
7.30 Секреты и советы. (16+).
8.00 По делам несовершеннолетних. (16+).
9.50 Давай разведемся! (16+).
10.50 D/f «Понять. Простить». (16+).
11.00 «Документальный проект». «Вселенная».
12.00 «Информационная программа 112». (16+).
12.30 «Новости». (16+).
13.00 «Званый ужин». (16+).
14.00 «Верное средство».
15.00 «Семейные драмы».
16.00 «Не ври мне!» (16+).
17.00 «Надежда на любовь». (16+).
18.00 «Смотреть всем!» (16+).
19.00 «Новости». (16+).
20.00 «Смотреть всем!» (16+).
21.00 «Она написала убийство». (16+).
22.00 «Смотреть всем!» (16+).
23.00 «Новости». (16+).
24.00 «Разбеженный Богом». (16+).
25.00 X/f «Сваты». (16+).
21.00 T/c «Бальзаковский возраст, или Все мужики своя...» (16+).
19.30 «Новости культуры». (16+).
19.15</b

суббота, 16 мая

ТВ ДАГЕСТАН
РОССИЯ

- 10:05 Реклама**
10.10 К 70 летию Победы. «Журавли над Россией»
10.45 Реклама
11:10 Местное время Вести Дагестан
14:20 Местное время Вести Дагестан
РГВК
07.00 Время новостей Дагестана
07.15 Передача на кумыкском языке «Заманпар гете, хальк гетмес» Собеседник. «Право на выбор»
08.00 Обзор газеты «Ельдаш»
08.10 Мультфильм
08.30 Время новостей Дагестана
08.50 «PRO SPORT» Даудо
09.10 «Здоровье»
10.00 «Город молодых»
10.30 «Кухня»
11.20 «Мой малыш» в прямом эфире
12.00 «Доктор Лазер»
12.30 Пародия наследников Победы в Чародинском районе
13.30 X/f «Не бойся, я с тобой!»
15.30 X/f «Кубачинская свадьба»
16.10 Мультфильм
16.30 Время новостей Дагестана
16.50 Д/f «Памяти павших будьте достойны»
17.35 «Здравствуй, мир!»
18.10 «Вдохновение»
18.45 Передача на лезгинском языке «Вахтар ва инсанар» Возрождение садоводства в Сулейман-Стальском районе
19.30 Время новостей Дагестана
20.00 «Чистое сердце»
20.20 «Детская газета»
20.40 «Интер-диалог»
- 21.20 «Молодежный микс»**
21.50 «Разумный взгляд»
22.30 Время новостей Дагестана
23.00 «Наука Дагестана»
00.30 Время новостей Дагестана
01.00 X/f «Змей»
03.05 X/f «Осторожно, за Вами наблюдают»
04.45 X/f «Бумбараши»
ПЕРВЫЙ
5.50 Т/с «Страна 03». (16+).
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Страна 03». (16+).
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/c «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умница и умники».
9.45 «Слово пастира».
10.00 Новости.
10.15 «Смак».
10.55 «Наталья Богунова. Раскопотая душу». (16+).
12.00 Новости.
12.20 «Идеальный ремонт».
13.15 «На 10 лет моложе».
14.05 «Барахолка».
14.55 X/f «Укротительница тигров».
16.50 «Кто хочет стать миллионером?»
18.00 Вечерние новости.
18.15 Телепроект «Угадай мелодию». (12+).
19.00 «Розыгрыш». Лучшее.
21.00 «Время».
21.20 «Сегодня вечером».
23.00 «Проекторперисхилтон». (16+).
10.00 X/f «Филомена». (16+).
1.50 Триллер «Омен 4». (18+).
3.40 Детектив «Джек-Попрыгун». (12+).
РОССИЯ 1
5.10 X/f «В квадрате 45».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Вечерняя программа».
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
HTV
5.40 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зимним».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Поедем, поедим!»
11.50 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Я худею».
14.15 «Своя игра».
15.10 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Следствие вели».
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации».
0.00 X/f «Филомена». (16+).
1.50 Триллер «Омен 4». (18+).
3.40 Детектив «Джек-Попрыгун». (12+).
РОССИЯ 1
5.10 X/f «В квадрате 45».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Вечерняя программа».
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
TBC
5.45 «Маршбросок». (12+).
6.20 «АВГДейка».
6.45 X/f «Опасные друзья».
REN TV
5.00 T/c «Туристы». (16+).
5.40 X/f «Чистая работа». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 «Сейчас».

- 10.05 «Освободители».**
«Артиллеристы».
11.00 «Вести».
11.10 «Местное время. Вести - Москва».
11.20 «Укротители звука».
12.20 X/f «Выйти замуж за генерала».
14.00 «Вести».
14.20 «Местное время. Вести - Москва».
01.00 X/f «Змей»
03.05 X/f «Осторожно, за Вами наблюдают»
04.45 X/f «Бумбараши»
ПЕРВЫЙ
5.50 Т/с «Страна 03». (16+).
6.00 Новости.
6.10 Т/с «Страна 03». (16+).
8.00 «Играй, гармонь любимая!»
8.45 М/c «Смешарики. Новые приключения».
9.00 «Умница и умники».
9.45 «Слово пастира».
10.00 «Вести».
10.20 «Местное время. Вести - Москва».
12.00 «Весты».
12.20 X/f «Змей»
14.05 X/f «Осторожно, за Вами наблюдают»
04.45 X/f «Бумбараши»
HTV
5.40 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зимним».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Поедем, поедим!»
11.50 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Я худею».
14.15 «Своя игра».
15.10 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Следствие вели».
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации».
0.00 X/f «Филомена». (16+).
1.50 Триллер «Омен 4». (18+).
3.40 Детектив «Джек-Попрыгун». (12+).
РОССИЯ 1
5.10 X/f «В квадрате 45».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Вечерняя программа».
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
TBC
5.45 «Маршбросок». (12+).
6.20 «АВГДейка».
6.45 X/f «Опасные друзья».
REN TV
5.00 T/c «Туристы». (16+).
5.40 X/f «Чистая работа». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 «Сейчас».

- 8.40 «Православная энциклопедия».**
9.10 Д/ф «Светлана Светличная. Невиноватая я...».
10.00 X/f «Тайна двух океанов».
11.30 «События».
11.45 X/f «Тайна двух океанов».
13.15 X/f «Укол зонтиком».
14.30 «События».
14.45 X/f «Укол зонтиком».
15.20 X/f «Никогда не забуду тебя».
18.05 X/f «За чужие грехи».
20.00 «Вести в субботу».
20.45 X/f «Дочь за отца».
0.35 X/f «Расплата за любовь».
2.30 X/f «Карусель».
4.30 «Комната смеха».
HTV
5.40 Т/с «Хозяйка тайги 2. К морю». (16+).
7.25 «Смотр».
8.00 «Сегодня».
8.15 Лотерея «Золотой ключ».
8.45 «Медицинские тайны».
9.25 «Готовим с Алексеем Зимним».
10.00 «Сегодня».
10.20 «Главная дорога».
11.00 «Поедем, поедим!»
11.50 «Квартирный вопрос».
13.00 «Сегодня».
13.20 «Я худею».
14.15 «Своя игра».
15.10 Т/с «Улицы разбитых фонарей». (16+).
18.00 «Следствие вели».
19.00 «Центральное телевидение».
20.00 «Новые русские сенсации».
0.00 X/f «Филомена». (16+).
1.50 Триллер «Омен 4». (18+).
3.40 Детектив «Джек-Попрыгун». (12+).
РОССИЯ 1
5.10 X/f «В квадрате 45».
6.35 «Сельское утро».
7.05 «Диалоги о животных».
8.00 «Вести».
8.10 «Местное время. Вести - Москва». (12+).
8.20 «Вечерняя программа».
8.50 «Планета собак». (12+).
9.25 «Субботник». (12+).
TBC
5.45 «Маршбросок». (12+).
6.20 «АВГДейка».
6.45 X/f «Опасные друзья».
REN TV
5.00 T/c «Туристы». (16+).
5.40 X/f «Чистая работа». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 «Сейчас».

- 10.30 «Смотреть всем!».**
12.30 «Новости».
13.00 «Военная тайна с Игорем Прокопенко».
17.00 «Территория заблуждений с Игорем Прокопенко».
19.00 X/f «Хоббит: Неожиданное путешествие».
(США - Новая Зеландия). (12+).
22.10 X/f «Хоббит: Пустошь Смугла».
(США - Новая Зеландия). (12+).
2.30 «События».
1.00 X/f «Жатва».
(США). (16+).
3.00 X/f «Фред Клоус, брат Санты».
(США). (12+).
ПЕТЕРБУРГ - 5 КАНАЛ
6.00 M/f: «Высокая горка», «Лесная хроника», «Лиса и волк», «Лиса, медведь и мотоциклист с коляской», «Живая игрушка», «Приключения поросенка Фунтика», «Путешествие муравья», «Три мешка хитростей», «Тараскинша», «Мы с Шерлоком Холмсом», «Попался, которыйкусался», «Котенок с улицы Лизокова», «Три дровосека», «Королевские зайцы».
9.35 «День ангела».
10.00 «Сейчас».
10.10 T/c «След. Жаба задушила».
(16+).
10.55 T/c «Греч».
(16+).
13.00 «Новости дня».
13.15 T/c «Греч».
(16+).
15.35 X/f «Не бойся, я с тобой».
(12+).
18.00 «Новости дня».
18.20 X/f «Не бойся, я с тобой».
(12+).
19.00 X/f «Ночной патруль».
(12+).
20.55 X/f «Классик».
(12+).
23.00 «Новости дня».
23.15 X/f «Спасите Конкорд».
(Италия). (16+).
1.10 X/f «Пираты зеленого острова».
(Испания - Италия). (16+).
3.05 X/f «Нежный возраст».
(12+).
4.40 X/f «Варварин день».
(12+).
REN TV
5.00 T/c «Туристы». (16+).
5.40 X/f «Чистая работа». (12+).
18.30 «Сейчас».
19.00 «Сейчас».

- 19.55 Боевик «Морпехи»**
20.50 Боевик «Морпехи»
21.45 Боевик «Морпехи»
22.40 Боевик «Морпехи»
0.30 Боевик «Морпехи»
(16+).
1.20 Боевик «Морпехи»
(16+).
2.15-6.10 T/c «Ермак».
(12+).

- ДОМАШНИЙ**
6.30 Джейми: обед за 30 минут.
(16+).
7.30 Секреты и советы.
(16+).
8.00 Домашняя кухня.
(16+).
8.30 Мелодрама «Вам и не снилось...»
(16+).
10.15 Детектив «Вкус убийства».
(12+).
14.05 Детектив «Зачем тебе алиби?»
(12+).
18.00 Т/c «Она написала убийство».
(16+).
18.55 Одна за всех.
(16+).
19.00 Драма «Курт сеит и Александра».
(16+).
20.00 Драма «Постскриптум».
(16+).
21.00 «Право знать».
(16+).
22.00 Драма «Романтика романса».
В. Андрея Ешляя!
(16+).
23.00 «Острова».
Андрей Мягков и Анастасия Вознесенская.
(16+).
14.30 Спектакль «Петро».
(16+).
17.00 Д/ф «Река времен».
(16+).
18.10 «Романтика романса».
В. Андрея Ешляя!
(16+).
20.00 «Большая семья».
С. Газаров.
(16+).
21.25 «Пряничный домик».
Снимаем шляпу!
(16+).
13.25 Д/с «Нефронтовые заметки».
(16+).
13.50 «Острова».
Андрей Мягков и Анастасия Вознесенская.
(16+).
14.30 Спектакль «Петро».
(16+).
17.00 Д/ф «Река времен».
(16+).
18.10 «Романтика романса».
В. Андрея Ешляя!
(16+).
20.00 «Большая семья».
С. Газаров.
(16+).
21.25 «Роберто Аланья. Сицилийская ночь».
(16+).
22.20 Д/ф «Ностальгия по Олегу».
(16+).
23.00 «Звездная жизнь».
(16+).
0.00 Одна за всех.
(16+).
0.30 Мелодрама «Две истории о любви».
(16+).
1.40 М/ф «Шут Балакирев».
(16+).
1.55 «Искатели».
Железный король России.
(16+).
2.40 Д/ф «Амальфитанское побережье».
(16+).

- ТНТ**
7.00 «Comedy Club. Exclusive».
(16+).
7.35 M/c
9.00 T/c «Деффончики».
Свадебная машина
(16+).
9.30 T/c «Деффончики».
День рождения Коти!
(16+).
10.00 «Дом 2. Lite».
(16+).
11.00 «Школа ремонта».
(16+).
12

Пуд пиплен чарчин иеси къвализ хтанай Ада Севастополь хвена

Дагъви ШЕРИФ

ФРОНТДАЙ Ахцегъиз пуд пиплен чар хтана. Ясда аваз хьай Аливердиеврин хизандиз къве исалай чарчин иеси, хва **АЛИВЕРДИ** вични хтанай. Им итижлу ва вири багърийрик хвш, руль күхтур вакъяна хънай.

...Абутрабазни Дуэрниседиз 1920-йисуз пуд лагъай хва, Аливерди хъана. 1939-йисуз Ахцегъирин школа куягъяна, гъана пионервожатыйвиле къвалахна, ахпа Дагъустандин механический техникумда келна. Советрин Армиядиз тухтай жегъилди Чулав гъульын флотда дагъвидин къилих квадар тавуна къуллугъязавай. Адав ва амай аскеррив, Советрин улкедин вири агъалийрик хыз, 1941-йисуз немсерин фашистри Ватандал вегъенва лагъай чулав хабар агакъна. Аливерди а чавуз 21 йиса авай жегъил тир.

Фронтвики гъелье вичел чан аламайла рикел хайвал, абурун зенитный батареяди 1941-йисан 22-юндиз Чулав гъульын къерхда къуллугъязавай, Николаев шегъердин гимияр тукъуздай заводдал къараувалзавай. 23-юндиз пакамахъ жегъиль гададиз шегъердивай 30 км ярза, 7 километр къакъандай "Юнкерс-88" самолёт акуна.

- Новороссийскдин Кудрявый тепедал чи батарея фашистрин гъалкъада гътна, тъя кар алай женгинин виллик за компартиядин жергейриз гъахъунин гъакъандай арза къиенвай, - рикел хидай Аливерди Аливердиева. - 6 сентябрдин югъ тир. Новороссийскдай чи батарея виридалайни эхирдай экъечна. Чна цементдин завоода чаяр къуна ва Кабардинкадиз, яни Геленджик галай патахъ физвай рехъ къевна. Чулав гъульын флотдин 85-дивизиондин 1223-А военный частуник акатзавай чи батарея гагъ 52, гагъ 56-лагъай зенитринни артлелериядин Краснознамённый къилдин батарея яз амукуна.

ЯРУ АСКЕРРИЗ хас тирвал, югъ-йиф талгъана, Аливердиidi Перекоп, Евпatoria, Севастополь, Анапа хвена, Николаев, Херсон, Керчь, Новороссийск азад ийидай женгера иштиракна.

Адан гъвччи стха, биологиядин илимрин доктор, профессор Агъалар Аливердиева рикел хизва: "Зи стхади 250 юкъуз Севастополь хънин къати женгера иштиракна, аз "Севастополь оборона авунай" медални ганай. Къе, алай девирда, Украина да виллик-къилик хъланвай гъарамзадай тарихдин делилар чиз къандай патмахъ элкъузызва, Ватан хвейи къевалар, Чехи Гъалибвал рикелай алуձазава..."

1946-йисалди Аливерди Аливердиева флотда Ватандиз къуллугъуна. Адан къеъалвилер орденралдини медалралди къейднава. Гъа ийисуз ам ватандиз ракъурна. Инал, гъелбетда, пуд пиплен кагъаздикай съубетун кутугнава. Им багърийри фронтдай гъзлемиш завай виридалайни багъя затъя - фронтдин пуд пиплен чар. Амма гзафбур, и чар къяна, чеб элкъевна къвализ хтана, гътта кважайбурни агъзурралди хъана. Аливерди Аливердиева къеъа ихътин чар буладин къвализ хтана, амма къве ийс алатайла. Ам буй-бухахъ аваз, 25-йис, итим хънаваз, хурдални Ватандин дяведин 1-дережадин орден, "Женгера лайхлувилерай", "Севастополь оборона авунай", "Кавказ оборона авунай", "1941-1945-йисарин дяведа Гер-

маниядин винел гъалиб хънай" медалар азат хтана. Ингье Аливерди Аливердиева рикел хай са вакъяна.

- Моряки-зенитчики портуниз, чи батареядин патарив, хабарсуз душмандин самолёттар ақъат тавун патал ца-ву бушлухар вилив хъзвай. А чавуз зун сигнал гудай разведка, мензил алцумдайды яз алай. Садлагана гъуль галал патахъай 4-5 агъзур метр къакъандай за къуд "Хейнкель-III" къатана. Тадиз батареядин командирдиз хабар гана ва "къузгъунриз" гъулье гуз гъазур хъана.

Пуд декъикъадилай самолёттар портунив агакъун мумкин тир. Амма чна душман къати цай гуналди къаршила-мишна ва чин макъсаддив агакъ тавур абуру гвай бомбаяр гъульув гадарна. Амма женг идалди къягъя хънанч. Вад декъикъа арадай фейила, цава 12 "Хейнкель-III" пайды хъана ва абурухъ галаз женг къве сяти зура къиле фена. Чна душман, гъелбетда, хъсандиз къаршила-мишней. Са легъзе хъайила, за жуван дуст Александр Наумович Семенюкъахъ галаз съубетзавай. За азат ватандаш лугъудай. Ам Дербентдай тир. Гзаф съубетариз хъаначир: яръай мад мұжын "Юнкерс-88" пайды хънай.

"Эгер абуру къил агъадалди къөз хъайимла, сифте арада авай тахминан мензилдикай хабар це", - гъарайнай заз Семенюкъа. Душман и сефердани чна цай гуналди къаршила-мишней. За командованидиз тъяр сеферда душмандин самолёттрин яръал-мұкъавалвилин, къакъанвилер делилар гүзай.

СА АРАДИЛАЙ вири "Юнкерс" Счи батареядал къил агъадалди атана. Фашистрин къиле авай пиратди вичин самолёт зав гвай мензил алцумдайд алатихъ элкъузын. Къве сеферда зи къилел хер хъана, амма чун катначир, женг давамарнай.

Зун госпиталдиз ракъуриз къланзай, амма жергеда амукуна. Пакадин юкъуз душманди женг цийи къилел башла-мишна. И сеферда абурун къуватар артух тир - чал 97 "Юнкерсди" гъужумай. Ругуд юкъуз женг давам хъана. Женгина хъсандиз къвалахунай командирди заз чухсағъул малумарнай, - рикел хканай ветеранди. (Р.И.Жамбулатовадини Д.С.Эмирова 1986-йисуз чапдай ақудай "Верю в нашу победу" ктабдани А.Аливердиеван и съубет чапнава).

Ахцегъиз хтай ада фадлай вичхъ авай мурад къилиз акъудиз башламишна - тариҳи муаллим хъун. Ихътин ашкъи аваз тариҳдин тарсар гуз башламишай Аливерди Дагпединститутдин тариҳдин факультетдик экечна. Школадай ам райондин халкъдин депутатрин Советдин къвалихал ракъурна, гъульынлай культурадинни са-вадлувилин отদедин къиле акъвазна.

ДЯВЕДИЛАЙ гъульыннин ийсара ам культурадин мярекатар, культпросветидарийн къвалих цийи къилелай къайдадиз хуниз мажбур хъана. Ам Ахцегъ райисполкомдин культурадин от-делдин заведующий тир ийсара райондин библиотекайрин ктабрин фонд артухарна, гъевескар кол-лективар майдандиз ахкъатна, культпросветкъуллугъчийриз семинар тешкилун адедиз элкъ-вена, цлан газетрин килигунар, гат-фарин, цукъверин, дустулини су-варар къиле тухуз башламишна. Райондин меденият вилик тухуник вичин пай кутунай Аливерди Аливердиев ДАССР-дин Министррин Советдин патав гвай культпросветидарийн управленидин Гъульметдин къуд грамотадиз лайхху хъана.

Жегъилдин алақъунар акур райондин регъберри ахпа адал Ахцегърин 1-нумрадин юкъуван школадин директор-виллин везифајр ихтибарзава. Дагъустанда виридалайни къадим школада къвалихай ийсар Аливерди Абутрабовичан умъурда иллаки къетенбур яз гъисабиз жеда. ДАССР-дин Минпросдин школайрин Институтдин базовыйди тир и школа патал ада гзаф къвалихар авуна: тарсар гудай къве дарамат мад эцигна, спортзал ва спортдин майдан тадаракамишна, районда сифте яз, гъамиша кардик хъайи ученирин производственный бригада, школада край чирдай музей арадал гъана. Гъелбетда, азат вири и крат къилиз акъудинин карда коллективдини къумекар гуз-вай. 23 йисуз ам и школадин директор-виле амукуна.

1973-йисалай та пенсиядиз экъеч-дадли Аливерди Аливердиева методикадин муаллимивиле къвалихна. Багъри школадиз ада 36 йис бахшна. Пенсиядиз экъечайланы, фронтовик общественный къвалихрай къерхе хъанач. Ам Ахцегъ райондин ВОВ-дин, зегъметдин ва къайдаяр хъдай къурулушин ветеранин Советдин председатель, пропагандист, лектор тир.

2001-йисуз образованидин къу-

рулуша авур къвалихдай ам Дагъуст-

тан Республикадин Госсоветдин

Указданди "Дагъустан Республика-

дин школайрин лайхху муаллим" ла-

гъай гъульметдин тъварциз лайхху

хъана.

ЗИ РИКИЕЛ Аливерди муаллим Сиап хъсандиз алама - къакъан бүйдин, спелар квай, яшар хъанвай, акунар авай итим. Чун, аялар, школадиз фидайла, ам Советрин Союздин Игит, лётчик Валентин Эмирован тъварунихъ галай ял ядай багъдин къилихъ галай вичин къвалин вилик ацука жедай. Чна адахъ галаз съубетардай. Дяведин цаяр, девирдин къурушкар акунвай тежрибалу касди чаз меслятар къалурдай, ичерни гана, школадиз рекъе твадай. Адахъ галаз съубетар авун патал чун школадиз яръал-рекъяй, Аливерди Абутрабовичан къвалин вилик фидай. Ам вичин умъурдин юлдашдихъ галаз абурун къвалин виликай физвай къа-навдаллай мұжъвел ацука жедай...

"Чехи йисариз икрам ийин"

ДГПУ-дин студентри

Ватандин Чехи дяведин ветеранриз сувар мубаракна

Мегъамед ИБРАГЫМОВ

Чехи Гъалибилин 70 йисан юбилейдин серъятра аваз республикадин вузра хейлин мярекатар къиле физва. Кылди къачуртла, Дагъустандин государстводин педагогвиллини университеттада саки гъар юкъуз жуъреба-журъе факультетти концерттар, гурушар, конкурсы тешкилзала. 28-апрелдиз Да-гъустандин филологиядин факультетди "Чехи йисариз икрам ийин" лишандик кваз концерт-тамаша къалурна.

Мярекатдиз теклифнавай гъульметлу мұгъман-рин арада, университетдин руководстводилай гъейри, Ватандин Чехи дяведин ветеранар тир Мегъамед ШАГЪҮСЕЙНОВ, Али САНТУЕВ, Елена ЗЮРЯЕВА, Мегъамед БАТЫРХАНОВ, Нуру ГЬА-САНОВ ва Саид ГЬУСЕЙНАЕВ авай.

"Гъалибилин Югъ тариҳдин виридалайни лишандик сувар я. Июкъуз чна, са күнини килиг та-вuna, дяведин женгера иштиракай ветеранар табрик-зала, чи арада амачирбурун экъу къаматар рикел хизва... Алай аямдин несилири чи бубайринни дидейрин къеъалвилер, гъунарап рикелай алуна виже къеда. Абуру багъышай ислягъилиз гъульметна къланда..." - лагъана мярекат ачуходайла факультетдин декан Зайнаб ОМАРОВАДИ.

» Студентри сегъеламишна-вай гъерекатар дяведин ши-килриз ақъван мұкъва тир хъи, гъатта залдин сифте жергейра ацука-навай ветеранрин вилерал накъварин стапар атанвай, гуя абуру 1941-1945-йисариз хъфен-вай...

Гъульынлай сегъне студентрин ихтиярда тұна. Абуру мишли ругуд چалал дяведин ийсариз талу-къарнавай күрье тамашар къалурна. Лезги студ-ентрин дестеди тъазурнавай тамашадикай рахай-та, мярекатдин иштиракчыри ам иллаки хушдиз къабулна. Студентри сегъеламишнавай гъерекатар дяведин шишилриз ақъван мұкъва тир хъи, гъатта залдин сифте жергейра ацука-навай ветеранрин вилерал накъварин стапар атанвай, гуя абуру 1941-1945-йисариз хъфенвай...

Сад-садан гъульыналлаз лезгийри, аварри, яхулри, къымукъи, даргыри табасаранри тамашадикай къалурдайлай къулух мұгъманыз университеттін фойеда ачухнавай майданран телкифна. Ина Дагъустандин халкъарин мишли хурукралди бәзетмишнавай сүфраяр къурмишнавай. Къейд ийин хъи, хурукарни студентри тъазурнавайтүр тир. Лезгийрин майдандын къиле филологиядин илимрин кандидаттар тир Фаина КЪАЗИМЕГЪАМЕДОВА ва Владимир БАБАЕВ авай. Лезги студ-ентри къалурдай тамашада Дагъустандин филологиядин факультетдин студенткайрилай гъейри, ДГПУ-дин мұзықадин факультеттеда келзазай Насрудин НИСРЕДОВАНИ Ягъя ИБРАГЫМОВА, физический куль-турадин институттадын студентар тир Мирван АЛИ-МУРАДОВАНИ Абдуллаев АБДУЛЛАЕВА иштиракна.

Мярекатдин эхирдай факультетдин руководство дидейрин ветеранриз цукъвер ва рикел ала-мұкъдай пишкешар гана.

Муамылчыга төжөз цаяризни үзүлмейриз...

Мердали ЖАЛИЛОВ

Ингье чун Чехи Гъалибилин суварин вилек ква. Рикел хана Кланзабай тіварар, крат, вакыяяр газаф ава.

Вуч паталди фенай абур женгериз? Обелискар, гүмбетар таз невеириз? Гысаб авач аттай къадар версерин, Мұтынгыл төжөз цаяризни гүлләйриз. Царцел хана уымуърдинни ажалдин, Папрусадин гум пайиз, дердин дарман хызыз, Яр-дуст рикел тваз хайын клус мажалдив, Хиялрагди ківализ хквезд мұгъмандиз.

Жегылар яз фена абур рекъериз, Гъакіл амазма къени яшар, жаван я. Амма баде къе хтулдин меҳъерик, Күз ятлани, нагъв вилел къвез, пашман я. Амма цуквер шуткъевезач и тіварарив, Къизилдивди тунвай къванце мармардин. Рахазватла квекай, дайм хабариз, Вили цаяр, күшкүшавай шағвардив.

Гүа ақ я, гаруни кам явашда, Мукъва хъанмаз и лап бағыа цаяриз: Кыил къеццилна, ағыуз хъана тамашда Гъвечи-чехи вирибүр и тіварариз. Белки, гъар сад михы хъана хъфида Фикиррани, краарни, чинайни. Уымуър мадни клан хъунин цук ифифа, Чухсагъулар лугъуда чил хъунайни. Аннамишда и накъв, и цайл, и цуквер, Тикрар техжер риваят яз, невеири, Тун и чилел буржи тирди лап иер Синифринни, милләттинни, үлькөвейрин. 9-май. 1997-йис.

Гъакъикатдани, вуч паталди фенай абур цаяриз?.. Вуч къазанмишна? Вуч туна? Вуч эбеди яз чавай квахьна? Сулар мадни пара я.

И сеферда наз гъам женгерин, гъам зегъметдин реңьера чин къи-лихарни, къелемарни лигимарай са жерге журналистирикай сұғьбет ийиз кланзаба.

Лезги журналистрини а цаяра чипин гъунарар къалурна. Гъелбетда, фронтдай къхъе кагъазрин чехи пайч агадынавач. Са бязы чарап, шинпар чна виликан нұмрада чапнава. Са хейлин касар - виликан командрарни аскерар журналистилини реңьел дядвидилай гүльгүнис элячина. Абурука сифте жергеда чи виликан къилин редакторрикай сад хайын АПАЕВ Имамудин Жамиевич ава.

И.Ж.Алаев, бажарагъул руко-водитель, тешкилатчи, насынъатчи хъайди хызыз, Ватандин Чехи дядвидин иштиракчи, гъакъван залан имтигъанрай экъечайди, женгинин чехи наградайрин иесини тир. Фрон-тдай ам бедендин душмандин ми-найрин хъипреплар кваз хтана. Гъа хириерики ам рагъметдини фена.

Имамудин Жамиевич Алаев Ахцегъя райондин Лгарин хурые дидедиз хъана. Ада Ахцегъя келна. Гүльгүнлай ВПШ акылтарна,

журналистилини рекъяй кылин образование къачуна. Ада партийный ва соверин къурулуша жавабдар къуллугъар бегъемарна. Ватандин Чехи дяве башламишайла, И.Апаев гүльгүллүвүлвилди фронтдиз фена, дагъын хци ақылттай къель-авилер къалурна. Залан хириери ам женг чүгъазвайбурун жергедай ақыдна, амма Ватандиз къуллугъидай къакъуднач.

Дядвидай хтайдалай къулухъ И.Ж.Алаева Дербентдин округдин исполкомда секретарвиле, ахпа Да-гъустандин радиокомитетдин пред-седателдин заместителвиле, гүльгүнлайны республикадин "Коммунист" (гла "Лезги газет") газетдин редакторвиле къалахна. "Зегъмет чүгъадай касдиз ада вичин чанди-лайни рехъ гудай. Бажарагъулдан хатур хъудай, къадир чидай", рикел хизива ам чидай вирибуру.

Ам редакциядин кылиз атаят вахт улыкведа коммунизмдин иде-ологияди цук ақыдзавай, халкъди, пакадин йикъахъ инанниш яз, гегъенш камар къачузвайди тир. Дағыустан багълари цук ақыдзавай улыкведиз элкүүрүн патал со-циализмдин зегъметдин къизгъин женгер кыли физвай. Республика-дин картадал цийи карханаяр, ГЭС-ар, къаналар артух жезвай. Газетди и краиз генани гурлувал, тешкиллувал гузвой, руыгъдин къуватар артухарзлавай.

Имамудин Жамиевич газетдин къваларив кар алақайдай пешекар журналистар, писателар, илимдинни культурадин деятелар, хурырнин шеърринг мұхбиар генани тупламишна.

Имамудин Жамиевич чи эдебиятдинни медениятдин тарихда сифтебурукай яз Етим Эминан сур жағыр хъувурбұрукайни, адан сүрет арадал хайбұрукайни сад я. Куырлди, лезги журналистикидин, эдебиятдин ва медениятдин вилик адан лайихлувилер чехибүр я.

* * *

...Тагырбек Рамазанович АЛИ-СУЛТАНОВ яргылай иисара "Лезги

газетдин" редакцияда къалах атурва чагында аваз, рикел мурадар амас рагъметдин фейибурукай садя. Адан аял вахтар Сулейман-Стальский райондин Цмуррин хуре ақытна. Бакудин рабфақа келна, къуншидал алай Рухунрин, гульгүнлай хайи хурубын школайра мұаллимвал авуна. Ада тарсар гайи аялрикай къе мұаллимар, алимар, дұхтурап ва гъакіл маса пешейрин иесияр хъанва...

1939-йисуз хурубын жегыл мұаллимдиз РККА-дин жергейриз эвер гузва. Чапхунчи душманди Ватандал гүзум авун себеб яз, Яру Армиядип аскердиз хурурүз фад хкведай (къуллугъдин вахт күттэя хъайлани) мүмкінвал хъанач. Ада Ватандин Чехи дяве башламиш сифте йикъарлай эхирдалди душмандихъ галаз кылы фейи женгер иштиракна, дагъви-диз хас тирвал виклергъевал, къель-вал къалурна.

Са күнхъайни кичле тушир ОРС-дин радиист, старший сержант Алисултанов Тагырбек Рамазанович разведкадихъ галаз душмандин далу патаз садрани-къведра фенач. Ам гъар сеферда есир ва герек делилар газаф хкведай. Баркалладин ордененин сағыбиздиз Яру Гъетрен, Ватандин дядвидин орденар ва газаф къадар медаларни гана...

Виклергъ дагъы Чехи Гъалибилин ийкъалди женгинин баркаллу рехъ фена, Ватандиз узягъ яз хтана.

Са иисуз хайи хурые мұаллимвал авур ва хизан кутур жегыл Махачкъаладиз къевезва ва лезги чалалди ақытзавай республика-дин "Социализмдин пайда" (гилан "Лезги газет") газетдин редакцияда къалахал ақываззана.

Переводчик, литсотрудник, жавабдар секретарь-редакцияда дядвидин ва зегъметдин ветерандин уымуърдин рехъ гъа ихтиндия...

* * *

Серкеп МИНГЬАЖЕВ... 1912-йисуз Докузпара райондин Текийрин хурые дидедиз хайын ада зумуърдин укыкү-цуру газаф акуна. Ам 82 иисан яшдин чехи рехъ фена. Гъихын рехъ!

Ада Дағыустандин землестро-ительный техникумда келна. Хасаворт, Ахцегъ, Докузпара район-ра жуъреба-жуъре жавабдар къалахар бегъемарна.

1941-йисуз чи Ватандал фашис-трин геллегъри чин вагъши пац вегъейла, Мингъажев, гылы яракъ къуна, женгиник экечина.

Сталинград шеғъер душмандикай хъудайла, адал залан хер хъана.

Гульгүнлай ада, гвардиядин капитанди, Украина-дин Сад ва Къвед лағай фронтра сифтедай ротадин командривиле, стрелко-

вый батальондин командрин заместителвиле ва эхирдайни комбатвиле дядедин къуллугъар кылле тухвана. Женгера Серкерал пуд сеферда хирер, садра ам контузия хъана.

Сталинграддилай башламишна, Прагадив агақылди кылы фейи къизгъин женгера къегъалвилер къалурнай ада зумура Ватандин дядедин къвед лағай дережадин, Яру Гъетрен орденар, вад медаль гана, Верховный Главнокомандующийдин тіварунихъай қлекүльд сеферда чухсағыл малумарна. Серкер Мингъажева Румыния, Польша, Чехословакия, Германия фашистрикай азад авун патал женгерани иштиракна. 1945-йисуз, дяве күттэя хъайлила, армиядай ахъай хъувур ада партиядин Дағыустандин КПСС-дин обкомдин инструкторвиле, Ағыл райкомдин секретарвиле къалахна.

1950-йисалай та пенсиядиз экъечадалди Мингъажева печатдин органра къалахна. Адакай сифте "Дағыустандин правда", ахпа "Коммунист" газеттин редакторрин заместитель хъана. Ахпа тамам үздисиз 1949-йисуз Дағыустандин халкъдин шаирвиле тівар къачур Шагъ-Эмир Мурадов, гележегдин Дағыустандин халкъдин писатель Къияс Межидов, алимар - Раждидин Гайдаров, Садыкы Гъалиб, шаирар - Шихнесир Къафланов, Альдер Билалов, Гелхен Мухтар, Мегъамед-Салигъ Эфендиеев ва масабур авай.

* * *

А четин иисара зегъметдани ада гъакъисағывал къалахна. Ам СССР-дин журналистрин Союздин член, Дағыустан Республика-дин күлтүрардадин лайихуу работник, Дағыустандин таңбрын изде-тельства чапнавай прозадин са шу-муд таңбрын автор я.

Писатель Къ.Акимова къейдна-вайвал ("ЛГ". 1995-йисан 14-ап-рель), лезги литературада Ватандин Чехи дядедин къиенвай эс-эрар түмил ава. Фикирдиз Х.Тагыран шириар, И.Къазиеван "Смолен-скдин чилел" роман къевезва. И жи-гъетдай С.Мингъажеван повести-литературада амай буш хъалхъам аңыр хъвұна лагъайтіа, чун гъалат туш.

*

Писателдин ирс гъелелиг ах-тармиша чирнавач. Амма им ге-лек жатални герек кар я.

Зи фикирдади, Серкер Мингъажеван повестар дядедин күиенвай ис-ляйгъ уымуъ патал къиенвай эс-эрар я.

Дядедин мусибатар къала-руналди, писателди инсанриз ис-ляйгъ уымуъ лазим тирди тести-къарзана, гъавилия адан иғитри ис-ляйгъ гележег патал, чандилайни гъиль къачуна, женг чүгъазва. И женгера абур гъалини жезва.

Дядедин иисара "Лезги газет" "Социализмдин пайда" тівар алаz ақытзавай, вични Ахцегъ районда, республика-дини яз, 1943-йисуз Махачкъаладиз хканан. Кылын редакторвиле ялавлу публицист ва прозаик, дядедин а залан иисара журналистин жанлу ва гъахълу гафналади халкъ руыгъламиш Зияудин Эфендиеев таңбрын.

Ағымев Назира гъа чавуз ре-дакциядин жавабдар сакретарвиле къалахазавай..."

(Лезги газет".

"90 йис" таңбадай 32-чин).

Дядедин ялавар алатна. Хайи газетдин къалахазавай таңбада жаңынан ақытзавай, вични Ахцегъ районда, республика-дини яз, 1943-йисуз Махачкъаладиз хканан. Кылын редакторвиле ялавлу публицист ва прозаик, дядедин а залан иисара журналистин жанлу ва гъахълу гафналади халкъ руыгъламиш Зияудин Эфендиеев таңбрын.

Ада дядедин къалахазавай таңбада жаңынан ақытзавай, вични Ахцегъ районда, республика-дини яз, 1943-йисуз Махачкъаладиз хканан. Кылын редакторвиле ялавлу публицист ва прозаик, дядедин а залан иисара журналистин жанлу ва гъахълу гафналади халкъ руыгъламиш Зияудин Эфендиеев таңбрын.

Стал МИСЛИМАТ**Гъаливилин югъ...**

Кујд лагъай май атана -
Гъаливилин югъ...
Чи винелай къе душман аллатай
югъ я.
Пайдах цавуз хажиз гайила
буйругъ,
А душмандин рикл чилел аватай
югъ я.
Къаргъайрин луж акъатнай,
чеб-чпик квачиз,
Чи Ватандин къегъалприн игитвал
течиз.

Кватна вири уулкейрин нянеяр
чпиз,
Къе а душман вич виляй аватай
югъ я.

Сан гуз тежер кайи къван шегъерар,
хулерер...
Сагъ хъжезмач душманди чал
авур хирер.
Гъаливилин Пайдахдал алкана
вилер,
Им Гитлерай агъ-гъарай акъатай
югъ я!..

Секин тир чун хушбаҳту азад
Батанда.

Душманди чаз авуна экув къакай
ийф.

Эх тежедай залан дерта ама чи чанда,
Телеф хъайи стхаяр, рухвајр
гъайиф!..

Кабаб хъайи дидеяр, балаяр
гъайиф!..

1941-йис

Яхцүрни сад лагъай юис:
Гад алукана гульушан.
Са хъел хъиз зи япарихъ
Ван галукана перишан.

А члавуз чун колхоздин
Эчел эчлез никлевай.

Рушарикай са паяр
Булахдал физ рекъевай...

Чуру хабар галукана,
Квар аватна къуневай.

Фенай вири ватан хувз -
Гъеччи-чехи хуъревай.

А члавуз чал душманди
Къве югъ хъванай вегъена.
Самолетрин сесери
Чил-цав кувзай, ифена.

Чи къуватри, сабурдик
Къве югъ абуруз багъишнай.
Яб тагана, душманди
Шегъер, къвал, хуър батмишнай.

Къати сел хъиз, къанихар
Моздокдал къван атанай.
Ахпа, фена, игитри
Душмандин рехъ атанай.

Хура турла, хипер хъиз,
Душман къулухъ кат хъана,
Лаш галукъай кицлер хъиз,
Магъараира гъят хъана.

Амазма чахъ игитар
Берлиндиз къван чукурай,
Игитвилел Рейхстагдал
Яру пайдах аклайр.

Хъаначиртия Сталин,
Къве югъ тир чахъ амайди.
Ам тир, Шалбуз дагъ хътин,
Гъулдандин рикл авайди.

Гъар са хуърун винел чи
Музыкадин сес жедай,
Зиян гурдаз са сефер
Адан сая бес жедай.

Жанавурни хеб санал
Нез, хкведай яйлахдай.
Ял ядайла, санал физ,
Яд хъвз, хкvez булахдай.

Чанда гила кичи ава
Къвач эцигдай чиликай.
Хкатзава ваз душман
Физвай дуъзен рекъикай.

Ери ятла жуван чил,
Пиршипприв ацланва.
Бязибурун сив, къве гъиль
Ивидиди къацланва.

Аквар гъалда, дунъядихъ
Гзаф хъванва аллагъар.
Гафар хъванва къуру тир
Къинер лугъур валлагъар.

Пудкъанни цуд юисуз чал
Ислягъвилин гар ала.
Гъаливилин пайдахдал
Сталин тъвар ала.

Ватандин гъед

Ватандин Чехи дъяведин
ветеран, разгъметлу Рамазан

АБДУЛЛАЕВАН экув къаматдиз
Рикл къевзва четин юисар,
Тарихдикай рахайла...
Ухът алахъиз шехъзава чун,
Дяве рикл хтайлай.

Алатзамач гъич риклелай
Авур гужар душманди...

Даим риклай акъатиз гум,
Уъмуър хънай пашманди.

Хув фенай вун диде-Ватан,
Шарвилли хъиз экъечина.
Ватан патал эцигна чан,
Тергиз душман эгечина.

Вилик жерге къушунрин чи -
Офицер яз хънай вун.
Душмандин вилик рекъер атлз,
Берлиндиз къван фенай вун -

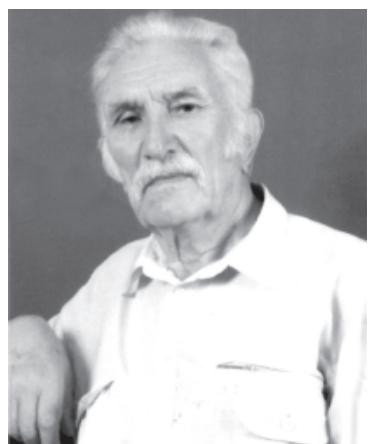
Рикл хци тир къагъриман хва,
Яру пайдах гъилевай,
Душман тергна, жуван Ватан
Азад ийиз риклевай.

Игит къегъал, са члавузни
Ви чандик кичи кваз хънан.
Гъавилия ви риклин сергъят
Душманривай къаз хънан.

Чуъхвени на дяведин тур
Чи душманрин ивидал.
Орденривди ацлурна хур,
Хтанай вун еридал.

Къасумхуруън школада
Ви сес ама, хатл ама.
“Кела, чан хва! Кела, чан руш!” -
Лагъай гафар мад ама.

Фена вахтар... Фена юисар...
На гъиле къур кар ама.
Чехи регъбер, чи сивера
Ви гъунарлу тъвар ама...

Муграгъ САЛАХЪ**Дердер**

Чаз бубайри ва дидеири
Дуъз тербия гайди я.
Дидеири чун, хурукъ вуна,
Ахвар хана, хвейди я.
Чаз бубайри къалай рекъяй
Чун дуъмдаказ фейиди я.

Бес вучиз къе дегиш хънава
Яшайишдин шикилни дад?
Зегъметдихъ къе къимет амач,
Бушди хънава гъар са мурад.
Чи бубайри чулагъ женгер,
Авур крат жедани яд?

И дунъяда мусибатар
Югъ-къандавай жезва гзаф.
Квадарзава гъукумдарри
Адалатни, ягъни инсаф.
Ван хкведай япар амач
Рахай члавуз са гъахълу гаф.

* * *

Чехи стха Абдул-Гафар,
Вавди дерди ийизва за.
Рикл авай жуван гъамар
Шиирралди хъизива за.
Фейи вахтар, чехи бахтар
Къе мад рикл хъизива за.

Зегъмет къани гъар са касдиз
Девран авай, майдан авай.
Фабрик-завод, яйла-къышлах,
Чанда гъевес, аман авай,
Гъар дердиниз илаж авай,
Гъар са тълдиз дарман авай.

Инсанвиллин гъурмет-хатар
Хънал гъар сад мягъкем жедай.
Халкъ паталди къуллугъ ийиз,

Гъар ватандаш утквем жедай.
Чуру ният риклевайдаз
Уъмуърдин рехъ верем жедай.

Сагъ несилри чан эцигна
Туукуър авур уулкве-къеле
Вучиз, яраб, хънаватла ик!
Гъам ким-киме, гъам велвеле?
Хайнрин мез ачух хънава,
Гар тваз дугъри халкъдин къиле.

Абдул-Гафар, азиз стха,
Дулья акур я вун инсан.
И гургъагур девирдиз дар
Гуда вуна гъихътин баян?
Авани чаз пакадин югъ?
Ятла, яраб, ам ваз аян?

Инсанвилер, итимвилер
Гел галачиз кважъда жал ик!?!
Руъльдин азаб, чимел девир
Гъикъван хъурай чи къамал вик?
Мус аквада чаз мерд ксар,
Чи халкъдин къил хъийидай тик?

Абдул-Гафар - Шарвилдин
Бинейрилай тир багъри кас,
Ви камалдив са тедбир це,
Мус акъатда риклер пас?
Тамариз ван хъжезмач хъи,
Якъв ягъйтлан агъзур тараз.

Камал авай ксар къватла, -
Акулар чаз къит хънава.
Чандик къел квай ксар къватла, -
Квачирбур чаз шит хънава.
Чи бубайрин гъунар къватла, -
Къенин несил къут хънава.

Мавгъуматар виниз хънава,
Савад, илий агъуз хънава.
Фукъиранар хкис хъна,
Зегъметкешар ажуз хънава,
Улкведикай олигархрин
Хунча хънава, платиус хънава.

Вири дердер лугъуналди
Куягъя жедач, хъхиз жедач.
Клан кумачир чувалдиз са
Чи дердияр вегъиз жедач.
Жуван сив хъз, гардан къирна,
Абур эхни ийиз жедач.

Гъахъ паталди женгер чулагъ
Са члавузни геж жедач туш.
Намус авай инсандикай
Гъакъ къекъвейдай леш жедач туш.
Агъсакъалри къил тақъунмаз
Чи крарик къеж жедач туш.

Къве гъил

Къве гъил! Къве гъил намуслу тир
инсандин,
Кууне чилел гъахълу рекъер
туукуърна.
Къве гъил, кууне хай чилел
душмандин
Къвач эцигиз тунач. Кууне
куукуърна
И дунъядал азадилин фонарап.
Къве гъил, гзаф чехи я
куунарап!

Ингье къве гъил Ватан хвейи
Цаяра,
Кууне чилел гъахълу рекъер
туукуърна.
Кууне чары авуна пис, хъсанди,
Кууне чилел азадвал - экв
куукуърна.
Дуъз мисал я: ван ийидач са гъили!
Анжак тек къве гъилин гъунар я

вири!
* * *
Тарихдизни тарифдиз
лайхлумуаллим
Ишреф ЖАВАТОВАЗ

Ингье къве гъил, намуслу тир
инсандин,
Цийи рекъер туукуързавай
алемда.

Ингье къве гъил, къуллугъзавай
Ватандиз,
И гъилерин гъунар гъакъдач
къелемда.
Артух хурай и гъилерин гъунарап,
Цавун аршдик кутазвай къе
гурапар.

Къве гъил! Къве гъил намуслу тир
инсандин,
Кууне чилел гъахълу рекъер
туукуърна.

Кууне чары авуна пис, хъсанди,
Кууне чилел азадвал - экв
куукуърна.
Дуъз мисал я: ван ийидач са гъили!

Анжак тек къве гъилин гъунар я

вири!
* * *
Тарихдизни тарифдиз
лайхлумуаллим
Ишреф ЖАВАТОВАЗ

Келет хуре бине авай,
Къакъан дагъдин цене авай,
Чехи ваца эхъвенвай,
Атиринн и чуугунавай,
Киль гъамиша вине авай,
Ракъинин нур пеле авай,
Дидедин чал меце авай,
Чирвилерин рекъе авай,
Яр-дуст, мугъман квалае авай,
Гъурмет-хатар рикл авай,
Халкъ галаз къуын-къуын авай,
Гъахъ краа къенкъве авай
Арха я вун стхайрин ви,
Буба я вун балайрин ви...

Я вун халкъдин аманеви,
Дуъз къастунал я вун къеви,
Баркалла гъиз жуван къилел,
Давам хъуй ви гъунаринг гел.

Экув ийиз чи халкъдин ким
Илим чириз чи балайриз,
Чи несилрин рикл тваз чим,
Мадни зурба дерин хъурай
Ви гафарган, ви гъар илим,
Зи азиз дуст - Ишреф муаллим!

За мектебда...

За мектебда келдай члавуз
За къведрикай авуна хъел,
Келна пудар, къудар къачуз,
Гъич вадрик зи акакънч тлем.

Вадрал келиз кагъул хъана,
Велосипедрал машъул хъана.
Ахвар текъвез, дарихъ хайила,
Жувахъни са къилихъ хайила,
Чандардин цихъ къанихъ хайила,
Чарни-къелем гъилихъ хайила,
За къелемдив чарчел гелна,
Ахпа за къве вузда къелна,
Жуван халкъдин галаз мелна...

Хъана гъиле къуллугъарни,
Тимил-шимил шулугъарни.
Захъ гъалатлар буллух хъана,
Къадардилай артух хъана.
Тибиатдин набататриз
Лагъанач за: “Зун тух хъанач”.
Гъакъ тирвилай зи пенжецник
Пулдив ацлай къултух хъанач.
Зи мал-девлет артух хъанач,
Я зал атай са кълкъ хъанач.

Чуныхънч, къвал дулу хъанач,
Зи далудихъ “халу” хъанач.
Парчагъандал чехи хъана,
Зун литинал рекъи хъана.
Къавах тар хъиз - яргъи хъана...
Гъил - ачух, рикл чехи хъана.

Зи халкъ - зи девлет

Зи халкъ патал гъазур я зун
Вегъез вилик къадамар.

Зи халкъ патал гъазур я зун
Гъайиф текъвез шаламар.

Зи халкъ патал гъ

Лезги театр дяведин йисара

РСФСР-дин халкъдин артист
М.А. Къхмазов

Дагъустандин халкъдин артист
Къ.Ф.Рамазанов

Дагъустандин лайихлу артист
Ш.М.Мирзоев

Дагъустандин лайихлу артист
Н.Г.Альмев

Дагъустандин лайихлу артист
А.Х.Алибегов

Азиз МИРЗЕБЕГОВ

Дяведин вахтунда лезги эдебиятдин ва медениятдин векилрини ягъидушманриз акси женгера активдаказ иштиракна. Абуру гъам чипин яратмишуралди ва гъакни гъиле яракъар аваз Чехи Ватан хүн патал женг чуугуна. Чи халкъдин искустводин векилри, лезги шаирри, прозаикри ва драматургри гъа девирда чипин вири гуж, къуват Ватан хүннэ, душман терг авуниз эвер гузай эсэрар арадал гъуниз серфнай.

Ватандин Чехи дяведин йисар Лезги театр патални гзаф заланбур хъана. И чавуз са къадар артистар гүгъульлудаказ фронтдиз рекье гъатна. Абуру дяведин сифтегъян йикъарилай эхирдалди вири женгера иштиракна. Дяведиз тифена, театрда къалахиз амуквайбуру (абур яшлу итимар ва дишегълия тир) айсарин вири мишекъатвилер эхна, медениятдин рекъяя халкъдихъ авай игътияжар къилиз акъудиз эгечнай. А девирда Лезги театр патриотвилин тербия гудай, халкъдин арада фашистрин жаллатпиз акси женг чуугуни эвер гудай са меркездиз элкъенай. Дяве къиле фейи къуд йисан вахтунда театрди гужлу авунвай къалахин режимда аваз зөгьмет чуугуна, хъурера, шеъверра тамашаляр къалурна, концертар гана ва анрай хъайи пулунин Чехи пай Оборонадин фондуниз рекье тунай.

Дяведин вахтунда Лезги театрди Къиблепатан Дагъустандин къуд райондилай гъейри, Азербайжандин лезгияр ва лезги чалан группадик акатзавай халкъар яшамиш жезвай кеферпатаң районприн агъалийризни медениятдин рекъяя къуллугъ авуна, тамашаляр къалуриз, концертар гуз, абурун рульг хажна, душман тақлан хъун мадни гужлу авуна.

1943-йисуз, 16-ийисни бегъем тахъанвай жэгъил гада яз, Лезги театрди атай ва 1946-ийисалди ина къалахай Къасум Бабаева а вахтарикай вичин рикъел хунара икъайдана: "Дяведин йисара театрдин колектив дагъдин вири хуърери къичи-къивчи фидай. Анжак къве хуърүз - Къуруштални Хинез фидайла, чав вирибурув балканаар вуганай, вучиз лагъайта, анриз фидай рекъер гзаф четинбур тир. Ватан патал къизгъин женгера физай чавуз фронтдивай яргъа авай, амма Ватандин таъсиб рикъел хуъзвай халкъдин рульг магъкем авун теат-

» Ватандин Чехи дяведин йисар Лезги театр патални гзаф заланбур хъана. И чавуз са къадар артистар гүгъульлудаказ фронтдиз рекье гъатна. Абуру дяведин сифтегъян йикъарилай эхирдалди вири женгера иштиракна

рдин къилин везифа тир. Чна Къиблепатан Дагъустандин хуърера гузай концертра Дагъустандин халкъдин шаир Хуъругъ Тагъириян иштиракдай. Адахъ жемятдин арада еке гъурмет авай, халкъ ам гъилералтуллар къаз гъазур тир. Ада дяведин йисара къхъенвай вичин шириар пары таъсирулудаказ къелдай. А вахтунда ширирдин гафунин кесерни эсер зурбади тир¹.

Дяведин вахтунда лезги драматургари кисна акъвазначир. И йисариз Зияудин Эфендиева "Гъалиб хъун патал" пьеса, Къияс Межидова

"Чехи бубаяр" ва "Партизандин хизан" пьесаяр къхъенай, театрдин колективди абур еке гъевесдалди сэгнедал эцигнай. А эсера ватанпересвиллин рульгүюл тир. Гъакни театрди и йисара урус драматургиядай дяведиз талпукъ пьесаярни эцигнай. Абуруз, мисал яз, Н.Погодинан "Гимышдин дерин кълам", стхаяр тир Туррин ва Л. Шейнинан "Къведен дяве" ("Поединок"), М.Алигеран "Зоя" ва маса пьесаяр эцигнай. Вири и эсерра Советрин халкъди Германиядин фашистриз акси гъам дяведа ва гъакни далу пата чуугур баркаллу женг къалурнавай. И эсераръякълан лозунгрикай, къуру риторикадай ибарат тушир. Абуру сая (простой) инсандин ватанпересвиллин гыссерин, къяргиманвилиз лайих гъерекатар къалурнавай. Дяведиз талпукъ тамашайрин чехи паюнин режиссер Жапал Межидов (Къияс Межидован стха) тир. Адалай и тамашайра дяведин туъкульгъакъикъат, инсанрин азабзиллет, гъам-хажалат, мусибат къалуриз алакънай.

Дагъустандин бажарагълу искуствовед Мая Зулфукъаровади къейдзава: "Лезги театрдин труппа патриотвилин манияр лугбуналди, са передедин тамашаляр къалурналди тамашайриян вилик экъечнай. Театрда къугъун патал тамашадиз герек затлар къула къуна, артистар са хуърэй маса хуърүз къичи-къивчи физ хъанай. Дагъдин хуърера абуру Къ. Межидован "Чехи бубаяр" ва "Партизандин хизан" пьесаяр къалурнай"².

Лезги театрдин актеррикай Мурадхан Къухмазов, Къумбай Рамазанов, Шамсутдин Мирзоев, Нисред Альмев, Алибек Алибеков, театрдин художник Ражаб Тагъиев ва маса артистар дяведин сифтегъян йикъарилай гүгъульлудаказ фронтдиз фенай. Абуру, дяведин чаяяра иштиракна, дяве къутягъ хъайдалай къулухъ элкъенеа театрди хтанай. Амма анай хуун виризаз къисмет хъаначир. Театрдин актер З.Тагъибергенов ва директор И.Менаев дяведа төлеф хъанай. Лезги театр арадал гъайи чехи ватанперес, чи сад лагъай актер, режиссер ва драматург хъайи Идрис Шамхалов пуд хзи - Абдуразакъя, Жалила ва Шамхала и дяведа иштиракнай. Абурукай анжак садаз - Жалилаз - сагъ-саламатдиз хтун къисмет хъана. Абдуразакъя Шамхал 1944-йисуз төлеф хъанай. Абурукай чуулув хабар агакъайла, 67-ийиса авай И.Шамхалов, рикъел пад хъана, къенай.

“Къугъугъ, рульгъ!”

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

Чехи Гъалибилин 70 йисан юбилейдин мяркетрин сергъятра аваз Ахчегъ РДК-дин залда и йикъара "Къугъугъ, рульгъ" твар алаz лезги халкъдин милли музыкадин алатрин райондин фестиваль къиле тухвана.

Эхиримжи йисара хъсан адтэдиз элкъенвай и фестивалди халкъдин милли музкультурадин надир адтар хуънис, жемятдин арада саз, тар, кемен, зуърне, кфил, балабан, далдам, чагъан хътин алатрин кесерлувал хкажуниз, музколлективиринни къилдин ксарин устадвал артухаруниз, милли къавалар гъевесламишуниз ва, гъелбетда, музыкадин тақъатрин къумекъадалди жегъилпиз ватанпересвиллин тербия гунис къулугъязава. Гъаихътин важиблу серенжемрин нетижада Ахчегъ районда са жерге музколлективарни, къилдин устадарни хейлин арадал атанва. Ашукърин "Шарвилли", фольклордин "Тури" ва аялрин "Кард" ансамблри чипкай гъатта республикадилай къецепатани малумарзава.

Милли алатрин музыкадин халис сувар, адан иштиракчирни тамашачияр табрикуналди, Ахчегъ райондин МБУК "Ял ягъунин центрарин" директор Х.Ф.Фетуплаевади ачухна. "Гъакъицатдан, милли манида халкъдин рульгъ ава. Халкъдин яратмишунрин лап къуънэ жуъредик акатзай мани-макъам, адтэдиз яз, инсандин рикъялай умумурдин лап четин легъзейра куз-куз акъатзай жавагъиран я. Иллаки милли музыкадин алатрин къумекъадалди ван алаz лугъудайла, адада инсандин дерт-гъам, яшайишдин татугайвилер алудиз къумекъазава. Гъавиляй бубайрилай амай мани-макъамдиз чи инсанрин майилвал пары я, милли музалат-рал гъакъван рикъел ала", - къейдна ада ва мяркетдин тамадавал вичин къумекчи Абдукерим Рагымовал тапшуршина. Ада сэгнене нубат-нубатдалди музколлективин ва къилди къавалрин ихтиядра тунай.

Гъевескар артистринни къавалрин устадвиллиз хъсан къимет гүнин лишан яз, жюриди (адан къурулушдик райадминистрациян къилин заместитель А.Шуаев, музшколадин директор М.Асурова, искустводин школадин директор Ш.Мусаев, МБУК-дин директор Х.Фетуплаева, композитор, РД-дин искустввойрин лайихлу деятели Алимет Гъамзатов ва масабур квай) ва тамашайри гъар са нумра гурлу капар яънуанди табрика. Абуру ахчегъви ва хиневи жэгъиль дадламчир тир Фикрет Керимовани Ариф Давудован, хуърүгъви тежкирбалу устадар тир Нурулагъ Эмирбековани (кемен) Низам Ибраимов (тар), цуругъви машъгуру зуърнечи Игит Сейфуллаеванни дадламчи Абдурагъман Гъалимов, гутумви ашукъ Расим Ибраимов нумраяр иллаки бегенмиш хъана. Фестивалдин вири иштиракчир Ахчегъ райондин "КДЦ"-дин гъурметдин грамотайризни рикъел ала-мукъдай пишкешриз лайихлу хъана.

Тъварцин паквал хвена!..

Зи муаллимдин къисметдикай

Мерд АЛИ

ИХТИН инсанрин къисметрикай чаз тимил чида. Са гълк ятла душмандин гълкъада гътна, ахпа гъакван залан имтигъанрай экъечиз алакъя ксар, низ чида, гъакван хъянта?

Абурукай сад миграгъви **РАМАЛДАНОВ БЕРАЛИНИ** тир. Адан гъакъндай чарап-царар зи гъли саки 25 йис идалай вилик гътна. За а чавуз и рагьметлудан сагъ яз хъре амай умъурдин юлдаш Рамалданова Баде Гъамидовнадиз социалният жигъетдай къумекар гун истемишавай (законди гълк тълабзаватла) макъала къненай.

Гила а чарап-царар рикел хун чехи юбилейдихъ галаз алакъалу я. Душмандал гъалибвал къачуник Берали Рамалданов хътин ксарин лай-ихлу пайни ква. Душмандин гълкъада, ахпа залан хирер алаз, есирилени гътнатлани, ада вичин тъварцил, намусдал леке гънанч. И кар адан чарапай, чи гъли гъттай маса документрай чир жезва. Ада женг давамарна. Душмандин далу пата, Франциядин партизанрихъ галаз санал, ани Сопротивление гъерекатдик кваз.

Берали муаллимди Миграгърин юкъван школада зазни тарсар гана. Гъавиляй ам заз мукувай чида. Коммунист ва педагог Берали муаллим кечмиш хъайила, ам эхиримжи рекъе тваз, вири школа, вири хър фейивални зи рикел алама.

Амма и документар... Абур француц чалал къненва. Францияда ганва. Чебни гъи чавуз? 1944-йисуз! Чна келзава ве лезги чалаз таржума ийизва:

"Франциядин Сопротивленидин къуватар... Интеррегион 25.

Франциядин аслу тушировал ве азадвал патал женг. Гъльгульженчидин карточка. Фамилия - Рамалданов. Тъвар - Берали. Хана - 13.10 1915-йисуз. Аскервилин чин - аскер. И чинда аваз Франциядин Сопротивленидин жергейра 1944-йисан 12-августдилай шитиракна. Карточка гайи чка - Лета - Мажар шегъзер. Къул".

Печатда къненва: "Франциядин Сопротивленидин къуватар. Регион - А."

Къвед лагъай чарчел къненва: "Аттестат. ССР-дин гражданиндин карточка. Ганев Арас шегъзерда. Р-Д-С департаментда. Фамилия - Рамалданов..."

Агъ, къанлу дяве! Вуна инсанрин къилел та-гъй жура душуыш аватла! Вуна тагай журе азаб аватла? Зи аял чаван муаллим Франциядин гълк акъатнатла? Гълк элкъвена ам хайи хуруръз хтанатла?.. Зи суалрихъ тум-кыил авачир. Баде ваха (Чун азас аял чавалай ик лугъуз вердиш хъянвай) мад са чар къалурзва. Ам Берали муаллимди вичи къненва. Гзаф мукъуфидви ве сабурлувиленди къненвай чар я. Зи гзаф суалриз анатай тайин жавабар жагъана. Амма гъя са вахтунда цийи суаларни арадиз атана. И макъала кънениз мажбурайдини гъя и чар я. Заз ам келзавай-буруз веревирд авун патал, инсандин умъурдин къимет ве метлеб вуч ятла гъисс авун патал чап авун хъсан яз акуна. Ам урус чалалди къненвай. За лезги чалаз элкъурунава.

"КПСС-дин Докъузлара райкомдин бюрородиз. КПСС-дин виликан член Рамалданов Берали Рамазановичан (Миграгъя яшамиш жезва) арза.

Зун 1940-йисан 19-майдилай ВКП(б)-дин член тир. Партибилетдин нумра -3105120, партиядин Докъузлара райкомди гана, 1940-йисан 29-декабрдиз заз Докъузларадин РВК-ди аскервилли эверна. Гуржистан ССР-дин Зестафони шегъерда зи сифтегъзан гъазурлухвал къиле фена. 1942-йисан 20-февралдиз чун душмандихъ галаз женг чугеаз Харьковдин терефдихъ рекъе туна. 1942-йисан 1-мартилай 26-майдалди немсерин фашистрихи галаз хайи ягъунра шитиракна. 1942-йисан 26-майдиз Лозовой шегъердин патав залан хер хъана ве зун медсанбатдиз ахгъкарна. Амма гъужумдиз къvezvay немсерин танкари чи медсанбат алай чка элкъуруна гълкъада туна. Медсанбат къучариз хъхъанач ве вири хирер алайбур медсанбатдин къуллугъчиярни галаз немсерин гъиле гътна...

Зал залан хер хайиidi захъ галаз санал гълкъада гътатай, ахпа Житомирда хер хънвай есирил патал немсерин ачухай лазаретда зун сагъар хъувур советрин дуихтур, медсанбатдин къуллугъчи Мезгитие Гълсейна тестикъарда. Ам Азербайжан ССР-дин Худат станциядял яшамиш жезва.

Ахпа зун Владимир - Волынский шегъердин лагердиз акудна. Ина зун 1943-йисан 7-майдилай 29-декабралди хъана. И лагерда зун хайиidi Къаракуредай тир Крымов Гъажиөрди тестикъарда. Амни захъ галаз и лагерда хъана..."

За келзава. Зи фикирар зи муаллимдин рекъера къекъезва. Шумудра ам лагеррай катиз алахънава. Шумудра ам хъкун хъувуна... Ингье 1944-йисан 5-август. Франциядин серъятдад алай Магли станциядял немсерин фашистри рагъэкъечдай патай рагъакъидай патаз акудзавай эшелонар ала. Абурукай сада, дявидин есирин-инвалидин арада саклани азадвиллиз экъечиз тежезвай, амма къисас вахчунин ялавди рикл къарсузавай миграгъви Бералини ава. Бирдан, цавай атай мурад хъиз, станциядял са нин ятлан самолетри бомбаяр гадариз башламишна. Гъльгульлай чир хъайивал, абур союзникрин самолетар тир. Цун лепейри къур вагонар, хъиткъиниз, ирид цавариз акутзавай хъиз тир.

Есирил гъарма санихъ катиз башламишна. Берали мегер къулухъ акуваздайн? Амни катзана. Гъльгульна фашистрин гъуллейрин хар къвазва. Явш-явш къваларив гвай юлдашарни сасад къакъатзана. Эхирни, тек амукъай Берали гъажикъарин никлерай акъатна, са нин ятла къвалел гъалтзана. Вич хънин умуд аваз ам и къвализ гъхъна. Ина ам хънни авуна. Им Франциядин Сопротивленидин фронта къуллугъздавай са партизандин къвал яз хъана. Ингье гълк зи муаллим Франциядин акъатнатла...

Дявейрин хирерин тълар секин хъана. Амма хайи хура акутзавай не силриз тарс гунин пеше давамарздавай Берали муаллимди вичин партийнамус, коммунистилин тъварцин паквал хънин женг къутяльнавачир. Ада парткомиссийриз вич партиядин жергейра хтун паталди чарап къзыза. Вичин тъхълувал, михъивал субтарзава.

Чна адан чар келзава:

"Душмандин гъиле гъттайлани за КПСС-дин членвилин тъвар са тегъердани лекеламишна, вилляя въгъенач. Акси яз, Ватандин Чехи дявидин инвалид яз, за вири къуватралди душмандиз жезмай къван артух зиянор гуз хъана. Идан шагъидвал за Франциядин Сопротивленидин фронта партизанрин жергедик кваз къуллугъ авун я..."

Дявидилай вилик ве адайлай къулухъни халкъдин просвещенидин рекъе къвалахъздавай 23-йисан къене за гъич са журединни түнбүль къачунач. Са чавузни зун чи партиядин къенел-патан ве къецелатан политикада къилин рекъелай элячънчай ве элячънчайидан."

Ингье хътин къисметар... Абурукай чи къенин ве къвездай не силри тарс хкуд таврутла, Чехи Гъалибилин къиметдин гъавурданы бажаът ақада. Са карни, са касни рикелай алуд тавун лазим я...

Абуру 3-фронт ачухна

Жамиля Гъасанова

1941-ЙИСАН 22-июндиз гатумай Ватандин Чехи дяведа образованидин хилен векилрини къетвиллер къалурна.

Савадлу, пешекар муаллимар фронтдин жергейрз финикиди абур эvez ийизвайбур лап жегъилбур, гъелелиг члихъ муаллимвиллин тежриба авачирбурс тир. Ятлан, абуру ихътин четин шартлара чипин ве аялрин савадлувал хжакун патал вири алахъунар ийизвай. Ик, Да-гъустанда 1942-1943-йисара сифтегъзан классиз тарсар гузай 2967 кас муаллимрикай 2006 касдихъ муаллимвиллин образование авачир. Къвалахъздавай шартларни, ълбетда, регъятбур тушир. Да-гъустандин шегъерин хейлин школайра госпиталар ва дявидинни чирвилерин пунктар ачухнавай. Азад яз тунвай школайра аялар пуд сменада къелуниз мажбур хънавай.

1942-йисуз чи улкведин образованидин къурулушда къетлен се-ренжемар къабулунин фикирдада. Гзаф къадар школьникар фронтдин, дявидиз женгера иштиракиз рекъе гътазвайди акурла, чехи классир къелзавайбурун колектив хън патал, вири улквела хъиз, Да-гъустандин 8, 9 ва 10 - классир ученикар промышленный карханайра, къетлен къвалахърал желб авуна. Школьники, чирвилер къачунивай къерх тахъана, муаллимрихъ галаз санал зегъметдин фронтдик чипин пайни кутазвай.

Образованидин хиле зегъмет чугвазвай къуллугъчийри чипин

къвалахъдявидин гзаф муракаб шартлара къилье тухувай ве гъалтзавай четинвилерай къиль акъудунин карда еке алахъунар ийизвай. И ве я маса себебар аваз къелунрай агакътийизвай аялар патал алава тарсар тешкилздавай, аялриз пулсуз тълун гузай. Алукдай партал, къвачин къапар авачир, лап дар гълда авай аялриз советрин бюджетдай пулсуз алукдай шейр гузай.

Иллаки хуремерин шартлара школьникри муаллимрихъ галаз сад хъиз колхозрин никлерай зегъмет чугвазвай. Абуру еке гъевесдадли, Советрин Армиядиз къумек гунин кардик чипин пайни кутуна.

Республикадин вири школайра "Тимуровчийрин команда" тешкилнавай. Тимуровчийри аскервиллиз фенвай хизанри сиягъар тълкъурнавай, абуру маса къумек амачиз амукънавай фронтовикрин хизанриз къумекздавай ве идалай гъйри, дявидавай аскериз чими шейэр къватлазавай. Тимуровчийри 1943-йисуз 221,8 тонн техил, 13,3 тонн картуфар, 500 кг ниси, 423 кг сар,

350 журеба-жуъре парталар, 270 квачин къапар, 133 метр парча ве ик мад къватлана. Школьники госпиталар къаравулвал ийизвай, хирер хъянван аскериз газетар, журналар, ктабар къелздавай, концертар тешкилздавай.

Дявидин йисарин школьникриз агротехникадай ве хурун майишатдин машиникай чирвилер гузай. Ик, тарихдин документри ша-гъидвалздавайвал, Къиблепатан Да-гъустанда, Дербент шегъерда, 7-10-класса къелздавай 543 кас школьникриз хурун майишатда къвала-хунин рекъяй чирвилер гана. Вири республикада лагъайтла, и рекъяй 1941-1942-йисара хурун майишатдин къвалахър активвилелди шитиракун патал 8530 кас чехи классир школьникар гъазурна, абурукай трактордад - 56 касди, комбайндал - 179 ве амай журеба-жуъре машинирал 213 касди зегъмет чугуна.

Къилди са Дербент шегъер къачуртла, ана узъумлухра, никлера ва фермайра 1941-1942-йисара 26 бригада тешкилна, и бригадайра 506 школьникризи ве 42 муаллимди къвалахъна.

Дявидин шартлар гъикъван че-тин тиртлани, образованидин хиле къуллугъздавай муаллимри, алимири акъалтздавай не силдиз чирвилер гунин карда цийи рекъер-хульер жагъурздавай. Са къатда школайрин цийи программаяр акъудзвавай, цийи учебникрал къвалахъздавай. 1944-йисуз Да-гъустан Республика да школайрин илимдинни ахтармишунрин институт тешкилна (гилан Педагогикадин НИИ). Къелунинни педагогикадин издательство

арадал гъна. Шегъерра ве хуремерай ифен къелунин курсар тешкилна. Нетижя яз, дявидин эхиримжи йисуз Да-гъустанда умуми образованидин 1134 школа авай, анра 138 агъзур школьникри чирвилер къачуваз.

Чи республикадин шартлара интернатар тешкилун айисара вири-далайни хъсан къвалахънана. Гзаф къадар интерната четин гъалда авай аялар санал къватлана ве абурун къайгъу чугуна. Яни аялар, иллаки диде-буба къилел аламачир етимар, дявидин йисара къчайра, къекъверагвиле тунач. Дявидин йисара арадал гъайи интернатрин къарап Да-гъустанда хейлин гзаф хъна. 104 школа-интернатда дявидин йисарин 5225 тербиячи чирвилер къачуваз.

Школайра зегъмет чугвазвай муаллимринги абуру чирвилер, тербия гайи ученики Чехи Гъалибвал къазанишишуник, душмандал гъалиб хънин чипин еке пайни кутуна. И кардик чи тарихда "3-фронт" гъвайда лагъанвач.

Кумухрин къве къегъал

Эфенди АКВЕРДИЕВ,
Ватандин Чехи дяведин иштиракчи,
ДГПУ-дин профессор

Улкведал ярак гваз атай фашистар чукурунин ва абураз гъаливал къачунин исафсуз ва къизгын женгера стха халкъарин жергеда аваз Къурагъа райондин Кумухрин хурурун агъалийрини иштиракна. Хуярый фронтдиз 76 кас фена, гзафбур - гъульлувлүлүлдели. Абурукай 32 касди Ватандин азадвал ва аслу туширвал патал чин чаңар гана.

Жават Мамедов

Къе заз фронтдин майданда дирашвал, ульткемвал къалурай къве къегъалдикай ихтилат ийиз къланза.

МАМЕДОВ Жават Агъаметовича 1932-йисуз Москвадин энергетикадин институт ва 1936-йисуз Ворошилован тъваруних галай военно-морской академия күтаягына. И вахтунда ам къуллугъиз ийиз Чулав гъульуун флотдиз рекъе тұна. Гитлеран күшнүри Советтин Союздада вегъейла, Жават Мамедов Севастополь шегъерда авай. Ада цин къаникай фидай лұкткөвейрин бригадада къуллугъизавай ва дяведин гиммийр техникадин рекъяя гүзчилавай.

1941-йисан ноябрдиз, немсерин күшнүар Севастополь шегъердиз мукъва хъайила, цин къаникай фидай лұкткөвейрин база Кавказдин порттарыз ақында. Дяведин четин шарттар тирттәни, кумухвидин регьбервилик кваз са түмил ийкъарилай цийи чкадал цин къаникай фидай лұкткөвейр даттана гerek техникалди таъминардай база кардик кутуна.

Сад лагъай рангдин капитанди Советтин флот душманых галаз женг чуғваз жедай лұкткөвейралди таъминарн патал вири ийсара тежедай хътиң тешкиллувал ва чалишмишвал къалурай. Икі къуллугъиз авунай Советтин гъукуматди кумухвидин лайихлүлүлдер Ватандин дяведин сад лагъай дережа-

дин, Женгинин Яру Пайдахдин, Яру Гъетрен орденралди ва хейлини медалралди къейдана.

Дяведин гүльбүнин ийсара Ж. Мамедов Балтикадин флотда хъана. 20 йисуз СССР-дин гъульпир флотда къуллугъиз авур дағыви 1955-йисуз Дағыстандиз хтаны. Ял язаяйттәни, күльгүне коммунист республикадин общественный краивай къерек хъанач. Акъалтзаявай несил ватанпересвилин руғыдаллаз тербияламишун патал ада да-тана важиблу мярекатра иштиракна. Жават Мамедов неинки Кумухрин хурурун, гъакыт Къурагъа райондин дамахни.

Дяведин активный иштиракчыкай сад **УЛУБЕГОВ Нежведен Велибоговичи** тир. Ада Яру Армиядиз къуллугъиз 1940-йисан январдиз звернай. Ам Украина ССР-дин Ровно шегъердин танкарин чиста арай. Иной ам Челябинск шегъердин танкарин училищедиз рекъе тұна. 1941-йисан майдиз училище акъалттарай кумухвидиз лейтенантдин чин гана.

Танкарин батальонда къуллугъизавай Н. Улубегов Луцк шегъердин къаник (1941-йисан 25-июнь) фашистрих галаз женгиник экечина. Советтин танкистри чеб кар алақайда бур яз къалурна. Танкарин женг къатиди тир. Танкунин механик телефоне, радиостада хер ва Улубегов контузия хъана. Күмекдиз агақай юлдашыра са гуж-баладалды абуру кузай танкунай ахъуднана мукъвал алай медсанбатдиз агақарна.

Хирер сағы хъхъанмазди дағыви фронтдиз хъфена. Ам стрелковый батальондин взводдин командирвиле тайинара. Улубегова Киев хурун патал къиле фейи женгера душмандиз ягъунар къуна. Миллерово шегъер патал къиле фейи ягъунра хер хъанаттани, лейтенантди, адан танкистри обер-лейтенант къиле аваз немсерин 7 аскер есирида къуна.

Са варз къван госпиталда ақынай кумухви гвардиянин танкарин десантдин бригададиз ақынта. Адал ротадиз команда гун ихтибарна. 1943-йисан гаттариз ротадиз фашистрин гылы авай Чуғев шегъер азад авунин тапшурған гана. Душман Яру Армиядин гъужумринг хура ақвазиз алахънавайттани, капитан Улубегов къиле авай танкистар, фашистрин дзоттар ва сенгерар таҳъай мисал ийиз, виридалайни вилик шегъердиз гъахъна ва немсер катуниз мажбурна. Тапшурған къиле акъудна, амма командралда мад залан хер хъана. И женгина къалурай ульткөвейләй кумухвидиз Яру Гъетрен орден гана.

И сеферда Н. Улубегов госпиталда яргъалди амукъына. Ада са шумуд операцияни авуна. Фронт-пар къыненва.

Арсен ШАЙДАБЕГОВ

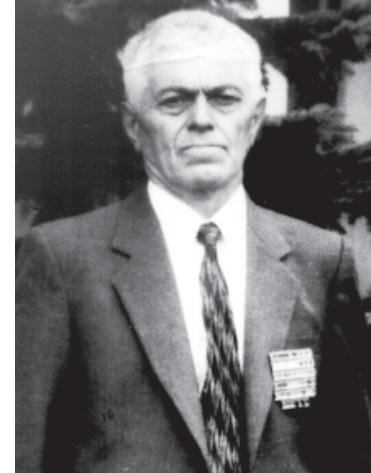
СУЛЕЙМАН-СТАЛЬСКИЙ РАЙОН

Ина Советтин дөвирда чехи гъульмет къазанмишай тимурчийрин адертал чан хизива. Чехи Гъалибилин 70 йисан юбилейдин вилек квай йикъара Агъа Стальдан тимурчийрин команда дяведин, далу патан, педагогикадин зельметдин ветеранриз, гъакын яшшу касриз күмекар гүнин къалахрик экечинава.

"Игтияж авайбүрзүл лув ачухиз тади къачун" - им Агъа Стальдин хурурун тимурчийрин команда дин эвер гүн я. "Тимурчийри" сифтени-сифте Ватандин Чехи дяведин района амай тек са иштиракчи, гвардиянин майор, агъастальви Къазимегъамедов Гъажимегъамед Къазимегъамедовичал къил Чуғуна. Аялри къвалин къалахра күмекар гана: түл-

диз хъфинин къаст рикле авайттани, талукъ комиссияди Н. Улубегов далу патаз рекъе хтуна. 1943-йисан майдиз къвед лагъай группадин инвалид хайи капитан хайи хуруръиз хтаны. Ина жегыл коммунисттал важиблу къуллугъиз ихтибарна, ам ВЛКСМ-дин Къурагъа райондин сад лагъай секретарвилие хъяна.

Дяведин активный иштиракчи гъевесидви вичин везифаир къилиз ақындунив эгечина. Ада райондин хуерьера комсомолдин организацийн къалах активламишун патал еке чалишшишилдер авуна.

Нежведен Улубегов

Вичин къалах ада "Вири - фронт патал! Вири - гъаливал патал!" лозунгрик кваз тешкилна. Н. Улубегова къил кутуна, райондин комсомоли фронтда женг чуғвазвай аскеррин хизанрин, хендедайрин гъакындей къайтударвал авуна, абуруз гъар са рекъяя чепелай алақайда күмекар гана. Комсомолри фронтовикрин хизанар патал 35 ағзур манат ва хурурун майишатдин сүрсөт къватына. Ихтиин хъсан ва лайихлу кратикай хабар хъайила, Къурагъарин комсомолиз Иосиф Сталинан къул алай чар хтаны.

Яру Гъетрен, Ватандин дяведин сад лагъай дережадин орденрин ва 15 медалдин иесиди хейлин ийсара райондин школайра муаллим язни зөгьет Чуғуна. 1976-йисуз адан умуръиза гүзет тавур са вакыя мад хъана. Киев шегъердай ада "Киев хунынай" медаль рекъе хътана.

Инал са ихтиин кардикайни хълагъ тавуна жедач. Хейлин ийсара Баку шегъерда къалахай тарихдин илимрин кандидат Къарабегов Жамалдина Ватандин Чехи дяведа телеф хъайи викъелгъи хурунвияр рикъел хүнин мураддалды вичин хусуси тақъатрих Кумухрин цийи хурур вад метр алай обелиск эцигна. Адал душмандих галаз къиле фейи женгера телелеф хъайи вири кумухвидин тұва-

Несилри икрамзава

Зиният АСВАРОВА

АСВАРОВ Асамудин Ризванович 1913-йисуз Гарагъарин хууре дидедиз хъана. 1939-йисуз Буйнаксқа зоотехникум акъалттарна, са йисуз къалахайдалай къуллугъ аз Яру Армиядин жергейриз эвер гана. Ленинграддин военный округдиз акъатай адакай пулеметчик хъана. Ватандин Чехи дяведин рекъерай ам гагъ пулеметчик, гагъ телефонист яз къилья-къилиз фена. 1945-йисан декабрдиз хурудал Баркапладин 3-дережадин орденар, "Женгера лайихлүлүлөр", "Ленинград хунынай", "Германиядай гъалиб хунынай" медалар азас хтаны.

Дяведай хтайдалай къуллухъ Асамудин Ризвановича, хурурун майишатдин институтдиз гъахъна, агрономиил пешекарвал къачуна.

Пенсиядиз экъечтай 1973-йисалди ада Макъарин ва Гарагъарин хуерьера агрономиил, колхоздин председателдин заместителдин, хурурун Советдин

председателвили къуллугъар тамамарна. Гылле, таб квачир Асамудин Ризвановича вирина вич кар алақайда, ихтибарнавай къалахда жавабдарвал гъисс ийдай, намуслу кас яз къалурна. Гыавиляй ам ДАССР-дин Верховный Советдин Президиумдин Гъурумтдин 3 грамотадиз, "Зельметдин ветеран" медалдиз лайихлу хъана.

Ветеран Чехи хизандин кылни тир. Ада күд хвани пуд руш тербияламишна.

70 йисан юбилейдин сувариз чна несилрин азадвал ва аслу туширвал патал женг чу-гур ветеран мад сеферда ри-кел хизива.

Лайихлу пай кутуна

Роман ИСАЕВ

Хурурунин Баласултан Султанов къакъан бүйдин, къелч якъарин итим яз рикъел алама зи. Бакуда мектебда къелай ам гъана фялени, муаллимни, фельдшерни хъанай. 1937-йисара сечкира актив-виледи иштиракай адакай гъа чавуз газеттари малуматар ганай, ахтынбуракай сад, 4-январдиз (1937-йис) акъатай "Бакинский рабочий" я. Газетдин а нумрадай Б. Султанов хъсан агитаторни тирди ма-лум жезва.

1938-йисуз хайи Филерин хуруръиз хтайды ада Докъузпара районда дуихтурвал ийизвай. Пешекарвал къыт а девирда тәжрибул Баласултанал Докъузпарадин къилин дуихтурвиле везифаир ихтибарнай. Амма ада мединститутдик экечидай мурад авай.

Залум дяве. Баласултани, гъиле ярак къуна, фронт-диз фена. Адакай Курсқдин къекъуындал къиле фейи къатиженерин иштираки хъана.

Фронтда ада аскерриз сифтегъан къумекарни гүзай. Дяведа адахъ женгинин дустарни хъана - лезг Айзазов, къумук Исаил, аварви Иса. Къиззин женгера зи ху-

рунвидал залан хер хъана. Госпиталра хъайи ам хуруръиз рахкурна.

Амма старшина Б. Султановаз дяведин далупатани севинвал авачир: Докъузпарада тиофдин азар гъатнавай. Я тадаракар, я дарманар авачир а чавуз агъалийриз күмекун лап четин кар тир.

Сифте немсерин фашистар тергна, ахпа агъалийриз күмекар гүн дүз рехъ тирди къатлай Баласултан мад фронтдиз фена.

И сеферда Нарвадиз акъатай ада женгерин еке рехъ атана, эхирни ам Берлиндиндиз акъатна.

1945-йисан июлдин вацара хурудал Яру Гъетрен орден, "Берлин къачунай", "Варшава азад хъувунай", "Жуърэтлу-вилай" медалар азас хайи хуруръиз хтанай. Адахъ генерал Телегинан ва маса касарин къуллар алай санбар грамотаир ва чухсагъулдин чарарни авай.

Советтин улквени Гылле ярак къулахайдалай къуллукъ ада вичин пешедай къалахда жавабдарвал.

Баласултан Султанов общественный краяни къуллукъ ада вичин пешедай къалахда жавабдарвал.

къегъалвилер ва игитвилер несилрет раиж авуналди, абуруз шадарун я.

ХИВ РАЙОН

Чехи Гъалибилин 70 йис тамам хуунин суварин сергиятда аваз Хиврин хурурун Гъалибилин Паркуна шадвилин гъаларда райондин "Рикъел хунын вахта-2015" ачухна. Мярекат "Хив район" МО-дин администрацияди, райондин образованнидин отделди ва физический культурын, спортдин, жегыларин политикадин ва туризмдин краин рекъяя комитетди тешкилнавай. Мярекатда "Хивский район" МО-дин къил Б. Г. Мирзоева, адад заместитель Я. А. Ярметова, райондин образованнидин отделдин начальник К. Г. Меликова, Хив ва Агъул районрин военный комиссар П. К. Кубачева, райондин Собранидин депутатти, гел жағырздавай отрядрин, райондин ветеранрин ва жегыларин общественный объединенинекъил векилри иштиракна.

Хабарар

вендай продуктар, лазим дарманар къачуна, къалер михъна, сала, багъда къайды тұна. Ветеранди аялриз дяведин ийсарин умуръидай ихтилатар авуна, къумекдай, къайтударвал авуна къегъал. "Чи гъерекатдин максысад иғтият авай вирибүрзүл къумек гүн я. Ватандин Чехи дяведин, педагогикадин зельметдин ветеранри, яшшу хъянвай инсанри чеб руғындин ва риккин эмирдади мессләяр гъялдай, къайтударвал ийдай инсанри юкъва авайди гъисс авун лазим я" - къейдана Агъа Стальдин СОШ-дин тербиядин рекъяя директордин заместитель Румина Мегъамедовади. Тимурчийричи лугъузвал, абурун къилин везифа ветеранриз къумек гүн, абурун

Важибул месэлэяр

КОНГРЕСС

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Ийкъара Махачкалаада, "Дүстүрлиң ківале", "Праводик цийивилер кутун: көтөнвилер, тақтар та рекъер" твар алаз Вириоссиядин жегъилрин юридический III конгресс кыле фена. Адан тешкилатчырын жергеда РФ-дин юстициядин министерство, Россиядин Госдумадин милләттин крарай комитет, РД-дин милли политикадин ва жегъилрин краин рекъерий министерство, Россиядин Минюстдин "Российский правовой академия" ФГБОУ ВПО (Махачкалаада кардик квай Кеферпатаан Кавказдин филиал) ва мес авай. Аниз чи республикадин илимдин сообществодин (аспирантар, студентар, муаллимар, алимар), Россиядин судрин сообществодин ағъзурда агакына векилар, машгүр общественный деятелар, праводар ва юриспруденциядал машъул ксар ківат хъянвай, гъак маса республикайраны пары мугъманар атанвай. Тешкилатчыри тестикъарзайвал, илимдин и мярекат, яни конгресс (адет хъянвай къайда ва кыле тухунин тегъер фикирда курла), конференцирилай ва элкъевестоприлай тафавату я. Конгрессар кыле тухунин текжибади къалурзайвал, илимдин и жуъредин мярекатри докладчидиз ва иштиракчыриз илимдин дискуссиядиз талукъ гъужетар кыле тухудай, жуван фикир дүм-дүз хълагъдай ва ам вири патарихъай ачухдай мумкинвал гузва.

Шикл ягъайды - Г. Исаева

Конгресс адан тешкилүүлиин комитетдин председатель, РД-дин милли политикадин рекъяр министерстводин отделдин начальник **Бахтияр МАГЬУМОДОВА** ачухна, савадлу, пешекар хъсан юристар гъазурунин карда илимдин и мярекатдин важибулүүликтай лагъана. Ихътин серенжемри юридический илим вири тухуз, ам авай гъал чириз күмекзавайды, жегъилрихъ галаз кыле тухузтай ківалдахдилай чи улькведин гележег аслу тирид къейдна.

Илимдин серенжемдал рахай Россиядин Минюстдин Российской правовой академиядин Кеферпатаан Кавказдин филиалдин директор **Баъзывдин МЕГЬАМЕДОВА**, РД-дин жегъилрин краин рекъяр министр **Заур КЪУРБАНОВА** жегъилрин конгресс улькведин праводин умумурда еке важиблувал авай юростилини вакъия жедайдах умудлувал къалурна. Алай аямдин государства юростилини пеше улькведин политика ва экономика вири тухунин карда важибул, юристдин пешекарвал ва жавабдарвал улькве вири тухунин барадай кар алай ресурс тирид фикир желбая.

Российский правовой академиядин Кеферпатаан Кавказдин филиалдин кафедрадин заведующий **Бигрузи СУЛЕЙМАНОВА** конгрессдин темадай доклад авуна, праводик цийивилер кутуниз талукъ месэлэя Россиядин общество патал къенин юкъуз лап важиблуди тирид къейдна. Имни, докладчидин гафарай, гзаф къадар шарттарихъ галаз алакъалу я.

- Праводик цийивилер кутунайкай рахадайла а кар фикирда къуна къанда хби, им неинки са праводик, гъакын общественный алакъайрин жуъреба-жууре хилер къайдада тунин карда ишлемиш завай праводин тақъатрикни цийивилер кутун лагъай чал я, -къейдна ада. Вичин докладда Бигрузи Бухариновича праводик цийивилер кутунин къайда четинбурукай яз гысабазавайди ни алаба хъувуна.

Конгрессдин иштиракчыри чи республикадиз атанвай мугъманрин, кылди къачуртла, Белоруссиядин агъали, Венадин (Австрия) госуниверситетдин студентка Надежда Яновскаядин "Международный праводин вирида гысаба къунвай принципар ва нормаяр вахтунда къилиз акъудун таъминарун" темадай докладдихъни еке итиждивди яб акална. Ада са шумуд суалдизни тамам ва рази жедай жавабар гана.

Къве юкъуз давам хъайи илимдин мярекатдал юростилини пешедиз талукъ месэлэяр мадни веревирдна, конгрессдин иштиракчыри чин фикирар ва къайдер лагъана, са шумуд майдандал илимдин дискуссија кыле фена. Россиядин Минюстдин Российской правовой академиядин Кеферпатаан Кавказдин филиалдин студентри суалар гунаи еке активвал къалурна. Эхирдай конгрессдин тешкилатчыри илимдин серенжемдин иштиракчырин важибул докладар, рахунрай кар алай чукар кылди брошюра яз акъудунни пландик квайди къейдна.

Йис ачухна

МЯРЕКАТАР

Къагъиман ИБРАГЫМОВ

Чехи Гъалибвилин суварин вирик Мегъарамдхүре, Литературадин йисаз талукъарна, шириратдинни манидин зурба мярекат кылле тухвана. Лагъана къанда, кыле райондин руководство аваз, и серенжем метлеблуди хъун патал райондин культурадинни образованнин хилерин чехи къуватар желбай.

Райондин сагыбүрн теклифдалди иниз твар-ван авай шаирар ва журналистар - Кчибек Мусаев, Абдуслем Исаилов, Зульфикар Къафланов, Фейзудин Нагъиев, Мердали Жалилов, шаир ва муаллим Гъулангерек, журналист ва композитор Къагъиман Ибрагымовар, жегъил шаирар-студентар Владик Батманов, Сулейман Сулейманов атанвай.

Мад са кар къейдна къанда: мярекатдиз Мегъарамдхүрун райондин вири хуърерай яратмишдай интеллигенциядин векиларни санал ківатнавай. Гъелбетда, ихътин зурба ківатларни мярекат гурлу ва

таъсирлу авурдал шак алач. Иллаки жегъил несилдин векилрэй хайи чалан устадрин ван хъун, абур чеб акун рикелей тифидай вакъия я.

Гъа чин патав гвай хейлин муаллимар хъсан шаирарни, прозаикарни тирид чир хъун тарифдай кар тушни!

Мярекат, куъруь гаф лугъуналди, атанвай мугъманар ва районэльлияр тебрик авуналди, райондин кыил **Фарид Загыдинович АГЫМЕДОВА** ачухна, ахпа тамадавал Абдуслем **ИСМАИЛОВА** авуна.

- 2015-йис Россиядин Федерацияда Литературадин йис яз малумарнава, - къейдна райондин къили. - Литературадин эсеррай чаз чи бағыри Ватандин тарих, адан векилар ва гилаан девирдин къетенвилер, дегишилдер ақвазва.

Са шумуд йикъалай чна Советтин Союздин халкъары, адан Яракълу Къуватри Гитлеран Германиядад Гъалибвал къачурдалай инихъ 70 йис тамам хъунин баркаллу юбилей шад гъалара къейдда... И мярекатни гъа вакъиадыхъ галаз ала-къалу авунва.

Литературадин йисан сергъятыда аваз райондин школайра, библиотекайра, культурадин маканра

поэзиядин вечерар, чирвилерин конференцияр тухузва, лезги литература вирик финия лайиху пай кутазвай векилрин яратмишунрихъ галаз келдайбур танишарзава, абурухъ галаз гуърушшишвилер тешкилзава. И жигъетдай районда и мукъвара кыле феи хайи чал чириуниз талукъарзайвай илимдинни тәжрибадин конференция къетен метлеб авайди хъана.

Къе лагъайтла, района Литературадин йис официальнидаказ ачухазава. За күн, играми дустар, риклиң сидкъидай чи райондин баркаллу чилел тебрикзава. Квехъ чандын сағывал, яратмишунрин рекъе мадни чехи агалкъунар хъана къанзава.

Майдан шаиринни журналистриң ихтиярда тұна. Чин эсерар устадвиледи көлиз, вири мугъманар, чқадин авторрикай Гъулангерек Ибрагымова, Жалил Мурадалиев, Айна Шалбузова, Аллағайяр Абдулғалимов (и къве касидиви РФ-дин писателгин Союздин член-вирил билетар вахкана), Мукаил Ағымедов, Раждуллага Салманов, Исимхан Къадимов экъечина.

Ахпа мярекат райондин гъевескар артистри, ашуқыр давамарна.

Журналистрин межлис

Хийир ЭМИРОВ

Малум тиривал, йисан сифте кылияй, январдиз СМИ-рин работники чин пешекарвилин сувар къейд ийизвайди я. Амма ци я министерводихъ, я Дагъустандин журналистрин Союздын къильтингиздик кылда. Имни, докладчидин гафарай, гзаф къадар шарттарихъ галаз алакъалу я.

Ингье и ют алуқына. 29-апрелдиз, Гъалибвилин 70-йис суварин вирик, Дагъустандин журналистрин Союздын къильтингиздик кылда прессадин бол кыле фена. Дагъустандин печатдин ва информациядин министерводи, Дагъустандин журналистрин Союздын журналистрин суварик Республикадин хейлин министервойри, ведомствоирин руководителрэй ва маса ксариз теклифнавай. Абуру чин ведомствоирин премийралди, пулдалди, гъурметдин грамотайралди газетрин ва телеканалприн корреспондентар, редакторар къейдна.

Шад мярекатдал алатай йисуз журналистрин тамарай яратмишунин ківалдахдиз къимет гана, нетижаяр къуна.

Лап хъсан мақалайяр къеъбуруз, передачаяр, репортажар гъазурайбуруз жуъреба-жууре наградаляр гана.

Журналистрин Союздын къильтингиздик кылда тир "Къильтдин лекъэрэз" "Инсан ва право" проектдай "Дагъустандын" РГВК-дин милли чаларал перадачаяр тухузтай редактор Гъульсейнов Мегъамед, "Россиядин Дагъустандын къерхе" документалныи фильмдай режиссер **Къурбанов Фатагъ**, милли чалар хъынкыр пай кутунай "Гъакъикъат" газетдин корреспондент **Сулей-**

МАНОВА Кавсарат, Дагъустандин халкъарин къадим культура пропаганда авуник ва хъынкыр пай кутунай "Амзгыйрин гапурдин сир" ктабдин автор **Хатима НИСРЕДОВА**, Республикада кыле физвай политикадин вакъиайрикай, яшайишдин, экономикадин месэлайрикай вахтардар авунай "Дагъустандин правда" газетдин информациядин отдел лайиху хъана.

Алатай йисуз "Лезги газетдин" журналистрини Республикада кыле физвай вакъиайрикай келзавайбур хабардар авун, милли чалар, культура хъын ван маса важибул темаяр майдандиз акъудун патал еке чалишмишвилер авуна. РД-дин печатдин ва информациядин министерводи чи газетдин работникар **ФЕИЗУЛЛАЕВА**, Шериханан, **РАМАЛДАНОВА** Рагнедадин, **ШЕРИФАЛИЕВ** Эмирасланан ківалах гъурметдин грамотайралди къейдна.

Прессадин бол музыка, манияр галаз шаддиз кылде фена.

Гъазрет Алиеван гъумбетдив

Дашдемир ШЕРИФАЛИЕВ

5-майдиз Ахцегъ райондин Хинерин хуъруз, Советтин Союздин Игит Гъазрет АЛИЕВАН ватандиз, Чехи Гъалибвилин 70-йисан мянекатрин сергъятра аваз "Рутул-Ахцегъ-Хинер" маршрутдин автопробег тешкилна. Яру пайдахар, Игитдин шикилар гвай цудалай артух машинирин Циргъ хуърун сергъятирдин мутьвел къиле кавха Эльсон МАГЬМУДОВ аваз хуърун вилик-къилик ксари къаршиламишна.

Мянекатдин килин пай - митинг хуърун клубдин майдандал, Игитдин памятницин вилик къиле фена. Эл къват! хънвай анал мұмманар тебрикунин гаф раҳуналди митинг Эльсон Гъейбатовица ачухна ва раҳун патал микрофон Рутул райадминистрациядин кыл Мегъамед МЕГЪАРРАМОВАВ вугана. "Къенин чи мянекатдин мурад-метлеб Ватандин Чехи дяведин Игит Гъазрет Алиеван эку къамат збеди рикъел хүн, адан икрамун, адан чешнедалди жегылар ватанпересвилин руғъдаплаз тербияламишун ва, гъелбетда, Ахцегъ ва Рутул районэгълийрин дуствилил алакъаяр мъжкемарун я. Чирагметлу къегъал хцикай тимил раҳун, адан умъурдинин женгинин баркаллу рехъ лазим тирвал ашқара тавун, Игитдин тъварунихъ къени Махачкъалада, Дербентда са күче тахъун чи гъалат! ва зайдифвал я. Ахцегъ ва Рутул районрин къуватар сад авуналди, и нукъсанар туъкур хъийдай вахт алукънава. И жигъетдай къенин месэләдик кыл кутунвай Рутулрин 1-нумрадин мектебдин директор Ямудин ТАИБОВ сагърай!", - лагъана ада.

- Гъуреметлу хиневияр, Ватандин вилик гъакъыкъатдани зурба иғитвал къазанмишнавай и къегъал хиневидин вилик чун буржлу тирдан гъавурда гила, дяве күтъягъ хайи 70-йисалай акъазва. Малум тирвал, Игитдин тъварунихъ 6-майдиз Ахцегъ ва 8-майдиз Рутула къечея яда, шадвилин гъалара мемориальный махсус кувлар ачухазава, фикирдик са жергे маса серенжемарни ква, - лагъана микрофондихъ атай Я. Таибова. - Гъазрет Алиев рутулвийри чинди, ахцегъвийри чинди я луғузватлани, дагълух Хинерин хуъре хана, тарс-тербия къачунвай ам чи виридан, яни виликан Советтин Союздин чехи улкведин акатзавай вири халқарин Игит я, - къейдна ада ва камаллу келимайрилай куулухъ Гъазрет Алиеван умъурдинни женгинин рекъикай итижлу малуматар гана.

- Кард катран мукай экъечда лугъудайвал, анжак викъегъ, зегъметкеш, жуъретлу жемятдихъ Гъазрет Алиев хътиң къегъалар жеда. Къакъан дагъларинни рагарин къужаҳа лайихлудаказ яшамиш хунай Хинерин жемят къетлен гъуърмет авуниз лайихлу я, амма халқидиз къегъал хва гунаи - иллаки, - вичин фикирхъ галаз санал Ахцегъ райадминистрациядин килин заместитель Сердер МОЛЛАЛИЕВА Ахцегъ райондин руководстводин, яни районэгълийрин патай "Рутул-Ахцегъ-Хнов" авто-пробегдин иштиракчыриз ва хуърун жемятдиз чухсагъул малумарна.

Митингдагъакъ РД-дин лайихлу муаллим Низами АШУРБЕГОВ, хиневи ағасқылар тир Гъасан ГъАСАНОВ, Гъасрет МУХТАРОВ, Рутул РОВД-дин начальник Жума МУСАЕВ, районрин уртах ветуправлениедин килин дұхтур Вагъидин АБДУЛГЪАЛИМОВ, Ахцегъ райондин общественный палатадин председатель Али ИСМАИЛОВ, Рутул райондин УСЗН-дин начальник Фидель АКИМОВ, Рутул райондин рекъерин къулугъдин начальник Шафи АБДУЛЛАЕВ ва масабур рахана.

Игитдин памятницидив цукъвер эцигунин, улкведин гимн язвай вахтунда низамда ақъвазунин ва сергъятычи аскери автоматрай салют гүнин адетар хуънилай куулухъ майдан Рутул райондин гъевескар артистрин ихтиядра гъатна. Концертдин чехи программадин тамадавал къетлен устадвиледи РД-дин лайихлу работник ва артист Шафи ИБРАГЫМОВА авуна. Жемятдиз иллаки Рутулрин гъетер тир Вели ШАГЪБАНОВАН, Зарема хануман, Эльгар ОСМАНОВАН, дербенти машгъур манидар Телли хануман маниярни куълер пара бетенмиш хъана.

Шадвилин мянекат хуърун вилик-къилик квайбурууни мұгманри дағъидин күкъавал хажнавай хуърун обелисқдал цукъвер эцигуналди ва "Хинерин хуър" СП-дин кыл Эльсон Магъмудован къвале ашуқырин манияр япара аваз шиш-кабабрин тұльнар дадмишуналди давам хъана.

Россиядин Суперкубок

РЕГБИ

Рагнеда РАМАЛДАНОВА

Дагъустанда регбидағи федерация кардик ақатна тамам вад ийс хъанва. И вахтунда спортдин и жуъре вилик тухун ва машгъур патал хейлин ківалах къиле тухвана. И федерациядин вад регбидағи премьер-лигадин (РПЛ) къиле авай ксарин чалишишилдерин нетижә яз къве йикъалай Махачкъалада спортдин умъурда еке вакъиа-регбидағи Россиядин Суперкубок патал акъажунар - къиле фида. Икі, нубатдин къуғуна алтai ийсан Россиядин чемпион, Россиядин Кубоқдин вад Суперкубокдин сағыб, "Енисей-СТМ" (Красноярск) вад 2014-йисан Россиядин Кубок патал акъажунар финалист "Слава-ЦСП" (Москва) командаяр "гуърьшиш" жеда.

Важиблу и мянекатдикай, адаш гъазурвал акуникай алтai саласа юкъуз Махачкъалада, "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда, къиле фейи пресс-конференциядал РД-дин физический культурадин вад спортдин министрдин сад лагъай заместитель Зайнал Салаутдинова вад РД-дин регбидағи федерациядин президент Мегъамедрасул Исаева хабарар гана.

РИКІЕЛ ХКИН: регбидағи Россиядин Суперкубок патал сад лагъай сефер яз акъажунар 2014-йисан 7-майдиз Симферополда къиле фенай.

Дагъустан спортдин держава яз машгъур хуън республикадин спортсменри мад вад субутзайдай, алай ийсуз чи республикада спортдин еке важиблувал авай серенжемар, кылди къаҷуртла 8-10-майдиз, Каспийсқда, Али Алиев тъварунихъ галай Спортдин дворецда азаддаказ къуршахар къунай жаванрин арада Россиядин ківенківчевал, 9-майдиз, Махачкъалада, "Динамо" стадиондал, регбидағи Россиядин Суперкубок патал акъажунар къиле тухун шадвалдай крат тирдалай башламишна вичин раҳунар Зайнал Магъмудовича. Малум хъайвал, Ватандин Чехи дяведа гъалибвал къазанмишна 70 ийс тамам хуунин юбилейдиз бахшнавай спортдин и серенжемдин программа екеди я.

- Программадик Махачкъалада, Ленинан комсомолдин тъварунихъ галай паркуна авай азадвал гъайи Аскердиз хажнавай памятникдал цукъвер эцигунни, мастер-класс туҳнни, ветеранар шад гъалара къа-

булунни вад икі мад ква. Къуғун 9-майдиз, нянин сятдин 6-даз гаттұмда, ам башламишталди са сят вахт амаз сегъне Дагъустандин эстрададин гъетерин ихтиядра гъатда. Регбидал, гъакъни спортдал рикіл алай вири ксаривай пулсуздаказ спортдин и мянекатда иштиракиз жеда, - къейдна 3.Салаутдинова. -Суварин юғ хягъунни дуышынин кар туш, 9-майдиз вирида яз язавайди фикирда къунанды, чаз республикадин ағъалийриз спортдин еке суварни багышиш кланзыза. Гъавиляй, мүмкінвилкай менфят къачуналди, лугъуз кланзыза: къуғуниз тамаша вири хизанар аялар галаз атун тілабзыза, спортдин и мянекат къиле финилай республикада регбидин гележегни аслу я, им Дагъларин үлквездал авунвай ихтибарвал ахтармишнин я. Меркезвирі ва мұгманри иштиракуныхъни еке важиблувал ава, - алана хуъуна Зайнал Салаутдинова.

Дагъустанда регбидин аслу бинейрикай, адан мұкъвали гележегдин планрикай М.Исаева сұльбетна.

- Регбидин бине ДГПУ-дин командадилай башламиш хъана. РД-дин жегылприн политикадин рекъяй министерстводиҳ галаз саналди алтai ийсуз чна регбией вузрин вад сусзин (вири санлай 7 командадин иштираквал ава) арада Универсиада къиле тухванай. Исятда Махачкъалада, Дербентда, Къаякентда, Манаңда, Къизлярда, Къизляр районда, Къизилорта секцияр кардик ква, амма тренерар тимил ава. И месэла гъялун патал дүнъядин жуъреба-жуъре улквейрай волонтёрап Дагъустандиз къвезза. Алай ийсуз ЮАР-дай (4 тренер), Америкадай, Къазахстандай, Украинаидай, Россиядин регионрай регби къуғунын сирер чириз 20-далай тимил түшиз атун гүзлемешзыза. Цинин ийсузни абур, адет хъанвайвал, Россиядин Конституциядин вад я Физкультурнирин ийкъари兹 къведайвал я.

- Дүнъяды спортдин виридалай машгъур пуд жуъредикай сад тир регби Дагъустанда машгъурун патал чна алакъдай вири жуъредин чалишишилдер иида. 9-майдиз "Динамодан" къиле фидай къуғуниз тамашиз атай гъарса касдини и кардик вичин пай кутазва, - алана хуъуна мұгманри.

Чемпионатдиз гъазур хъанва

Гъалибвилин 70 ийсаз талуқарнавай спортдин мад са еке вакъиадиз-азаддаказ къуршахар къунай Россиядин чемпионатдиз-гъазурвал акуниз талуқарнавай пресс-конференция "Дагъустан" РИА-дин конференц-залда нақъ къиле фена. Анал РД-дин физический культурадин вад спортдин министрдин заместитель Гъайдарбек Гъайдарбекова, Дагъустандин хънавай командадин старший тренер Гъайдар Гъайдарова иштиракна.

- Россиядин чемпионат къиле тухун чи республика дал сиғте сефер яз ихтибарнава. Малум тирвал, и важиблу акъажунар 8, 9 ва 10-майдиз Каспийсқда Али Алиев тъварунихъ галай Спортдин дворецда, 350-далай виниз спортсменрин иштираквал ава къиле фида, - хабар гана Гъайдарбекова. - Дагъларин улквезд 100-далай виниз бағыа мұгманар, 1500-далай виниз Россиядин амай регионрай тир болельщикар атун гүзлемешзыза. Спортдин еке вакъиа виниз тир дережада

ава къиле тухун патал лазим тир вири жуъредин гъазурвалер акунва, - къейдна министрдин заместителди.

Дагъустандин хънавай команда чемпионатдиз гъазур тирдакай Гъайдар Гъайдарова лагъана. Икі, 70-далай виниз дагъустанвиири гъасиррал чин устадвал къалурда. РД-дин хънавай командадин къилин тренер Сажид Сажидован регъбервилк кваз спортсменри лазим къадар вахтунда Махачкъалада, ЦОП-да чин устадвал хажнава.

- Чи вилек квай къилин месэла жезмай къван гзаф къизилдин медалар къачунай ибарат я,-алана хъувана Гъайдар Гъайдарова.-И чемпионатда гъаливал къачурбуруқай 2016-йисуз Олимпиададин къуғунара иштиракдай улкведин хънавай команда гъазурда. Азаддаказ къуршахар къунал рикіл алай вири ксариз Али Алиев тъварунихъ галай Спортдин дворецдиз атун теклифзаза, Россиядин чемпионатдин акъажунриз пулсуздаказ тамашиз жеда.

ЛезГи газет

УЧРЕДИТЕЛЬ:
РД-дин Гъукумат
367000, Махачкала, пл. Ленина, 1

КИЛИН РЕДАКТОР
А.У. САИДОВ
Tel/Fax. (872-2) 65-00-60
E-mail: lezgiGazet@yandex.ru

КИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ
Ш.Ш. ШИХМУРАДОВ
65-13-55

КИЛИН РЕДАКТОРДИН
ЗАМЕСТИТЕЛЬ -
ЖАВАБДАР СЕКРЕТАРЬ
Д. Б. БЕЙБАЛАЕВ
65-00-61

ОТДЕЛРИН РЕДАКТОРАР:

ПОЛИТИКАДИН
Н. М. ИБРАГИМОВ
65-02-81

ЭКОНОМИКАДИН
Ж. М. САИДОВА
65-00-59

КУЛЬТУРАДИННИ
ЛИТЕРАТУРАДИН
М. А. ЖАЛИЛОВ
65-00-64

ЯШАЙИШДИН ВА ЧАРАРИН
А. Х. ГЫАМИДОВ
65-00-63

ИНФОРМАЦИЯДИН
Э. Д. ШЕРИФАЛИЕВ
65-00-58

БУХГАЛТЕРИЯ
65-00-62

КАССА
65-00-58

ЖАВАБДАР КОРРЕКТОР
М. МАГЬАМДАЛИЕВА

ВЕРСТКА ИЙЗВАЙДИ
Ш. ФЕЙЗУЛАЕВА

НУМРАДИН РЕДАКТОР
А. ГЫАМИДОВ

Чап ийиз вахкудай вахт - 21.00
Чап ийиз вахкана - 20.00
Газет "Лезги газетдин" компьютеррин базада газурна.

Газет "Лотос" ООО-дин типографияда чапна.

367000, Махачкала,
Пушкин күчө, б.

Тирајс 8279

Макъалая редакцияди түккүр хийизва.
Макъалайриз рецензияр гузач ва абур эл-къвена вахкузач. Редакциядинни макъалайрин авторрин фикирар сад тахъун мумкин я.

Газет массовый коммуникацийин хиле законодательстводал амал авунал гузчывал авунин ва культурадин ирс хунийн рекъяй РФ-дин Федеральный къулгүлгүн Кыблепатан федеральный округла авай Управлениди регистрация хувунва.

ПИ № ФС 10-6468 2007-йисан 26-январь

РЕДАКЦИЯДИН АДРЕС:

367018, Махачкала,
1 Петровин проспект, 61.
7-мертеба.

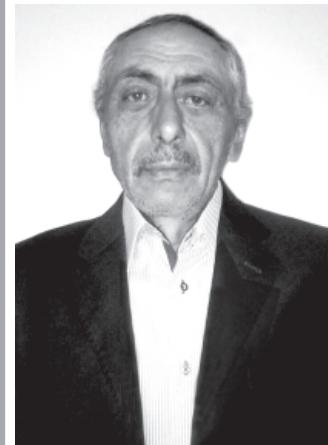
(Г) - И лишандик квай материалар гъвакъидих чапзавайбурса.

НАШИ РЕКВИЗИТЫ:
ГБУ "Редакция республиканской газеты
"Лезги газет"

УФК по РД
Отделение - НБ РД г. Махачкала
БИК - 048209001
ИНН - 0561051314
Р/Сч - 40601810100001000001
Л/Сч - 20036 Ш60090

Мубаракрай!

Белиж посёлокда яшамиш жезвай играми стха
Абдуллаев КАЗИМОВА:

Май атанва шад суварар
гваз чаз,
Гъикван хуши ятар-дустар
акваз чаз!
Майдин вацра хайи стха
дидеди,
Нурлу крат къисмет хуй
вун галаз чаз.
Веледизни, багърийизни
масан я,
Амализни, хесстризни
хъсан я.
Беден сагълам, гележегни
бахтлу хуй,
Вун намуслу, асул авай
Инсан я!

ВАЗ УМУЛЬДИН 60 ЙИС ТАМАМ ХҮН ТЕБРИКЗАВАЙ ДАХ
ШИХМИР, СТХА КАЗИМ, ВАХ ФАТИМА, ЭМЕ НАЗАЙ, РУХВА-
ЯР, СУСАР, ХТУЛАР, ВИРИ БАГЪРИЯР.

Махачкалада яшамиш жезвай карчи,
мегърибан дишегъли Ирина САИДОВАДИЗ:

Күре магъал хайи
ери-бине я,
Вун къе баде, гъзам
бахтавар диде я.
Рамазанчик къужсаҳдавай
нур ятла?
Фарид велед ви къве вилин
нине я.

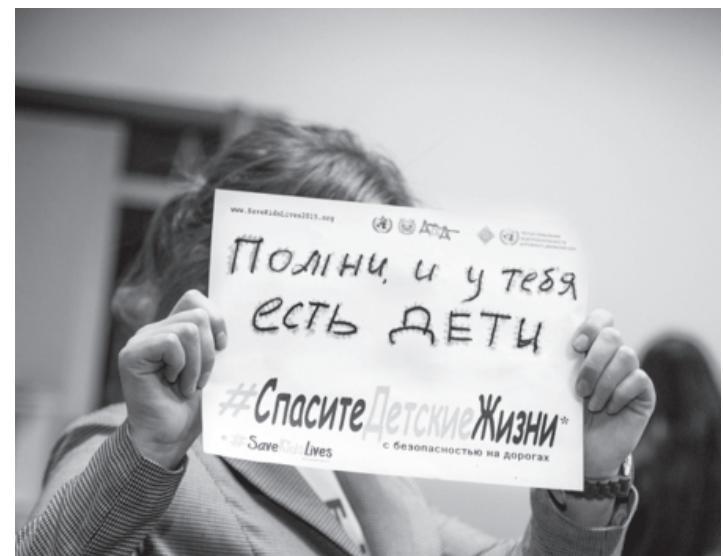

КАЗИМОВАН ХИЗАНДИ ИРИНАДИЗ 50 ЙИС ТАМАМ
ХҮНИН ШАД ЮБИЛЕЙ МУБАРАКЗАВА.

“Хатасузвилин селфи”

Регионрин уртак “Зун - Президентдин къумекчи” гъерекатдин ве-
кири Дагъустан Республикада МВД-дин УГИБДД-дин къулгүлгүчий-
рихъ галаз санал вири дуњьядыа къиле физвай “Аялрин Чанар Къутармиша” серенжемда иштиракна. Им рекъерин гъерекатрин хатасузвилин пуд лагъай гъафтедин вилик тешкилнавай социальный се-
ренжем я.

ОН-дин рекъерин гъерекатрин хатасузвилин пуд лагъай гъафте
4-10-майдиз къиле физва. Адан метлеб рекъера аялрин хатасузвал

хуң я. Серенжемда гъар са касдивай иштиракиз жеда. “Хатасузвилин селфи” серенжемда иштиракун патал А4 форматдин чарчел диде-бубайрiza ва водителлиз жуван эвер гун къхъена (текст рекъерин къайдайрал амал авуниз талукъди) къланда. Плакатдал #Спасите Детские Жизни #SaveKidsLives хътин хештегар хуң чарасуз я. Плакатдин гъазурнавай жүреяр и ссылкадай (<http://www.dddgazeta.ru/upload/medialibrary/e66/e66c70a0a33a479e95e04293c824de10.pdf>) къачуз жеда. Гъа чар гваз жуван шикил ягъя ва я жуван шикил ягъиз тур. Арадал атай шикил социальный сетра эцига.

*Селфи автопортретдин са жүрея я. Гзаф вахтара фотоаппарат-
далди ва я телефондалди жува-жуван шикил ягъун.

Редакциядиз шиир Гъаливилин сувар

Аният ИСРАФИЛОВА

Гъаливилин пудкъани цүд иис
агакъна,
Им чи халкъдив пары багъа
гъисс агақъна!
Къад миллион чи инсанри
чанар гана,
Гъакъван чөхи къимет авай
сувар я къе.

Гъилер, къвачер, вилер амачиз
хтайдуруз,
Жегъиль умумър, чанар телф
хъайбуруз,
Концлагеррин цаяр къисмет
хъайбуруз,
Юкъ агъузна, икрамзавай
сувар я къе.

Аял вахтар дяведин цу
кайбуруз,
Малум тушир аскердин сур
хъайбуруз,
Багъри касдин рехъ виливиди
хъайбуруз,
Юкъ агъузна, икрамзавай
сувар я къе

Четинвилер эхна, никлер
цайбуруз,
Дяведавай аскердиз фу
гайбуруз,
Гъаливилин югъ мукъвалиди
гъайбуруз,
Юкъ агъузна, икрамзавай
сувар я къе.

Лай-лай хъиз

Шагъбала ШАГЬБАЛАЕВ

Цийи-Къарақуъредин юкъ-
ван образованидин школада на-
муслу, пеше риккывай хъянатай
муаллимар гзаф ава. Ахътинбу-
рукай сад дидед чалан ва эде-
биятдин муаллим ГъАЖИБЕ-
ГОВА Суна Алибековна я.

КҮРҮҮ КЪЕЙД.

Суна Алибековна 1983-йисан 22-фев-
ралдиз Къарақуъре хүре муаллимдин хизанды
дидедиз хъана. Дербентдин педколледж
акылттарна, къве йисуз хайи хүре дидед
чаланни эдебиятдин муаллимиле къва-
лахна. 2005-йисалай Цийи-Къарақуъредин
СОШ-да дидед чаланни эдебиятдин тарсар
гуза.

Дидед чалан тъбиат гзаф
жанлуди, гүрчегди, камаллуди я.
Ада вичел рикл алайбур хъядя.
Муаллимдин дамахни ада тер-
бия ва чирвилер гузай сухтай-
ралди я. Суна Алибековнади 6, 8, 10, 11-классын аяприхъ га-
лаз къалахзава. Районда ва
республикада къиле фейи лезги
чалан ва эдебиятдин олимпиада-
дайра адан ученикрай ЗАКИ-
ЕВА Каринади лезги чалай, ЗА-
КИЕВА Сабринади лезги эдебият-
тайдай къенкъечи чаяр къуна.
АЛИСКЕРОВ Шалбуз (лезги чалан
ва эдебиятдин) олимпиадайра
къвед лагъай чакад хъана.

Алай 20-февралдиз къиле фейи
“Дидед чалан ва эдебиятдин лап хъсан муаллим”
конкурсда С. Гъажибековади райондин
школайрин муаллимрин арада къвед
лагъай чакад хъана.

Ада алай вахтунда “Чун, чал-
ларал гъалтайла, жуъреба-жуль-
ребур, амма ихтияррал гъалтай-
ла, барабарбурса” темадин винел
къалахзава. Агалкъунар хурай
вахъ, Суна Алибековна!

Бицекринни ветеранрин гъурӯш

“Сад тир Россия” партиядин къаюмвилк кваз Махачкаладин
72-нумрадин аялрин бахчада Чөхи Гъаливилин 70 йисан юбилей-
диз талукъ шад мярекат къиле фена.

Мярекатда дяведин ветеран Реваз МЕРЕБАШВИЛИДИНИ иш-
тиракна. Аялрихъ ва ветеранрихъ элкъвена насиғатдин сүтъбетар
шэърдерин депутаттин Собранидин председатель Магъди АЙНА-
ЛОВА, РФ-дин Госдумадин депутат Гъажимет Сафаралиеван къумеки
Гъулзиз СУЛТАНОВАДИ, партиядин Махачкаладин от-
деленидин исполнкомдин регбъер, РД-дин Халкъдин Собранидин па-
тав гвай Жегъилприн парламентдин председатель Мегъамед МЕГЬА-
МЕДОВА, аялрин бахчадин заведующий, партиядин чакадин отделени-
дин секретарь Калимат МЕГЬАМЕДОВАДИ авуна.

Мугъманар аялри маниралдини къульлералди шадарна. Вете-
раниз “Сад тир Россия” партиядин патай рикл аламуқьдай пишке-
шарни гана.

“Лезги газетдин” редакциядии колективиди ими
РЕГҮҮЛЛАГЫ

кечмиш хунихъ галаз алакъалу яз Фейзуллаева Шериханаз ва
вири багърийриз, разметлудан хизандиз башсагъльгүваль гузва.